

Anna SUPRUNIUK
Biblioteka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika
Toruń

Uzupełnienia i uwagi do *Nowego kodeksu dyplomatycznego Mazowsza*, część III: dokumenty z lat 1356–1381

Po jedenastu latach oczekiwania, w końcu 2000 roku, nakładem Wydawnictwa DiG ukazała się trzecia część *Nowego kodeksu dyplomatycznego Mazowsza* zbierająca dokumenty z lat 1356–1381, przygotowana i opracowana przez Irenę Sułkowską-Kurasiową i Stanisława Kurasia¹. Ramy chronologiczne wydawnictwa wyznaczają lata samodzielnych rządów na Mazowszu księcia Siemowita III. Kodeks obejmuje zachowane dokumenty mazowieckie, przy czym *in extenso* opublikowane zostały dyplomy wystawców mazowieckich, nawet jeśli odnosiły się do miejscowości położonych poza obszarem tej dzielnicy (np. biskupów płockich w sprawie dóbr leżących w ziemi chełmińskiej), jak też dokumenty wystawców niemazowieckich (np. królów polskich, papieży, arcybiskupów gnieźnieńskich czy biskupów poznańskich) odnoszące się do terenów Mazowsza. Dokumenty dotyczące księstwa jedynie pośrednio (np. dyplomy władców i książąt polskich, w których książęta mazowieccy są wspomniani marginesowo, krzyżackie odnoszące się do dóbr biskupstwa płockiego na Pomorzu i w ziemi chełmińskiej itp.) zamieszczono w regestach². Zasięgiem geograficznym kodeks obejmuje obszar Mazowsza w granicach jakie ustaliły się w roku 1247, po śmierci Konrada Mazowieckiego, i z pewnymi niewielkimi zmianami przetrwały do końca I Rzeczypospolitej (staropolskie województwa: mazowieckie, płockie i rawskie). We wspomnianym wydawnictwie znalazły się akty wystawione przez książąt mazowieckich: Siemowita III i jego dwóch synów Janusza I i Siemowita IV, królów: Kazimierza Wielkiego i Ludwika Węgierskiego, papieży, arcybiskupów gnieźnieńskich, kolejnych biskupów płockich i poznańskich, oraz nieliczne dokumenty szlacheckie i wyroki sądowe. Wśród 289 zamieszczonych w tomie dokumentów niespełna 100 to dyplomy dotąd nie publikowane³. Zbierając materiały do kodeksu wydawcy przeprowadzili kwerendę w 15 archiwach i bibliotekach polskich oraz w archiwum i bibliotece watykańskiej w Rzymie, przeglądając oryginały dokumentów, kopiariusze, księgi wpisów, księgi ziemskie i grodzkie z terenu Mazowsza, księgi Metryki Koronnej itp. Zaledwie 11 dokumentów, z powodu zaginięcia lub zniszczenia oryginałów podczas ostatniej

¹ *Nowy Kodeks Dyplomatyczny Mazowsza, część III: dokumenty z lat 1356–1381* (dalej: NKDMaz.) wyd. Irena Sułkowska-Kuraś i Stanisław Kuraś. Indeks osób i miejscowości opracował Jan Piętka, Warszawa 2000, ss. 361. Część druga NKDMaz. obejmująca dokumenty z lat 1248–1355, ukazała się w roku 1989.

² NKDMaz., cz. II: *dokumenty z lat 1248–1355*, wyd. I. Sułkowska-Kuraś i S. Kuraś przy współpracy K. Pacuskiego i H. Wajsa, Wrocław 1989, s. VII.

³ Autorzy podają we wstępie liczbę 101 nowych dokumentów, w istocie jest ich tylko 95. W dużej części są to regesty i wzmianki; nowych dokumentów przedrukowanych *in extenso* jest znacznie mniej.

wojny, zostało przedrukowanych z dawniejszych wydawnictw. Z niezrozumiałych względów, na końcu tomu zamieszczono „Uzupełnienie” do części zasadniczej (nr 280–289), w którym znalazło się dziesięć dyplomów z lat 1358–1380. Należy jednak zaznaczyć, że aż dziewięć z nich (nr 280–286, 288–289) ukazało się wcześniej w pierwszym tomie *Zbioru dokumentów i listów miasta Płocka*⁴. W krótkim wstępie do trzeciej części kodeksu wydawcy nie wyjaśnili powodów dołączenia wspomnianego „Uzupełnienia”, zaznaczając tylko enigmatycznie i nieprzekonywująco, że „zamieszczono na końcu dokumenty, które z pewnych względów od wydawców niezależnych miały nie wejść do niniejszego wydawnictwa. Jednak obowiązkiem wydawców jest zbieranie i udostępnienie historykom wszelkich zachowanych źródeł”⁵. Przedrukowanie owych dziewięciu dyplomów stoi w sprzeczności z deklarowanym we wstępie do poprzedniej, drugiej części NKDMaz. założeniem, że nowa edycja „obejmuje wszystkie zachowane dokumenty mazowieckie [...], z wyjątkiem dokumentów opublikowanych przez Stellę Marię Szacherską w «Zbiorze dokumentów i listów miasta Płocka», które to wydawnictwo powstało także w Pracowni Edytorskiej Instytutu Historii PAN. Oba więc wydawnictwa [...] stanowią jedną serię edytorską [podkreślenie moje — A. S.]”⁶. Nie sposób też pojąć, dlaczego autorzy przedrukowali z wydawnictwa Szacherskiej jedynie dziewięć dokumentów, skoro dla lat 1356–1381 znajduje się we wspomnianym kodeksie aż 12 dyplomów⁷.

Porównanie obu wymienionych wydawnictw źródłowych wypada na niekorzyść trzeciej części NKDMaz. Wydawcy zachowali, co prawda, z niewielkimi zmianami lekcje Stelli M. Szacherskiej, ale wprowadzili dowolnie nawiasy kwadratowe „[ ]” lub okrągłe „( )” w miejscach rozwiązania suspensji i kontrakcji. Dokumenty opublikowane przez Szacherską w tomie pierwszym *Zbioru płockiego* zostały rzetelniej i dokładniej opracowane, a ponadto zaopatrzone w szczegółowe adnotacje, przypisy, niezbędne komentarze i uwagi, których z niezrozumiałych powodów nie przedrukowano w wydawnictwie Ireny i Stanisława Kurasiów. Przypisy i objaśnienia do „Uzupełnienia” są lakoniczne i szczątkowe, pomijają opis zewnętrzny dokumentów (np. 289), informacje poszerzające podstawę źródłową (np. 281), wcześniejsze wydania i regesty (np. 280, 285), objaśnienia dotyczące osób i nazw topograficznych (np. 283, 285, 286). Ponadto, wydawcy bez dania racji odrzucili propozycje Szacherskiej dotyczące datacji, wprowadzając emendacje (np. 289), bez koniecznego w tym wypadku wyjaśnienia i uzasadnienia.

Irena i Stanisław Kurasiowie są doświadczonymi i zasłużonymi edytorami polskich źródeł średniowiecznych, a ich wydawnictwa w sposób znakomity uzupełniają dorobek krakowsko-lwowskiej szkoły edytorskiej z przełomu XIX i XX wieku. Inicjatywie Kurasiów zawdzięczamy udostępnienie kilku tysięcy dokumentów w dwóch niemal równoległych wydawnictwach: w *Zbiorze dokumentów małopolskich* i *Zbiorze dokumentów katedry i diecezji krakowskiej* oraz w przygotowanym po nich *Bullarium Poloniae*. Ogrom materiału źródłowego, przez który przekopują się wydawcy w poszukiwaniu dokumentów, czy choćby wzmianek o nich, jest bez precedensu i budzi szacunek, a rozmiar i wartość poznawcza edycji — co podkreślają recenzenci oraz zwłaszcza czytelnicy kodeksów — najwyższy podziw. Wszyscy jednak dostrzegli też braki i niedociągnięcia kolejnych, wydawanych z pewną regularnością tomów. Kurasiowie pomijali pewną liczbę źródeł archiwalnych i opracowań, usprawiedliwiając wyjątki własnymi, dyskusyjnymi kryteriami przydatności oraz zdumiewająco dowolnie przyjętymi założeniami. Zwrócił na to uwagę Janusz Bieniak, który recenzję czwartej części *Zbioru dokumentów małopolskich* uzupełnił o siedem nieznanym wydawcom dokumentów oraz pewną liczbę kopii, regestów i wzmianek z archiwów krajowych⁸, a także Andrzej Radziwiński i Hieronim Fokciński, którzy w omówieniu pierwszych tomów *Bullarium Poloniae*, wyliczyli kilka „zagubionych” dyplomów, znajdujących się w zlekceważonych przez wydawców *Bullarium* Tekach

⁴ *Zbiór dokumentów i listów miasta Płocka*, t. 1: 1065–1495 (dalej: ZDm.Pł.), wyd. S. M. Szacherska, Warszawa 1975 — dokumenty nr 32, 35–37, 39–40, 42–44.

⁵ NKDMaz., cz. III, s. VI.

⁶ Ibid., cz. II, s. VI–VII.

⁷ Pominięte zostały dokumenty nr 46–48 w *Zbiorze* S. M. Szacherskiej.

⁸ J. Bieniak, rec. *Zbiór dokumentów małopolskich*, cz. 4, wyd. I. Sułkowska-Kurasiowa, S. Kuraś, Wrocław 1969, „Archeion” 58, 1973, s. 100–106.

Rzymskich⁹ oraz niewykorzystanych mikrofilmach z serii „Registra Vaticana”¹⁰. Radziwiński zaakcentował ponadto konieczność zapoznania się przez wydawców z „lokalnymi” źródłami, niezbędnymi dla poprawnej identyfikacji osób i nazw geograficznych. W przypadku *Bullarium* recenzent miał na myśli pomyłki kopistów watykańskich, możliwe do zweryfikowania na podstawie materiału archiwalnego powstałego w miejscu, którego dotyczy wzmianka.

Z niedostatecznej znajomości „źródeł lokalnych” zdawać sobie musieli jednak również Kurasiowie, skoro do pracy nad kolejną inicjatywą wydawniczą, czyli częścią drugą NKDMaz., zaprosili dwóch znawców średniowiecznego Mazowsza: Huberta Wajsa i Kazimierza Pacuskiego. Zespół w tym składzie zagwarantował rzetelne zebranie i rozczytanie prawie 350 dokumentów, ale też opatrzenie ich stojącymi na bardzo wysokim poziomie objaśnieniami dotyczącymi osób i miejscowości z całego Mazowsza oraz ziem z nim sąsiadujących. Część druga NKDMaz. nie doczekała się, niestety, żadnej recenzji czy omówienia, pomimo upływu jedenastu lat. Wolno przypuszczać, że uwagi recenzentów do zbioru dokumentów mazowieckich z lat 1248–1355 pozwoliłyby, choć w części, uniknąć błędów w omawianym niżej wydawnictwie. Trzeba też zauważyć, że część trzecia kodeksu nie zawiera żadnych uzupełnień, ani sprostowań do wcześniejszego wydawnictwa. Może to sugerować, że w ciągu wspomnianych jedenastu lat Kurasiowie nie prowadzili nowych kwerend i nie pogłębili znajomości literatury. Aneks zamieszczony w części drugiej kodeksu, poszerzający materiał zebrany przez Jana K. Kochanowskiego, kazał mieć nadzieję, że kolejne części NKDMaz. będą na bieżąco uzupełniane. Tymczasem Kurasiowie nie przedrukowali nawet dokumentów sprzed roku 1356, zamieszczonych w wydawnictwie S. M. Szacherskiej, choć mogły się one znaleźć w całości we wspomnianych „Uzupełnieniach” do III części NKDMaz., skoro wydawcy zmienili zdanie co do zasadności ich ponownego udostępnienia. Braków w II części kodeksu jest jednak znacznie więcej, dlatego — jakkolwiek nie jest to tematem niniejszego szkicu — pozwolę sobie zwrócić uwagę na kilka z nich. Nieznany Kurasiom dokument księcia Bolesława III z 12 listopada 1349 r. przynosi praca Janusza Grabowskiego¹¹; wybór źródeł do dziejów Mazowsza i Warszawy Józefa Kazimierskiego i Ryszarda Kołodziejczyka zawiera pełne tłumaczenie na język polski dokumentów nr 95, 100 i 232 (oraz dyplomu Kazimierza Wielkiego z 1353 r. zamieszczonego przez S. M. Szacherską, ale bez znajomości tego wydania)¹²; *Katalog średniowiecznych rękopisów Biblioteki Kórnickiej* notuje inną kopię dokumentu nr 259¹³; *Herbarz* Ignacego Kapicy Milewskiego zamieścił prawie kompletny dokument nr 266¹⁴, a Józef Płocha opublikował regest dokumentu nr 340, wraz ze szczegółowym opisem formy zewnętrznej i streszczeniem wszystkich zapisek dorsalnych¹⁵. Stanisław Szczur odnalazł ponadto rzekomo zaginiony oryginał dokumentu nr 324¹⁶. Przyznaję jednak, że nie prowadziłam żadnych badań źródłoznawczych dla lat sprzed roku 1356 i powyższe uwagi, poza kilkoma pierwszymi, dotyczą informacji drugorzędnych.

W przygotowaniu kolejnego tomu nowego kodeksu mazowieckiego Kurasiowie zrezygnowali z pomocy wspomnianych wyżej historyków, czego konsekwencje widoczne są w druku. Mało szczęśliwe było zwłaszcza zastąpienie Huberta Wajsa i Kazimierza Pacuskiego Janem Piętką, któremu powierzono zestawienie indeksu osób i miejscowości. Przypisy i objaśnienia — choć nie zostało to wyraźnie zaznaczone w książce — opracowali sami Wydawcy. Oba wspomniane elementy edycji, przypisy i indeks, zawierają najwięcej błędów i braków. Szczególnie wiele do życzenia pozostawiają objaśnie-

⁹ A. Radziwiński, rec. *Bullarium Poloniae*, t. 1–3, wyd. I. Sułkowska–Kurasiowa, S. Kuraś, Rzym 1982–1988, Kwart. Hist. 98, 1991, z. 4, s. 126–128.

¹⁰ H. Fokciński, *W sprawie przedmowy do czwartego tomu „Bullarium Poloniae”. Uwagi o mikrofilmach ze zbiorów watykańskich*, Kwart. Hist. 51, 1994, z. 4, s. 87–92.

¹¹ J. Grabowski, *Kancelarie i dokumenty książąt mazowieckich w latach 1341–1381*, Warszawa 1999, s. 50–54.

¹² *Dzieje Mazowsza i Warszawy. Wybór źródeł*, oprac. J. Kazimierski i R. Kołodziejczyk, Warszawa 1973, s. 19–21.

¹³ J. Zathay, *Katalog rękopisów średniowiecznych Biblioteki Kórnickiej*, Wrocław 1963, s. 393.

¹⁴ I. K. Milewski, *Herbarz (dopełnienie Niesieckiego)*, wyd. Z. Gloger, Kraków 1870, s. 112; toż reprint — Warszawa 1990.

¹⁵ *Wytyczne opracowania dokumentów pergaminowych i papierowych*, oprac. J. Płocha, Warszawa–Łódź 1985, s. 46–47 — jest to w istocie reprint karty inwentaryzacyjnej z AGAD.

¹⁶ S. Szczur, *Praski zjazd Kazimierza Wielkiego z cesarzem w 1356 roku*, w: *Polska i jej sąsiedzi w późnym średniowieczu*, pod red. K. Ożoga i S. Szczura, Kraków 2000, s. 88, przypis 31 — oryginał dokumentu Ludwika Węgierskiego dla Karola IV z roku 1353 jest przechowywany w Archiwum Państwowym w Pradze.

nia osób i nazw topograficznych, ważny i konieczny element nowoczesnych edycji średniowiecznych źródeł. Odnosi się to zarówno do występujących w dokumentach urzędników książęcych i królewskich, jak też osób duchownych: prałatów i kanoników pełniących funkcje w kapitule katedralnej i kolegiackiej św. Michała w Płocku oraz kapitułach: poznańskiej, gnieźnieńskiej czy łęczyckiej. Należy przy tym zaznaczyć, że tekst przypisów opracowany został w kodeksie niekonsekwentnie; w większej części dokumentów wydawcy rozwiązali wszystkie występujące w nich osoby (nie zawsze jednak poprawnie), w kilku jednak w ogóle nie zamieścili wyjaśnień i odsyłaaczy, pisząc lakonicznie, że „pozostali świadkowie współcześni i znani”. Podobne błędy można zauważyć także w przypadku identyfikacji nazw miejscowości, rzek, przysiółków itp. Autorzy nie podali też opisów wszystkich zachowanych pieczęci. Najwięcej zastrzeżeń budzi indeks geograficzno-osobowy opracowany przez Jana Piętkę.

Błędy i pomyłki — przywołajmy tu zacytowaną wyżej recenzję A. Radziwińskiego — wynikają ze słabej znajomości „źródeł lokalnych” i nie wykorzystania istniejących opracowań i zawartych w nich indeksów, a w konsekwencji niedostatecznej znajomości elity politycznej średniowiecznego Mazowsza. Razi zwłaszcza nieznaną kilku absolutnie podstawowych publikacji na temat dziejów Mazowsza w drugiej połowie XIV w., powstałych w ciągu ostatnich kilkunastu lat, w tym prac Andrzeja Radziwińskiego, poświęconych prałatom i kanonikom kapituły katedralnej płockiej oraz kolegiaty św. Michała w Płocku, opracowań edytorskich Anny Borkowskiej-Celińskiej, artykułów i studiów Kazimierza Pacuskiego dotyczących poszczególnych rodów i rodzin mazowieckich (np. Gozdawów, Wężyków czy Prusów), haseł osobowych zamieszczanych w kolejnych tomach *Polskiego słownika biograficznego*, czy pracy o otoczeniu księcia płockiego Siemowita IV (1374–1426), autorstwa wyżej podpisanej. Zaskakuje ponadto nonszalancja w korzystaniu z innych publikacji dość dowolnie cytowanych w przypisach, np. książki Janusza Grabowskiego na temat kancelarii księstwa mazowieckiego do 1381 roku i studium Stefana K. Kuczyńskiego o sfragistyce mazowieckiej¹⁷. Szczególną wymowę ma nieuważne korzystanie z ustaleń *Słowników historyczno-geograficznych* ziemi wyszogrodzkiej, województwa płockiego, księstwa łowickiego czy *Materiałów do słownika geograficzno-historycznego dawnych ziem łęczyckiej i sieradzkiej*¹⁸ oraz ignorowanie uwag recenzentów poprzednich wydawnictw dyplomatycznych Kurasiów¹⁹.

Kolacja wszystkich zamieszczonych w NKDMaz. dyplomów, czy ponowne ich czytanie tylko dla potrzeb niniejszego szkicu, nie były możliwe. Zmuszona jestem — odkładając zagadnienie i szczegółowe badania na przyszłość — przyjąć lekcje Kurasiów i pominąć ten aspekt w uzupełnieniach i uwagach. Dotyczy to również tych kilkudziesięciu dokumentów, które w trakcie studiów nad elitą polityczną Mazowsza w XIV i XV w. czytałam w archiwach i odczytałam inaczej. Z pokorą przyjmuję

¹⁷ A. Radziwiński, *Prałaci i kanonicy kapituły katedralnej w Płocku*, t. 1–2, Toruń 1991–1993; tenże, *Prepozyci kolegiaty św. Michała w Płocku w XIV i na początku XV wieku*, „Studia Płockie” 19–20, 1991–1992, s. 203–213; tenże, *Model awansu i kariery kościelnej w średniowiecznej Polsce na podstawie badań duchowieństwa katedralnego w Płocku*, Kwart. Hist. 96, 1990, z. 3–4, s. 49–62; tenże, *Niższe duchowieństwo katedralne w Polsce średniowiecznej. Wikariusze katedry płockiej w XIII — poł. XV w.* Cz. 1: *Skład osobowy*, „Nasza Przeszłość” 76, 1991, s. 6–43; A. Borkiewicz-Celińska, *Ze studiów nad rozwojem prawa chełmińskiego w średniowieczu we wsiach Mazowsza północno-zachodniego (ziemia płocka, zawkrzeńska, wyszogrodzka, ciechanowska)*, w: *Studia culmensia historico-juridica czyli Księga Pamiątkowa 750-lecia prawa chełmińskiego*, red. Z. Zdrójkowski, t. 2, Toruń 1988, s. 85–121; K. Pacuski, *O rodzie Gozdawów na Mazowszu w XIV–XV wieku i jego tradycji*, w: *Kultura średniowieczna i staropolska. Studia ofiarowane Aleksandrowi Gieysztorowi w pięćdziesięciolecie pracy naukowej*, red. D. Gawinowa i in., Warszawa 1991, s. 655–665; tenże, *O rodzie Wężyków na Mazowszu w XIV–XV wieku*, w: *Venerabiles, nobiles et honesti. Studia z dziejów społeczeństwa Polski średniowiecznej. Prace ofiarowane profesorowi Januszowi Bieniakowi w 70. rocznicę urodzin i 45-lecie pracy naukowej*, red. A. Radziwiński, A. Supruniuk, J. Wroniszewski, Toruń 1997, s. 213–224; tenże, *Prusowie ze Słubic w XIV–XV wieku*, w: *Kościół — kultura — społeczeństwo. Studia z dziejów średniowiecza i czasów nowożytnych* [ofiarowane profesorowi Stanisławowi Trawkowskemu], red. S. Bylina, Warszawa 2000, s. 313–321; A. Supruniuk, *Otoczenie księcia mazowieckiego Siemowita IV (1374–1426). Studium o elicie politycznej Mazowsza na przełomie XIV i XV wieku*, Warszawa 1998; J. Grabowski, op. cit.; S. K. Kuczyński, *Pieczczęcie książąt mazowieckich*, Wrocław 1978.

¹⁸ *Słownik historyczno-geograficzny ziemi wyszogrodzkiej w średniowieczu*, oprac. A. Wolff, A. Borkiewicz-Celińska, Wrocław 1971; *Słownik historyczno-geograficzny województwa płockiego w średniowieczu*, oprac. A. Borkiewicz-Celińska, z. 1–4, Wrocław 1980–1982, 1998–2000; J. Warężak, *Słownik geograficzno-historyczny księstwa łowickiego*, z. 1, Wrocław 1961; z. 2, Łódź 1967; S. Zajączkowski, S. M. Zajączkowski, *Materiały do słownika geograficzno-historycznego dawnych ziem łęczyckiej i sieradzkiej*, cz. 1, Łódź 1966; cz. 2 oraz uzupełnienia, Łódź 1970.

¹⁹ Np. J. Bieniak, rec. *Zbioru dokumentów małopolskich*, s. 106 — tam identyfikacja kręgu rodzinnego Andrzeja z Korabiewic, marszałka księcia Siemowita III i Andrzeja Rzeszotki, marszałka księcia Siemowita IV oraz Piotra Małochy, starosty brzeskiego. Wszyscy oni są źle lub niedostatecznie opisani w NKDMaz.

ję możliwość błędnej ich interpretacji. Trzeba jednak wyraźnie zaznaczyć, że liczne wcześniejsze edycje, czy tylko cytowania (także w publikacjach ostatnich lat) fragmentów niektórych dokumentów drukowanych obecnie w NKDMaz., różnią się znacznie nie tylko między sobą, ale też od lekcji Kurasiów, a fakt ten w żaden sposób nie został zauważony przez Wydawców. W poniższych uwagach odnotowałam jedynie istnienie oboczności w nieznanym Wydawcom kodeksu wcześniejszych edycjach opartych na oryginałach dokumentów. W szkicu niniejszym wykorzystałam niemal wyłącznie publikowane, pominięte lub zlekceważone przez Kurasiów, wydawnictwa źródłowe oraz notatki z kwerendy w archiwach i bibliotekach w Polsce (w tym zawarte w *Tekach Naruszewicza*), dotyczącej jednak głównie lat panowania Siemowita IV (1374–1426). Wolno zatem przypuszczać, że szczegółowa kwerenda dla lat wcześniejszych przyniesie kolejne uzupełnienia i poprawki.

Uzupełnienia i uwagi dotyczą wszystkich elementów edycji 209 dokumentów, a zatem znacznie ponad połowy z zamieszczonych w kodeksie. Naturalnie, dla każdego dokumentu osobno i dla każdego w różnym stopniu. Wliczam w to również dokumenty zagubione, zapomniane lub z niezrozumiałych względów pominięte w edycji, których naliczyłam 24, oraz te, które z powodu błędnej datacji znalazły się przez pomyłkę w tym wydawnictwie, a przynależne są następnym częściom kodeksu (dziewięć). Przyjmując edycję części drugiej NKDMaz. za lepszą, przecież nie doskonałą, uznałam konieczność odnotowywania wszystkich wcześniejszych wydań, czy tylko wzmianek, poszczególnych dyplomów, zwłaszcza w odniesieniu do źródeł znajdujących się poza Polską. Mam tu głównie na myśli zupełnie niewykorzystane przez Kurasiów wyniki poszukiwań Władysława Abrahama w Rzymie. Potwierdzeniem wartości i przydatności *Sprawozdań z poszukiwań w archiwach i bibliotekach rzymskich w latach 1896/97 i 1897/98 oraz 1899–1913*, zawartych w „Archiwum Komisji Historycznej PAU”, niech będzie niedawna edycja dwóch odnotowanych w nich dyplomów papieskich, nieznanymi Kurasiom²⁰.

Dokumenty nowe dla edycji zostały zanotowane jedynie w formie regestu wraz z odsyłaczami do wcześniejszych wydań lub wzmianek. Umieściłam je dopisane w układzie chronologicznym i oznaczone kolejną cyfrą oraz literą alfabetu, np. „151A”. Uznałam za niecelowe przedrukowywanie ich treści bez możliwości dotarcia do oryginalnego przekazu źródłowego. W tekście uwag pominęłam błędy pospolite, np. w odsyłaczach cyfrowych do innych dokumentów lub przypisów, przedstawieniach liter itp.

Dla lepszego zrozumienia poniższych uwag i uzupełnień podzieliłam je na dotyczące:

- a) autentyczności dokumentów — w tym również streszczenie dyskusji w literaturze;
- b) emendacji dat i miejsca wystawienia;
- c) regestu — uzupełnienia i sprostowania, zwłaszcza, gdy są niezgodne z treścią dokumentów;
- d) formy zachowania, oboczności lekcji, notacji sigillacyjnych, wydań pośrednich i źródła przedruku w kodeksie — zamieszczam informacje o oryginałach, kopiach, wzmiankach i literaturze;
- e) treści (gdy dotyczą one niewyjaśnionych przez wydawców fragmentów, głównie osób podanych jedynie z tytułu lub z miejscowości, z której się pisali);
- f) przypisów geograficznych — identyfikacja miast, wsi i cieków wodnych;
- g) przypisów osobowych — identyfikacja osób wymienionych z imienia lub tytułu.

W dalszej części, po numerze dokumentu, zaznaczam jedynie *siglum*, np. „b)”, odpowiedniego zagadnienia wymagającego wyjaśnienia lub uzupełnienia, oraz konieczne informacje i sprostowania z odesłaniem do źródła lub opracowania. Odsyłając do dokumentów w NKDMaz. piszę „zob. dok. ...”, odniesienia do dokumentów w „Uzupełnieniach” zaznaczam: „zob. tu Dok. ...”.

Wykaz ważniejszych skrótów:

Abraham — W. Abraham, *Sprawozdanie z poszukiwań w archiwach i bibliotekach rzymskich w latach 1896/97 i 1897/98, oraz 1899–1913*, w: Archiwum Komisji Historycznej PAU, t. 9, 1902; t. 13, 1923.

²⁰ Zob. niżej dok. 132A, 161C.

- Akta Kamery Apostolskiej Borkiewicz–Celińska — *Akta Kamery Apostolskiej*, vol. 3: *Księga kolektora papieskiego Piotra syna Stefana 1373–1375*, wydał, wstępem i przypisami opatrzył S. Szczur, Kraków 1994.
- A. Borkiewicz–Celińska, *Ze studiów nad rozwojem prawa chełmińskiego w średniowieczu we wsiach Mazowsza północno-zachodniego (ziemia płocka, zawkrzeńska, wyszogrodzka, ciechanowska)*, w: *Studia culmensia historico-juridica czyli Księga Pamiątkowa 750-lecia prawa chełmińskiego*, red. Z. Zdrójkowski, t. 2, Toruń 1988.
- Daniłowicz — *Skarbiec dyplomatów papieżkich, cesarskich, królewskich, książęcych; uchwał narodowych, postanowień różnych władz i urzędów posługujących do krytycznego wyjaśnienia dziejów Litwy, Rusi Litewskiej i ościennych im krajów*, zebrał i w treści opisał I. Daniłowicz, t. 1, Wilno 1860.
- Dzieje Mazowsza — *Dzieje Mazowsza i Warszawy. Wybór źródeł*, oprac. J. Kazimierski i R. Kołodziejczyk, Warszawa 1973.
- Elementa — *Elementa ad fontium editiones. T. I: Polonica ex libris „Obligationum et solutionum” Camerae Apostolicae ab a. 1373*, collegit J. Lisowski, Romae 1960.
- Gieysztorowa–Żaboklicka — *Lustracja województwa mazowieckiego 1565*, cz. 1, wyd. I. Gieysztorowa, A. Żaboklicka, Warszawa 1967, wykaz dokumentów.
- Grabowski — J. Grabowski, *Kancelarie i dokumenty książąt mazowieckich w latach 1341–1381*, Warszawa 1999.
- IMT — *Iura Masoviae Terrestria*, t. 1: 1228–1471, wyd. J. Sawicki, Warszawa 1972; t. 3: 1526–1540, Warszawa 1974.
- Łaguna — S. Łaguna, *Rodowód Piastów*, w: *Pisma Stosława Łaguny poprzedzone zarysem biograficzno-krytycznym przez Józefa Bielińskiego*, Warszawa 1915.
- Naruszewicz — Kraków, Biblioteka Czartoryskich, Teki Naruszewicza, t. 7 (1340–1359); t. 8 (1360–1385).
- Nowowiejski — A. J. Nowowiejski, *Płock. Monografia historyczna*, Płock 1930 (wyd. 2).
- Pr. UB — *Preussisches Urkundenbuch*, Bd. 5, Lf. 1 (1352–1356), hrsg. von K. Conrad, Marburg 1969; Bd. 5, Lf. 1 (1357–1361), hrsg. von K. Conrad, Marburg 1973; Bd. 6, Lf. 2 (1367–1371), hrsg. von K. Conrad, Marburg 2000.
- Zathey — J. Zathey, *Katalog rękopisów średniowiecznych Biblioteki Kórnickiej*, Wrocław 1963.

Pozostałe skróty według wykazu skrótów przyjętych w „Studiach Źródłoznawczych”

DOKUMENTY*

Dok. 1

d) *Wzm.*: Zathey, s. 360 — z błędnie rozwiązaną datą 7 I 1356 r.

g) Miecław kapelan Siemowita III i pleban w Brochowie (ziemia sochaczewska), rządcą ksiączęcy, kanonik płocki (1368), następnie dziekan w tamtejszej kapitule katedralnej (1369/1372–1380) oraz prepozyt płocki (1380/1383–1384). Zmarł po 7 I 1384²¹.

Dok. 1A — brak

Praga, 1 maja 1356

Kazimierz król polski oświadcza, że zrzekł się zwierzchnictwa nad księstwem Bolka świdnickiego oraz zwrócił Byczynę i Kluczbork z przyległościami w zamian za rezygnację cesarza Karola IV z praw do zwierzchnictwa nad księstwem płockim na rzecz króla polskiego. Datum Prage anno domini millesimo CCCLVI in die beatorum Philippi et Jacobi Apostolorum.

²¹ J. Grabowski, op. cit., s. 247–248; A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 1, s. 111.

* Panu Profesorowi Januszowi Bieniakowi bardzo dziękuję za wszelkie uwagi i sugestie, które pomogły mi przy pisaniu niniejszego tekstu.

Or.: Praga, SUA, AČK, nr 564 — pergamin dobrze zachowany, na zielonym jedwabnym sznurze pieczęć majestatyczna Kazimierza Wielkiego.

Kop.: 1. Praga, BMN (Biblioteka Nosticów), kopiarz XVII w., Ms a 27, k. 86.

2. Wrocław, Archiwum Państwowe, Akta m. Wrocławia, rkps Hs A 4, k. 6 v.

3. Naruszewicz, t. 7, nr 141, s. 627–628. *Tytuł*: Casimirus rex Poloniae donat oppida Bithen et Crüceburg pro ducatu Plocensi et quitat omnia debita ducis Suidnicensis. Ex cod. manuscripto vet. archivo Stanislai Augusti Regis.

Reg.: 1. *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae*, Pars VI (1355–1358), ed. B. Mendl, Praga 1928–1929, nr 328, s. 175.

2. *Lehns- und Besitzurkunden Schlesiens und seiner einzelnen Fürstenthümer im Mittelalter*, Bd. 1, hrsg. von C. Grünhagen und H. Markgraf, Leipzig 1881, nr 31, s. 332.

3. *Regesty śląskie*, t. 3: 1355–1357, oprac. J. Gilewska–Dubis, Wrocław 1990, nr 257, s. 112.

Wyd.: 1. J. Ch. Lünig, *Das Teuschen Reichs-Archiv*, Leipzig 1711, partis specialis continuatio I, nr 220, s. 313.

4. S. Szczur, *Praski zjazd Kazimierza Wielkiego z cesarzem w 1356 roku*, w: *Polska i jej sąsiedzi w późnym średniowieczu*, pod. red. K. Ożoga i S. Szczura, Kraków 2000, dok. nr 5, s. 120–121.

Lit.: S. Szczur, *Praski zjazd Kazimierza*, s. 81–122 — praskiego spotkania cesarza Karola IV i Kazimierza Wielkiego nie oświetlają żadne źródła narracyjne. Dysponujemy prawdopodobnie wszystkimi aktami wystawionymi przez króla polskiego dla cesarza Karola IV. Nie dochowały się do naszych czasów w komplecie dokumenty Karola IV przeznaczone dla Kazimierza Wielkiego. Najpewniej przywiezione do Polski podzieliły losy archiwum królewskiego.

Uw.: 1 V 1356 r. na zjeździe w Pradze ratyfikowany został układ zawarty 27 V 1353 r. w Budzie, na mocy którego Ludwik Węgierski w zamian za zrzeczenie się przez cesarza Karola IV praw do księstwa płockiego zrzekał się praw do Byczyny i Kluczborka. Nie dochował się niestety stosowny akt Karola IV w sprawie jego rezygnacji z praw do księstwa płockiego i innych księstw mazowieckich. W związku z tym w historiografii panuje dość zgodna opinia, że cesarz wystawił go dopiero w końcu lipca 1360 r. w Norynberdze. Tymczasem zarówno w dokumencie Ludwika Węgierskiego z 1353 r., jak i w dyplomie Kazimierza Wielkiego z maja 1356 r. wyraźnie wspomniano o wystawieniu przez Karola IV stosownych aktów rezygnacyjnych z praw do księstwa płockiego (*sicut in litteras, factis desuper lucidius continentur*)²².

Karol IV Luksemburski, syn Jana Lukseburkiego króla czeskiego, król czeski (1346) i cesarz niemiecki (1355). Zmarł 29 XI 1378²³.

Ludwik I Wielki (Węgierski), trzeci syn Karola Roberta Andegaweńskiego i Elżbiety Łokietkówny, król węgierski (1342) i polski (1370). Zmarł 10/11 IX 1382²⁴.

Byczyna i Kluczbork w latach 1341–1356 ziemie czasowo należące do króla Kazimierza Wielkiego, położone na Dolnym Śląsku między Oleśnicą a Wieluniem.

Bolko II Mały (1308–1368), syn Bernarda księcia świdnickiego i Kunegundy córki króla Władysława Łokietka, książę świdnicki, jaworski²⁵.

Dok. 2

g) Eufemia pierwsza żona księcia Siemowita III zmarła po 21 VII 1356 a przed 18 XII 1357²⁶.

²² NKDMaz., cz. II, nr 324 — gdzie zamieszczono dokument Ludwika Węgierskiego z 27 V 1353 r.; zob. też S. Szczur, *Praski zjazd Kazimierza*, s. 90–91, 102–104 oraz dok. nr 5. W oparciu o dokument Ludwika Węgierskiego z roku 1353, przechowany w archiwum w Pradze, badacz ten dowodzi, że akt Kazimierza Wielkiego oparty został na analogicznym dyplomie króla Węgier.

²³ *Kronika Jana z Czarnkowa* (dalej: Kronika), wyd. J. Szlachetowski, w: MPH, t. 2, Lwów 1872, s. 685–688.

²⁴ Ibid., s. 721–722; K. Pieradzka, *Ludwik I Andegaweński Wielki*, w: PSB, t. 18, s. 95–98.

²⁵ K. Jasiński, *Rodowód Piastów Śląskich*, t. 2, Wrocław 1975, s. 37–41.

²⁶ Ibid., s. 51; tenże, *Siemowit III książę mazowiecki*, w: PSB, t. 37, s. 74; zob. też NKDMaz., cz. III, nr 16 — z 18 XII 1357 pochodzi indulgencja papieska dla Siemowita III i jego drugiej żony Anny.

Dok. 4

g) Piotr kanclerz gnieźnieński przed 26 IV 1357 awansował na kustodię gnieźnieńską. Kustoszem był w latach 1357–1360²⁷.

Marcin archidiakon czerski, kanonik gnieźnieński — to niewątpliwie Marcin zwany Szady (*Martinus dictus Szadimarczin*) późniejszy archidiakon gnieźnieński i kanonik poznański (1360–1367). Godność archidiakona czerskiego sprawował w latach 1354–1358²⁸. Zmarł przed 14 V 1371²⁹ (zob. dok. 58, przypis 13).

Dok. 5

Wyd.: *Codex diplomaticus Prussicus*, hrsg. J. Voigt, Königsberg 1842, Bd. 3, nr 85 (wydawcy nie podali tomu kodeksu) — wydany z datą 1357.

Reg.: 1. Pr. UB, Bd. 5, Lf. 1, nr 456, s. 255 — z datą 17 IX 1356.

2. Pr. UB, Bd. 5, Lf. 1, nr 465, s. 259–260 — z datą 28 IX 1356.

Uw.: Papież Innocenty VI we wrześniu 1356 r. (17 i 28) wystawił dwie bulle skierowane do w. mistrza Winrycha von Kniprode i zakonu krzyżackiego, w których ganił Krzyżaków za dokonanie najazdu na Mazowsze, pozostające we władaniu Kazimierza Wielkiego i jego wasali (z Mazowsza?), oraz zajęcie i okupowanie tamtejszych grodów. Wydawcy NKDMaz. obie bulle uznali za jedną. Tymczasem kolacja obu tekstów opublikowanych w *Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae*, ed. A. Theiner, t. 1, Rzym 1860, nr 769 — z datą 17 IX 1356 oraz *Codex diplomaticus Prussicus*, Bd. 3, nr 85 — z datą 28 IX 1357 nie pozostawia wątpliwości, że są to dwa różne dokumenty. W dyplomie z 28 września papież nakazywał zakonowi zerwanie wszelkich kontaktów z Litwą.

Dok. 6

a) Dokument uznany został przez Kazimierza Pacuskiego, Stellę M. Szacherską, a ostatnio Janusza Grabowskiego, na podstawie różnych przesłanek, za dokument podfałszowany. Nie zachował się jego XIV-wieczny oryginał, tylko kopia z połowy XVI wieku oblatowana do ksiąg grodzkich przez Stanisława Grodzkiego pisarza ziemskiego plockiego, działającego ówczesnie i znanego z szeregu fałszerstw. Pisarz sporządził XVI-wieczny odpis na podstawie autentycznego dokumentu Siemowita III, na co wskazuje jego formularz i lista świadków³⁰.

f) *Wsdworze* — to ob. Zdvorskie Jezioro w ziemi gostynińskiej.

g) Andrzej, podstoli ciechanowski — to Andrzej Rzeszotko ze Skrzyńska i Wistki h. Łabędź. Kolejno pełnił godności podstolego ciechanowskiego (1356–1365), stolnika warszawskiego (1376) i marszałka dworu Siemowita IV (1374–1385), ochmistrza księżnej Aleksandry (1387–1398) oraz podkomorzego sochaczewskiego (1397–1413). Zmarł po 27 X 1413³¹.

Podstoli gostyniński Rogala h. Rogala swoją funkcję pełnił dowodnie w latach 1356–1372, by przed rokiem 1377 awansować na urząd kasztelana gostynińskiego. Zmarł po 26 III 1382.

Niemierza z Nieborowa (ziemia sochaczewska) h. Łada godność kasztelana sochaczewskiego sprawował nieprzerwanie od lipca 1357 do połowy 1391. Zmarł przed 14 VIII 1391³².

Krystyn (Krzczon) z Gozdowa (z. plocka), Piaseczna (z. warszawska) h. Gozdawa stolnik warszawski (1353–1367) — to późniejszy wojewoda mazowiecki (1367–1382). Zmarł wkrótce po 11 XII 1382³³. Wydawcy nie zauważyli awansu Krystyna i przy dokumencie 39 zamieścili błędny odsyłacz do dokumentu 21, przypis 5 — gdzie zamieszczono dane Mikołaja sędziego rawskiego — zamiast

²⁷ Zob. NKDMaz., cz. III, nr 7, przypis 7 — wydawcy nie zauważają tego awansu; zob. też KDWlkp., t. 6, wyd. A. Gąsiorowski i H. Kowalewicz, Warszawa 1982, nr 190, przypis 7.

²⁸ KDWlkp., t. 6, nr 190, przypis 5.

²⁹ Bull. Pol., t. 2, Rzym 1985, nr 1753.

³⁰ K. Pacuski, *Ziemia gostynińska od XII wieku do 1462 roku na tle dziejów Mazowsza plockiego*, w: *Dzieje Gostynina i ziemi gostynińskiej*, red. M. Chudzyński, Warszawa 1990, s. 138, przypis 257; J. Grabowski, op. cit., s. 58–59.

³¹ J. Bieniak, K. Pacuski, *Rzeszotko Andrzej*, w: PSB, t. 34, s. 52–53.

³² A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 245, 221–222 — tam zamieszczone biogramy Rogali i Niemierzy.

³³ K. Pacuski, *O rodzie Gozdawów*, s. 661. Krystyn został wojewodą mazowieckim przed 1373 r.; zob. też A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 122, przypis 22.

do dokumentu 6, przypis 4, w którym Krystyn występował jako stolnik warszawski. Błąd ten powtórzył w indeksie Jan Piętka, który z jednej osoby uczynił dwie różne.

Jan zwany Zglesz z Dylewa (ziemia czerska) h. Rawa w źródłach pojawił się w kwietniu 1353 r. jako dworzanin Siemowita III. Przed 25 VII 1368 r. został podstolim czerskim, w styczniu 1374 r. sprawował jednocześnie urzędy sędziego i starosty czerskiego. W kwietniu 1377 r. pełnił już godność sędziego warszawskiego³⁴.

Dok. 7

g) Otto ze Mstyczowa (koło Jędrzejowa) h. Lis prepozyt gnieźnieński, syn Pakosława kasztelana krakowskiego, piastował kolejno godności: kanonika krakowskiego (1321–1366) i sandomierskiego (1325–1327), kantora sandomierskiego (1328–1353/1354), kanclerza wielkopolskiego (1331/1333–1365/1366), kanonika gnieźnieńskiego (1342) i poznańskiego (1352), prepozyta skalbmierskiego (1353/1354–1357), dziekana krakowskiego (1356–1357), prepozyta gnieźnieńskiego (1357–1366) oraz archidiacona krakowskiego (1366)³⁵. Nie mógł jednak posiadać prepozytury gnieźnieńskiej w latach 1357–1367, gdyż zmarł 27 IX 1366, a wcześniej, bo 10 VII 1366, uzyskał potwierdzenie papieża Urbana V zamiany z Mikołajem z Kożuchowa prepozytury gnieźnieńskiej na archidiaconat krakowski³⁶.

Jan h. Naęcz, syn Chwała Białego (*Albifalonis*) z Chomiąży, kustosz wrocławski (1345–1352), dziekan gnieźnieński (1353–1361). W 1361 r. zrezygnował z dziekanii, pozostając kanonikiem gnieźnieńskim i wrocławskim, i wszedł w skład komisji zajmującej się rozgraniczeniem archidiecezji gnieźnieńskiej od diecezji poznańskiej w spornym opolu żońskim. Od 1378 r. był kanonikiem wrocławskim. Zmarł po 4 V 1381³⁷ (zob. dok. 237, przypis 9).

Piotr kustosz gnieźnieński, wcześniej kanclerz gnieźnieński (zob. tu Dok. 4).

W latach 1345–1381 urząd kanclerza gnieźnieńskiego piastowało dowodnie dwóch Mikołajów. Pierwszy poświadczony był w latach 1345–1355, drugi w 1357–1381. Pomiędzy nimi, godność tę w roku 1356 zajmował Piotr (zob. dok. 4, przypis 8).

Dok. 8

g) Mikołaj z Wolborza (ziemia sieradzka), z pochodzenia mieszczanin, notariusz królewski (1359–1370) i arcybiskupi (1357), w latach 1362–1370 pleban w Czchowie, piastował godność kanonika (1365–1367) oraz kustosza łączyckiego (1382–1387), w 1374 r. był prokuratorem arcybiskupa Jarosława w Awinionie³⁸.

Dok. 11

g) Zbylut h. Pałuka, syn Zbyluta z Łekna kasztelana ujskiego, prepozyt płocki był także kanonikiem (1321–1349) i kustoszem wrocławskim (1325–1340), archidiaconem płockim (1341), od roku 1347 prepozytem płockim oraz sędzią dworu biskupa krakowskiego Bodzanty (1353). Posiadał ponadto kanonię krakowską (1353–1364) i gnieźnieńską (1356–1369). Zmarł około 7 XII 1369³⁹.

Jan kanonik płocki (1328–1339), objął następnie godność dziekana w tamtejszej kapitule (1347–1366) i kanclerza mazowieckiego (1347–1349). Zmarł po 23 VI 1366⁴⁰.

³⁴ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 190–191 — tam przyjąłem, że Jan Zglesz był h. Kościeszka.

³⁵ *Najdawniejsze roczniki krakowskie i kalendarz*, wyd. Z. Kozłowska-Budkowa, w: MPH n.s., t. 5, Warszawa 1978, s. 174, przypis 392 — tam podana data śmierci Ottona i kolejne piastowane przez niego godności; zob. też J. Bieniak, *Otto Pakosławic ze Mstyczowa*, w: PSB, t. 24, s. 633–634.

³⁶ Bull. Pol., t. 2, nr 1514.

³⁷ J. Pakulski, *Nałęcze wielkopolscy w średniowieczu. Pochodzenie, uposażenie i rola polityczna w XII–XIV w.*, Warszawa 1982, s. 32–33 — z pewnymi niedokładnościami dat; zob. też J. Bieniak, *Wzajemne powiązania osobowe kapituł wrocławskiej i kruszwickiej w średniowieczu*, w: *Duchowieństwo kapitułne w Polsce średniowiecznej i wczesnonowożytnej. Studia nad pochodzeniem i funkcjonowaniem elity kościelnej*, red. A. Radziwiński, Toruń 2000, s. 59.

³⁸ K. Ożóg, *Intelektualiści w służbie Królestwa Polskiego w latach 1306–1382*, Kraków 1995, s. 138–139 (nr 57).

³⁹ J. Bieniak, *Krąg rodzinny biskupa kujawskiego Macieja Pałuki (korekta do „Rodu Pałuków” Władysława Semkowicza)*, Zap. Hist. 50, 1985, z. 3, s. 91–94; zob. też A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 1, s. 154–155.

⁴⁰ A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 1, s. 91–92 — według Radziwińskiego Jan zakończył działalność w kapitule między 25 V

Jakub był archidiaconem plockim w latach 1349–1357⁴¹.

Mikołaj kantor plocki — to Mikołaj h. Prawda, brat stryjeczny Stanisława Sówki i Dobiesława Sówki ze Szczawina kolejnych biskupów plockich oraz krewny Mikołaja Sówki scholastyka plockiego. Rozpoczął karierę w kapitule katedralnej plockiej jako kustosz (1339), przed r. 1357 otrzymał tamtejszą kantorję. Kantorem był do czasu wyboru na biskupstwo plockie w sierpniu 1365 r. 10 XII t.r. otrzymał papieską prowizję na wspomniane biskupstwo⁴². Zmarł między 13 IV a 23 VI 1366⁴³.

Ścibor z Radzymina h. Mościc przed 3 III 1342 objął godność kanonika plockiego, następnie awansował na prałaturę kanclerza tamtejszej kapituły katedralnej, którą trzymał w latach 1347–1354, około 1357 r. otrzymał kustodię, a przed 1364 archidiaconat plocki. W grudniu 1381 r. został wybrany na biskupstwo plockie⁴⁴. Posiadał również kanonię w kapitule poznańskiej (1369). Zmarł przed 30 XI 1389⁴⁵.

Sufek kanonik plocki (1351), w latach 1357–1369 był kanclerzem kapituły plockiej⁴⁶.

Paweł (Paszek) kanonik plocki (1357), od 1365 r. był równocześnie prepozytem kolegiaty św. Michała w Płocku i plebanem w Olbrachtowie. W 1368 r. sprzedał sołectwo we wsi Szewce (ziemia plocka) należącej do jego uposażenia. Zmarł między 1368 a 1383 r.⁴⁷ (zob. dok. 85, 282, 283).

Piotr w latach 1350–1351 wzmiankowany był jako kanonik plocki i pleban w Drobinie (ziemia plocka), w 1357 r. także włodarzem (najpewniej w Górznie), między 1357 a 1366 r. objął urząd oficjała plockiego. Jako kanonik i oficjał plocki występował w źródłach co najmniej do maja 1383 r.⁴⁸

Dok. 14

d) *Lit.*: S. Szczur, *Spór o obsadę biskupstwa plockiego w czasach Kazimierza Wielkiego*, w: *Aetas media, aetas moderna. Studia ofiarowane profesorowi Henrykowi Samsonowiczowi w 70. rocznicę urodzin*, red. H. Mańkowska, A. Bartoszewicz, W. Fałkowski, Warszawa 2000, s. 494–512.

Uw.: Analogiczne pisma w tej sprawie wysłano do kapituły plockiej, kleru, ludu diecezji plockiej, wasali, arcybiskupa gnieźnieńskiego i króla Kazimierza Wielkiego — Bull. Pol., t. 2, nr 839.

Dok. 16

g) Druga żona Siemowita III Anna była córką Mikołaja Małego księcia ziebickiego i najpóźniej w listopadzie 1357 r. została zaślubiona księciu mazowieckiemu, który wziął ją *de curia Karoli regis Bohemiae et imperatoris Romanorum*, o czym wspomina *Kronika Jana z Czarnkowa*⁴⁹. Dużą rolę przy zawarciu wspomnianego małżeństwa odegrał król polski Kazimierz Wielki, gdyż indulgencja świeżo zaślubionej pary, nastąpiła w czasie pobytu poselstwa króla w Awinionie. Ze związku tego przyszło

1368 a 13 IV 1369; zob. też J. Grabowski; op. cit., s. 244–245, przypis 548.

⁴¹ A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 1, s. 85.

⁴² Zob. Bull. Pol., t. 2, nr 1468, 1491.

⁴³ A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 1, s. 111–112 — tam również błędnie określony jako „Mikołaj Sówka Starszy”. Przydomek Mikołaja sztucznie nadany w literaturze, która błędnie przyjęła, że był on synem Jana Sowca kasztelana dobrzyńskiego. Źródłowo jako taki nie występuje. Jan Długosz w *Annales* określił go: *Nicolaus de Golczewo, cantor Plocensis — Ioannis Długossii Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae*, Liber 9 (1300–1370), Varsaviae 1978, s. 330–331; *Ioannis Długossii vitae episcoporum Plocensium abbreviatae cum continuatione Laurentii de Wszerecz*, wyd. W. Kętrzyński, w: MPH, t. 6, Kraków 1893, s. 608 — *Nicolaus de Gulcevo genere*. Na tej podstawie w historiografii przyjęto, że pochodził z Gulczewa (ziemia plocka), gdy tymczasem w źródłach nigdy nie pisał się z tej miejscowości; zob. też S. M. Szacherska, *Mikołaj h. Prawdzic*, w: PSB, t. 21, s. 94 — również błędnie przyjęła, że ojcem Mikołaja był Jan Sowiec kasztelan dobrzyński.

⁴⁴ *Kronika*, s. 700 — kronikarz podał, że nastąpiło to 18 XII 1381 r.

⁴⁵ Bull. Pol., t. 3, nr 137; *Ioannis Długossii vitae episcoporum Plocensium*, s. 609 — błędnie podał, że miało to miejsce dopiero w końcu r. 1390; A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 1, s. 143 — w biogramie Ścibora przyjął, że zmarł on przed 18 III 1390. Z tego dnia pochodzi bulla prekonizacyjna papieża Bonifacego IX dla Henryka księcia mazowieckiego, rozstrzygająca sprawę święceń księcia w chwili otrzymania godności biskupiej — Bull. Pol., t. 3, nr 149.

⁴⁶ A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 1, s. 143.

⁴⁷ *Ibid.*, t. 2, s. 120; tenże, *Prepozyci kolegiaty św. Michała*, s. 208.

⁴⁸ A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 125–126.

⁴⁹ *Kronika*, s. 693. Przypis 1 zamieszczony w kodeksie dotyczący dokumentu 16 przeczy informacjom zanotowanym w *Kronice Jana z Czarnkowa*. Archidiacon gnieźnieński wspomina bowiem tylko o dwóch małżeństwach księcia Siemowita III — *ibid.*, s. 694.

na świat trzech synów, z których ojca przeżył tylko Henryk, późniejszy biskup płocki. Księżna płocka zmarła tragicznie po 5 I 1368 r.⁵⁰

Dok. 17

d) *Reg.*: Bull. Pol., t. 2, nr 853.

g) Dobiesław Sówka ze Szczawina (a nie Gulczewa) h. Prawda, syn Jana Sowca ze Szczawina i Brochowa kasztelana dobrzyńskiego, biskup płocki w latach 1375–1381, był rodzonym bratem Stanisława Sówki biskupa płockiego (1366–1375) i Andrzeja skarbnika płockiego (1374). Natomiast Mikołaj piastujący godność biskupa płockiego w latach 1365–1366 był najpewniej jego bratem stryjczym, a nie rodzonym jak chcą Wydawcy⁵¹ (zob. tu Dok. 11 i 29).

Dok. 18

d) *Reg.*: Naruszewicz, t. 7, nr 167, s. 717–718.

g) Jan z Lutogniewa biskup poznański pochodził z wielkopolskiego rodu Doliwów⁵².

Jan Jura kolejno: podstoli (1336), podkomorzy (1338–1345) i wojewoda sandomierski (1347–1355) oraz kasztelan krakowski (1356–1363). Zmarł po r. 1363⁵³.

Przeclaw z Gułtów h. Grzymała kasztelan poznański (1348–1359), starosta kaliski (1347–1351), wojewoda kaliski (1360–1379), starosta Wielkopolski (1369–1371)⁵⁴.

Jan z Soboty i Nowogrodu h. Doliwa pełnił kolejno godności podkomorzego łęczyckiego (1345–1349), starosty dobrzyńskiego (1345–1356), kasztelana (1349–1356) oraz wojewody łęczyckiego (1357–1371/73)⁵⁵.

Wojciech z Kościelca (pod Inowrocławiem), Łabiszyna h. Laska wojewoda kujawski (brzeski) w latach 1357–1386. Zmarł przed 24 VII 1391⁵⁶.

Dadźbóg h. Junosza wojewoda (1349–1363) i starosta płocki (1357–1363), wcześniej sprawował urząd podkomorzego płockiego (1343–1345). Zmarł przed 13 I 1364⁵⁷.

Sędziwój kustosz wrocławski (1353–1358) — to Sędziwój z Szubina h. Pałuka, syn Sławnika kasztelana rogozińskiego, po porzuceniu w r. 1361 stanu duchownego piastował kolejno urzędy: starosty gniewkowskiego (1364–1372), starosty inowrocławskiego (1364), podkomorzego poznańskiego (1370–1372), starosty generalnego Wielkopolski (1372–1376 i 1389–1397), starosty nakielskiego (1375–1388), starosty i zarządcy krakowskiego (1377–1389), wojewody kaliskiego (1381–1405). Zmarł przed 21 V 1406⁵⁸.

⁵⁰ J. Bieniak, rec. K. Jasiński, *Rodowód Piastów Śląskich*, t. 1–3, Wrocław 1973–1377, „Acta Poloniae Historica” 50, 1984, s. 267–268; tenże, *Fragment 1333–1341 w twórczości dziejopisarskiej Janka z Czarnkowa*, cz. 1, Zap. Hist. 48, 1983, z. 4, s. 15, przypis 64; J. Jasiński, *Siemowit III*, s. 74.

⁵¹ Zob.: NKDMaz., cz. III, nr 141; A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 1, s. 72–73 (tam biogram Dobiesława Sówki), s. 111; Bull. Pol., t. 2, nr 2238; *Ioannis Dlugossii vitae episcoporum Plocensium*, s. 608–609 — błędnie podał, że w latach 1365–1381 trzech rodzeni bracia: Mikołaj, Stanisław i Dobiesław kolejno zasiadali na biskupstwie płockim; Z. Kozłowska–Budkowa, *Dobiesław zwany Sówka*, w: PSB, t. 5, s. 234–235 — powtórzyła informację o trzech braciach kolejno zasiadających na biskupstwie płockim.

⁵² Z. Leszczyńska, *Jan V, biskup poznański*, w: PSB, t. 10, s. 434.

⁵³ *Urzednicy malopolscy XII–XV wieku. Spisy* (dalej: *Urzednicy malopolscy*), oprac. J. Kurtyka [et all.], Wrocław 1990, nr 885, 268, 975, 135; zob. też J. Kurtyka, *Krąg rodowy i rodzinny Jana Pakostawica ze Stróżysk i Rzeszowa (ze studiów nad rodem Półkoźców w XIII i XIV wieku)*, „Przemyskie Zapiski Historyczne”, t. 6/7, 1989/1990, s. 29–34 — gdzie hipotetycznie łączył Jana Jurę z rodem Półkoźców (członek tego rodu lub z nim spowinowacony). W ostatniej swojej pracy badacz ten stwierdził jednak, że nadal jednoznacznie nie można określić przynależności rodowej Jana Jury — J. Kurtyka, *Odrodzone królestwo. Monarchia Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego w świetle nowszych badań*, Kraków 2001, s. 93, przypis 101; S. Szczur, *Praski zjazd Kazimierza*, s. 97, przypis 62.

⁵⁴ *Urzednicy wielkopolscy XII–XV wieku. Spisy* (dalej: *Urzednicy wielkopolscy*), oprac. M. Bielińska, A. Gąsiorowski, J. Łojko, Wrocław 1985, cz. 2, nr 355, 226, 605, 608; zob. też J. Łojko, *Przeclaw z Gułtów*, w: PSB, t. 28, s. 680–681.

⁵⁵ *Urzednicy łęczyccy, sieradzcy i wieluńscy XIII–XV wieku. Spisy* (dalej: *Urzednicy łęczyccy*), oprac. J. Bieniak i A. Szymczakowa, Wrocław 1985, nr A 204, A 79, A 364.

⁵⁶ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 293.

⁵⁷ NKDMaz., cz. II, nr 259, przypis 13; zob. też F. Piekosiński, *Pieczęcie polskie wieków średnich*, cz. 1: *Doba piastowska*, Kraków 1899, nr 468, s. 251 — tam opisano pieczęć Dadźboga wyobrażającą kozła.

⁵⁸ A. Gąsiorowski, *Sędziwój z Szubina*, w: PSB, t. 36, s. 406–416; *Urzednicy wielkopolscy*, cz. 2, nr 406, 227, 610, 614, 583; zob. też J. Bieniak, *Krąg rodzinny*, s. 89–91, 107–108 — Sędziwój wcześniej był kantorem (1348–1351) i scholastykiem

Florian z Mokrska h. Jelita, syn Piotra Mokrskiego, kanclerz łęczycki (1339–1366), kanonik krakowski, kustosz sandomierski, prepozyt łęczycki i krakowski, biskup krakowski (1367–1380)⁵⁹.

Mściwoj (Mszczyj) z Giebułtowa, Kwiliny h. Lis łowczy krakowski (1347–1363), podkomorzy krakowski (1363–1382, 1384), starosta bydgoski (1362–1368)⁶⁰.

Pelka z Kościelca h. Zabawa podkoni sandomierski (1350–1354), podkoni krakowski (1355–1360), marszałek dworu królewskiego (1358–1368)⁶¹.

Jan z Buska, syn mieszczanina Dobromira, pisarz (1346) i notariusz dworu Kazimierza Wielkiego (1358), sekretarz oraz protonotariusz królewski (1360), kanclerz gnieźnieński (1356), rektor kościoła w Małogoszczy (1356), poseł królewski w Stolicy Apostolskiej (1361–1366), kanonik krakowski (1364–1381), poznański (1361) i wrocławski (1372–1373), podkanclerzy Królestwa Polskiego (1360–1366), kanonik gnieźnieński (1360/1361–1381), archidiacon krakowski (1366) i gnieźnieński (1372–1375), kapelan Elżbiety Łokietkówny (1373). Zmarł w listopadzie 1381 r.⁶²

Dok. 19

g) Wit, pierwszy znany kanclerz ziemski gostyniński (1358), pełnił funkcje administracyjno-sądowe związane ze stanowiskiem kanclerza ziemskiego w księstwie Siemowita III⁶³.

Pakosław z Kozietuł (ziemia czerska) h. Awdaniec, w źródłach pojawił się w r. 1340, piastował godność podsędka (1345) i sędziego czerskiego (1352–1358)⁶⁴.

Dok. 20

d) *Uw.*: Tekst dokumentu zbliżony do dyplomu książęcego z 1 XII 1358 dla Mieclawa z Miączyna h. Łabędz⁶⁵.

f) *Schyrey* — to najpewniej Zyrzno, Ryzno (ob. Warszawa–Zerzeń) położone na prawym brzegu Wisły w ziemi warszawskiej.

g) Mikołaj z Zerzna i Mirowic (ziemia warszawska) h. Kościeszka, syn Bernarda z Łowczewa (ob. Łuszczewa, ziemia sochaczewska) i Zerzna, w latach 1345–1361 piastował godność podsędka warszawskiego⁶⁶ (zob. dok. 54).

Bliżej nieznanymi Tomisław na urzędzie sędziego warszawskiego notowany był tylko raz w 1358 r.

Dok. 21

f) *Budzyshevycze* — to Budziszewice wieś parafialna w ziemi rawskiej (a nie część miasta Rawy).

Regnowi – Regnów — powinno być: Regny w ziemi rawskiej (par. Budziszewice).

Rakaczecz — to Rękaciec (ob. Rękawiec — ziemia rawska, par. Budziszewice).

g) Dzierżek Kopacz z Dmosina (ziemia rawska) h. Kopacz starosta dobrzyński (1362–1369) i plocki (1369–1370)⁶⁷. We wspomnianym dyplomie, znanym z XV-wiecznej kopii, występuje najprawdopodobniej zepsuta forma imienia Dzierżek (Dzierżek) — *Dmysko*.

Mikołaj sędzia rawski (1358–1380) i sochaczewski (1359–1402) — to Mikołaj ze Swarocina (ob. Swarocin Stary — ziemia gostynińska) h. Rogala, w źródłach występował do 1402 r. Zmarł po 13 V 1402⁶⁸.

kruszwickim (1351); tenże, *Wzajemne powiązania*, s. 59, 61, przypis 76.

⁵⁹ *Urzednicy łęczyccy*, nr A 428; zob. też Z. Budkowa, *Mokrski Florian*, w: PSB, t. 21, s. 600–602.

⁶⁰ *Urzednicy malopolscy*, nr 186, 270, 272; zob. też B. Wyrozumska, *Mściwoj (Mszczyj) z Kwiliny h. Lis*, w: PSB, t. 22, s. 233–234.

⁶¹ *Urzednicy malopolscy*, nr 851, 295; zob. też F. Sikora, *Pelka Kościelec z Kościelca*, w: PSB, t. 25, s. 579–580.

⁶² Redakcja, *Jan z Buska*, w: PSB, t. 10, s. 445–446; zob. też K. Ożóg, op. cit., s. 134 (nr 36).

⁶³ J. Grabowski, op. cit., s. 249.

⁶⁴ NKDMaz., cz. II, nr 241, przypis 1.

⁶⁵ J. Bieniak, *Przywilej Siemowita III dla Mieclawa z Miączyna*, w: *Kościół — kultura — społeczeństwo*, s. 203.

⁶⁶ NKDMaz., cz. II, nr 266, przypis 5.

⁶⁷ J. Bieniak, *Kształtowanie się terytorium ziemi dobrzyńskiej w średniowieczu*, *Zap. Hist.* 51, 1986, z. 3, s. 31, przypis 157.

⁶⁸ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 215–216.

Dok. 22

g) Stanisław Jelitko z Mokrska h. Jelita starosta kaliski (1346), podczaszy krakowski (1342–1352), kasztelan żarnowski (1353), kasztelan małogojski (1353–1371)⁶⁹.

Imram h. Oksza, kolejno: podczaszy (1327), komornik (1331–1340) i wojewoda krakowski (1341–1359)⁷⁰.

Andrzej z Tęczyna h. Topór, syn Nawoja kasztelana krakowskiego, kolejno: stolnik (1329–1334) i łowczy krakowski (1334–1337), kasztelan radomski (1339–1340), kasztelan wiślicki (1340–1347), podkomorzy (1347–1363) i wojewoda krakowski (1363–1368)⁷¹.

Jan doktor dekretów i dziekan krakowski — to Janusz Suchywilk ze Strzelc (ziemia sandomierska) h. Grzymała, siostrzeniec Jarosława Bogorii ze Skotnik arcybiskupa gnieźnieńskiego, doktor prawa kanonicznego, notariusz królewski (1336), kapelan Kazimierza Wielkiego (1351), współautor statutów królewskich, kanclerz ruski (1356), krakowski (1357–1373), kanonik wrocławski (1336/1347–1357), wrocławski (1351–1357), krakowski (1357–1374), gnieźnieński (1373–1374), dziekan krakowski (1357–1374), arcybiskup gnieźnieński (1374–1382). Zmarł w kwietniu 1382 r.⁷²

Andrzej z Wawrowic h. Sulima podsędek (1358–1384) i burgrabia krakowski (1356–1358), sędzia dworu królewskiego (1357–1361)⁷³.

Marek kanonik krakowski (1354–1356), kustosz sandomierski (od 1356). Występował w źródłach do 1387 r.⁷⁴

Dok. 24

d) *Streszczenie*: Daniłowicz, nr 417 — w języku polskim (z datą 13 sierpnia).

Reg.: *Katalog dokumentów pergaminowych Biblioteki Czartoryskich w Krakowie*, cz. 1 (1148–1506), oprac. W. Szelińska, J. Tomaszewicz, Kraków 1975, nr 153.

Dok. 25

d) *Lit.*: J. Bieniał, *Przywilej Siemowita III dla Mieclawa z Miączyna*, w: *Kościół — kultura — społeczeństwo. Studia z dziejów średniowiecza i czasów nowożytnych* [ofiarowane profesorowi Stanisławowi Trawkowskiemu], [pod red. S. Byliny], Warszawa 2000, s. 203–209.

f) Wsie: Miączyn, Goławin, Karnkowo i Skotniki leżące w ziemi zakroczymskiej wchodziły w skład klucza miączyńskiego Łabędziów.

g) Odbiorca immunitetu Siemowita III Mieclaw z Miączyna pochodził z rodu Łabędziów, był bratem Piotra z Borkowic stolnika kujawskiego, z którym dokonali podziału ojcowizny, w wyniku którego Piotrowi przypadły dobra kujawskie i większość małopolskich, a Mieclawowi głównie dobra mazowieckie⁷⁵.

Dok. 27

f) *Czymno* — to Czermno wieś książęca pod Gąbinem w ziemi gostynińskiej (a nie jak chcą wydawcy Czerniewo w ziemi płockiej). Ugoda Siemowita III z księżną wyszogrodzką Elżbietą, zawarta za pośrednictwem króla Kazimierza Wielkiego, dotyczyła dóbr księżnej położonych na lewym

⁶⁹ *Urzednicy wielkopolscy*, cz. 2, nr 603; *Urzednicy malopolscy*, nr 235, 1180, 626.

⁷⁰ *Urzednicy malopolscy*, nr 232, 149, 463.

⁷¹ *Ibid.*, nr 417, 184, 679, 1091, 269, 464.

⁷² A. Strzelecka, *Janusz Suchywilk*, w: *PSB*, t. 10, s. 583–585; zob. też K. Ożóg, *op. cit.*, s. 135 (nr 41). Dotychczas w literaturze przyjmowano, że Janusz Suchywilk był synem Pakostawa z Januszewic (ziemia sandomierska), tymczasem ostatnie badania Andrzeja Marca i Janusza Kurtyki dowiodły, że arcybiskup gnieźnieński nie był synem wspomnianego Pakostawa — zob. A. Marzec, *Sapientior inter proceres Poloniae. Kariera polityczna Janusza Suchywilka herbu Grzymała (1336–1374)*, w: *Polska i jej sąsiedzi w późnym średniowieczu*, red. K. Ożóg, S. Szczur, Kraków 2000, s. 9–53 oraz J. Kurtyka, *Odrodzone królestwo*, s. 93, przypis 101 (tam najnowsza literatura na ten temat).

⁷³ *Urzednicy malopolscy*, nr 312.

⁷⁴ J. Wiśniewski, *Katalog prałatów i kanoników sandomierskich od 1186 do 1926 roku*, Radom 1926, s. 201; zob. też M. D. Kowalski, *Prałaci i kanonicy krakowskiej kapituły katedralnej od pontyfikatu biskupa Nankera do śmierci biskupa Zawiszy z Kurozwęk (1320–1382)*, Kraków 1996, s. 205 (nr 125).

⁷⁵ Zob. J. Bieniał, *Przywilej Siemowita III*, s. 203–209.

brzegu Wisły (w ziemiach gostynińskiej i sochaczewskiej), tj. w obrębie księstwa Siemowita Trojdenowica. We wspomnianym dokumencie książę potwierdził, że nie ma prawa do terytorium leżącego pomiędzy Bzurą a gościńcem zwanym Czyrwska droga oraz do wsi Czermno. Terytorium książęcej wyszogrodzkiej obejmowało najpewniej osady Przeclawice (ob. Prześławice) i Śladowo, rozciągające się między Wisłą, końcowym odcinkiem rzeki Bzury oraz gościńcem do Czerwińska, idącym z Sochaczewa wzdłuż prawego brzegu Bzury przez Brochów, Łasice, Śladowo do przeprawy wiślanej pod Czerwińskiem. Obie osady Przeclawice i Śladowo były wymienione w 1349 r. w dokumencie Bolesława III opisującym kasztelanę wyszogrodzką księżnej Elżbiety⁷⁶.

g) Paszek (Pasek) z Benic, Wolicy h. Doliwa kasztelan gnieźnieński (1354–1359), następnie wojewoda poznański (1360–1370/1371)⁷⁷.

Paszek h. Doliwa (?) lub Pomian (?) kasztelan brzeski (1358–1370)⁷⁸.

Wierzbęta z Palowic (w opolskiem), Kępna h. Złodziej (Niesobia) starosta wielkopolski (1352–1368), następnie kasztelan poznański (1360–1368)⁷⁹.

Przedbór z Koniecpola h. Pobóg starosta kujawski (1348–1368)⁸⁰.

Chebda ze Służewa h. Pomian kasztelan brzeski (1330–1356), starosta (1354–1366), kasztelan (1357–1359) i wojewoda sieradzki (1359–1366)⁸¹.

Dok. 28

g) Ninota kasztelan radomski (1350–1360) i starosta włodzimierski (1352)⁸².

Ziemak z Cieksyna (ziemia zakroczymska) h. Junosza kasztelan gostyniński (1350), następnie kasztelan wyszogrodzki (1359–1369).

Jan kasztelan rudzki (wieluński) mianowany przez Kazimierza Wielkiego, poświadczony na tym stanowisku tylko w roku 1359⁸³.

Przedbor z Brzezia (koło Bochni) i Wodzisławia (koło Jędrzejowa) h. Zadora podstoli krakowski (1366–1370) i marszałek Królestwa (1376–1378 i 1381–1387). Zmarł zapewne na przełomie roku 1387/1388⁸⁴.

Dok. 29

g) Stanisław Sówka ze Szczawina (ziemia gostynińska) h. Prawda, syn Jana Sowca ze Szczawina i Brochowa kasztelana dobrzyńskiego oraz brat Dobiesława Sówki biskupa płockiego i Andrzeja skarbnika płockiego, kanonik płocki i łęczycki (1346) oraz pleban w Kaszczorku (1346–1349), archidiacon (1349/1350–1356) i scholastyk włocławski (1356/1357–1366), notariusz i kapelan w kancelarii królewskiej (1356–1359), kanonik krakowski (1359–1366), kanonik płocki (1359–1366). 1 X 1366 r. wybrany biskupem płockim, papieską prekonizację otrzymał w lutym 1368 r. Po 10 I a przed 27 VI 1375 r. zrezygnował z biskupstwa płockiego. Zmarł po 25 IX 1375⁸⁵.

⁷⁶ K. Pacuski, *Ziemia gostynińska*, s. 129–130; zob. NKDMaz., cz. II, nr 296.

⁷⁷ *Urzednicy wielkopolscy*, cz. 2, nr 39, 485; zob. też J. Bieniak, *Paszek (Pasek) z Wolicy*, w: PSB, t. 25, s. 268–269.

⁷⁸ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 279, przypis 434.

⁷⁹ *Urzednicy wielkopolscy*, cz. 2, nr 356, 607; zob. też J. Łojko, *Wierzbęta z Paniewic*, w: *Wielkopolski Słownik Biograficzny*, pod red. A. Gąsiorowskiego i J. Topolskiego, Poznań 1981, s. 815; zob. też T. Jurek, *Krąg rodzinny starosty Wielkopolskiego Wierzbęty (1352–1369), czyli początki rodu Niesobiów*, „Genealogia. Studia i Materiały” 1, 1991, s. 12–13 — dotychczas w historiografii starosta Wielkopolski Wierzbęta pisany był z Paniewic.

⁸⁰ J. Bieniak, *Przedbór z Koniecpola*, w: PSB, t. 28, s. 699–700.

⁸¹ *Urzednicy łęczyccy*, nr B 82, B 281, B 347; KDWilp., t. 3, nr 1354 — Chebda poświadczony jako kasztelan sieradzki.

⁸² *Urzednicy malopolscy*, nr 681; zob. też F. Sikora, *Ninota*, w: PSB, t. 23, s. 129.

⁸³ *Urzednicy łęczyccy*, nr C 27.

⁸⁴ *Urzednicy malopolscy*, nr 342; zob. też J. Wyrozumski, *Przedbor z Brzezia*, w: PSB, t. 28, s. 698–699.

⁸⁵ *Elementa ad fontium editiones*, t. 1: *Polonica ex libris „Obligationum et solutionum” Camerae Apostolicae ab a. 1373*, collegit J. Lisowski, Romae 1960, nr 10; Bull. Pol., t. 2, nr 2238, 2447; *Ioannis Dlugossii vitae episcoporum Plocensium*, s. 608; A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 135–136; tenże, Stanisław Sówka z Gólczewa, biskup płocki (maszynopis biogramu przygotowanego do PSB udostępniony dzięki uprzejmości Autora). Zarówno wydawcy trzeciej części NKDMaz., jak i A. Radziwiński błędnie piszą Stanisława Sówkę z Gulczewa wsi położonej w ziemi płockiej. Tymczasem ani potomkowie Jana Sowca, ani on sam nie mieli żadnych nadziałów w Gulczewie, i należy ich pisać ze Szczawina, który dowodnie posiadali, oraz Brochowa, które odzyskali w 1374 r. (NKDMaz., cz. III, nr 141). Również brat Stanisława Sówki — Dobie-

Dok. 30

d) Kop. A:

Wyd.: 1. IMT, t. 1, nr 19.

2. KDWlkp., t. 3, nr 1402.

Wzm.: Zathej, s. 358.

g) Marcin podkanclerzy arcybiskupa gnieźnieńskiego (1359–1363), pleban w Górze koło Żnina i kanonik gnieźnieński (1354–1363)⁸⁶ (zob. dok. 48).

d) Kop. B:

Wzm.: Zathej, s. 355.

Dok. 31f) *Duplex Caslow* — to najpewniej Kozłów Biskupi w ziemi sochaczewskiej i Kozłów Szlachecki w ziemi gostyńskiej⁸⁷.*Cossowo* — to osada zaginiona w XVI wieku, weszła w skład wsi Łyskowice (ob. Łyszkowice — par. Pszczonów) w ziemi sochaczewskiej.*Seymycze* — to Samice nad rzeką Rawką sąsiadujące od wschodu ze Skierniewicami (ziemia rawska).*Damba* — to Dąba (ob. Dębski Młyn) pod Skierniewicami (ziemia rawska)⁸⁸.*Otholicze* — to Otolice leżące w dolinie rzeki Bzury na zachód od Łowicza (ziemia łączycka)⁸⁹.*Blone* — to Błonie osada obecnie zaginiona wcielona do wsi Zapady leżącej na południowy zachód od Skierniewic (ziemia rawska).*Luben* — to osada Łubień zaginęła, w miejscu tej osady i dąbrowy istnieje wieś Mszadła (na południowy zachód od Skierniewic, parafia Lipce) (ziemia rawska).*Iarossowa* — to osada nie istniejąca leżąca w sąsiedztwie Borysławia (par. Janisławice) (ziemia rawska)⁹⁰.*Wola* — to być może Wola Magierowa wieś u ujścia Pilicy do Wisły⁹¹.*Balinino* — to najpewniej Białynin (w ziemi rawskiej), a nie Bieliny.*Redziue* — to najpewniej Radziwie wieś kapituły katedralnej w Płocku położona w ziemi gostyńskiej, gdzie arcybiskup gnieźnieński miał niewielki dział ziemi (a nie Redzeń Stary)⁹².**Dok. 33**g) Jakub zwany Romko, syn Krystyna z Kuchar (w regeście nazwany błędnie Krzysztofem) h. Bolesta, kanonik płocki od czerwca 1359 r. co najmniej do 3 II 1404 r.⁹³ Braćmi jego byli: Bolesta z Koziebród i Mikołaj z Kuchar (zob. dok. 137).**Dok. 34**f) Opoki, wieś na Kujawach, były własnością biskupów płockich, a nie włocławskich jak chcą wydawcy. Znajdował się tam jeden z dworów biskupów płockich⁹⁴.

sław Sówka biskup płocki w latach 1375–1381 pisany jest błędnie z Gulczewa — A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 1, s. 72–73 oraz NKDMaz., cz. III, nr 17, przypis 2. Podobne, błędne informacje znajdują się w *Słowniku historyczno-geograficznym województwa płockiego*, z. 1, s. 100 — hasło *Gulczewo*. Tymczasem Gulczewo było własnością kasztelanów płockich — h. Prawdzic o imieniu Andrzej.

⁸⁶ KDWlkp., t. 6, nr 190, przypis 11.

⁸⁷ J. Warężak, *Osadnictwo kasztelanii łowickiej (1136–1847)*, cz. 1, Łódź 1952, s. 157.

⁸⁸ Tenże, *Słownik geograficzno-historyczny*, z. 1, s. 83, 157, 230; z. 2, s. 80.

⁸⁹ S. Zajęczkowski, S. M. Zajęczkowski, *Materiały do słownika*, cz. 2, s. 233; zob. też J. Warężak, *Słownik geograficzno-historyczny*, z. 2, s. 38.

⁹⁰ J. Warężak, *Słownik geograficzno-historyczny*, z. 1, s. 46, 125, 176; z. 2, s. 20.

⁹¹ Tenże, *Rozwój uposażenia arcybiskupstwa gnieźnieńskiego w średniowieczu*, Lwów 1929, s. 68, 150.

⁹² A. J. Nowowiejski, *Płock. Monografia historyczna*, Płock 1930 (wyd. 2), s. 341–344.

⁹³ A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 60–61.

⁹⁴ NKDMaz., cz. II, nr 12, przypis 3 oraz nr 89–90; zob. też *Lustracja poradnego i rejestr lanów województw brzesko-kujawskiego i inowrocławskiego z roku 1489*, wyd. J. Senkowski, „Teki Archiwalne” 7, 1961, s. 111 — *Maiores Oppogy episcopi Plocensis*.

Dok. 36A — brak

Awinion, 2 stycznia 1360

Mikołaj z Oświęcimia, notariusz Bernarda biskupa płockiego, wpłaca w imieniu biskupa do Kamery Apostolskiej pierwszą ratę serwicjum za biskupstwo płockie.

Wyd.: MPV, t. 2, nr 156, s. 102.

Lit.: S. Szczur, *Spór o obsadę biskupstwa płockiego*, s. 504.

Bernard h. Nowina, dominikanin, biskup milkowski (1353–1357), następnie biskup płocki (1357–1363)⁹⁵.

Mikołaj z Oświęcimia bliżej nieznanemu notariusz Bernarda biskupa płockiego.

Dok. 37

f) *Czirznikowo* — to Czernikowo w ziemi dobrzyńskiej, wieś z kościołem parafialnym, dobrze znane samemu wydawcom⁹⁶.

Dok. 38

g) Arnold kanonik płocki w latach 1360–1361 był również sędzią dworu arcybiskupiego⁹⁷.

Dok. 39

f) Świdno wieś w ziemi rawskiej (par. Michałowice), siedziba rodu Półkoźców.

g) Paweł w latach 1360–1363 występował jako kanclerz ziemski czerski i rawski, był rządcą księżym i redaktorem dwóch dokumentów Siemowita III⁹⁸.

Mikołaj ze Swarocina sędzia rawski i sochaczewski (1359–1402) (zob. tu Dok. 21).

Dok. 40

d) *Reg.:* 1. *Urkundenbuch des Bistums Culm*, ed. P. C. Woelky, Th. I, Danzig 1885, nr 305, s. 232.

2. Pr. UB, Bd. 5, Lf. 2, nr 896, s. 507–508.

Uw.: Dokument papieża Innocentego VI skierowany był do biskupa Elne Raimunda de Salg (1357–1361), biskupa włocławskiego Macieja Pałuki h. Pałuka (1323–1365) oraz prepozyta chełmińskiego Johannes Miles (Ritter)⁹⁹.

g) Imisław Wroński pochodził ze wsi Wrońska (ziemia zakroczymska) h. Prawda — kanclerz księcia Bolesława III (1349) oraz prepozyt w kolegiacie św. Michała w Płocku (1349–1363). Po śmierci Bolesława III (1351) związany był z dworem królewskim Kazimierza Wielkiego, przed r. 1354 otrzymał godność kanonika w kapitule katedralnej w Płocku. Po śmierci biskupa płockiego Klemensa Pierzchały w 1357 r. wybrany przez kapitułę na biskupstwo płockie. Wyboru tego przez kilka lat nie zatwierdzał papież Innocenty VI, który mianował biskupem płockim dominikanina Bernarda h. Nowina, wcześniej biskupa milkowskiego. Biskupstwo płockie Imisław otrzymał dopiero w końcu maja 1363 r. Zmarł 4 VII 1365¹⁰⁰.

⁹⁵ Zob. Pr. UB, Bd. 5, Lf. 2, nr 896, przypis 6 i 7.

⁹⁶ NKDMaz., cz. II, nr 121, przypis 8.

⁹⁷ A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 38.

⁹⁸ J. Grabowski, op. cit., s. 249–250.

⁹⁹ Johannes Miles (Ritter) pochodził ze znanej patrycjuszowskiej rodziny toruńskiej (zob. R. Czaja, *Urzednicy miejscy Torunia do roku 1454*, Toruń 1999, nr 9, 343, 344 oraz indeks s. 212 hasło *Miles*). W kapitule chełmińskiej piastował funkcje: kanonika (1339), oficjała (1340) i prepozyta (1346–1361). Zmarł po 21 XII 1361. Zob. *Urkundenbuch des Bistums Culm*, Th. 1, nr 264, 270, 284, 309; A. Mańkowski, *Pralaci, kanonicy katedralni chełmińscy od założenia kapituły do naszych czasów*, Toruń 1928, s. 172.

¹⁰⁰ Bull. Pol., t. 2, nr 1169; A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 57–58; zob. też J. Grabowski, op. cit., s. 115–117; *Ioannis Długossii vitae episcoporum Plocensium*, s. 608. Dziwi, że w przypadku biogramów biskupów płockich wydawcy kodeksu przytaczają informacje zaczerpnięte z opracowania Tadeusza Żebrowskiego *Zarys dziejów diecezji płockiej*, Płock 1976 — zamiast korzystać z nowszych prac.

Dok. 41

c) Jeden z najważniejszych dokumentów odnoszących się do niezależności księstwa płockiego. Wydawcy zamieścili jedynie regest tego dyplomu, znając dwie kopie, nie wzmiankując natomiast o jego wydaniach. Tymczasem dokument ten był drukowany pięciokrotnie poza Polską oraz ostatnio przez S. Szczurę. Nie ulega wątpliwości, że w *Kodeksie* powinien znaleźć się cały dyplom, choćby tylko na podstawie kopii z Tek Naruszewicza, przepisanej najpewniej z oryginału (?) znajdującego się w archiwum królewskim Stanisława Augusta (kolekcja Macieja Dogiela) — o czym wydawcy piszą.

d) *Wyd.*: S. Szczur, *Praski zjazd Kazimierza*, dok. nr 7, s. 122 — tam informacja o wcześniejszych wydaniach dokumentu.

Reg.: *Regesta Imperii*, t. VIII: *Die Regesten des Kaiserreiches unter Kaiser Karl IV. 1346–1378*, bearb. A. Huber, Innsbruck 1877, nr 3252, s. 365.

Dok. 42

d) *Wyd.*: MPV, t. 3, nr 392, s. 368–370.

Reg.: Pr. UB, Bd. 5, Lf. 2, nr 899, s. 509.

Wzm.: J. Caro, *Geschichte Polens*, Bd. 2 (1300–1386), Gotha 1863, s. 315.

Dok. 43

d) *Uw.*: Wbrew sugestii Wydawców nic pewnego nie można powiedzieć o związkach rodzinnych Jana (Jaśka) Kmity i Jana z Niegowici z Jakubem, synem Tomisława z Gawronów¹⁰¹.

f) Gawrony wieś położona w ziemi sandomierskiej, pow. opoczyński, par. Kunice, a nie jak chcą Wydawcy Gawronów w ziemi płockiej.

g) Jan (Jasiek) ze Stróżysk, Niegowici, Niewiarowa, Jurkowa i Rzeszowa h. Półkozic, syn Pakosława ze Stróżysk i Niewiarowa cześnika i skarbnika sandomierskiego, poseł i wysłannik Kazimierza Wielkiego do Tatarów (1353, 1354) i Awinionu (1360, 1363–1366). Zmarł po 9 VII 1374. Protoplasta Rzeszowskich h. Półkozic¹⁰².

Jakub, syn Tomisława z Gawronów, w latach 1372–1381 pisarz ziemski krakowski¹⁰³.

Dok. 47

d) *Wyd.*: MPV, t. 3, nr 400 (a nie jak podano t. 2).

Wzm.: Archivio Secreto Vaticano, collectoriae, vol. 292, f. 38, w: J. P. Kirsch, *Die päpstlichen Annaten in Deutschland während des XIV. Jahrhunderts*, Paderborn 1903, s. 302¹⁰⁴.

Uw.: Bull. Pol., t. 2, nr 1059 — umieszczony pod datą 16 XI 1360.

g) Jacek h. Junosza, syn Dadźboga wojewody płockiego, kanonik (1360) i scholastyk płocki (1360–1376). Zmarł między 10 IX 1376 a 3 II 1377¹⁰⁵.

Jan (Janusz) h. Gozdawa, syn Pawła z Gozdowa wojewody płockiego, kanonik płocki (1369), kanclerz tamtejszej kapituły katedralnej (1372–1376) i archidiakon dobrzyński (1377–1386). Zmarł między 20 VII 1387 a 8 IX 1388¹⁰⁶.

¹⁰¹ Na ten temat zob. J. Kurtyka, *Krąg rodowy*, s. 18, przypis 54, s. 19. Badacz ten uważa, że Jasiek Kmity i Jan z Niegowici nie byli rodowcami lecz powinowatymi (*socii et consanguinei*).

¹⁰² *Ibid.*, s. 8–19, 34–39, 58–60; zob. też S. Szczur, *Dyplomaci Kazimierza Wielkiego w Awinionie*, „*Nasza Przeszłość*” 66, 1986, s. 90–103.

¹⁰³ J. Kurtyka, *Krąg rodowy*, s. 18, przypis 54, oraz s. 29, przypis 108; zob. też Z. Perzanowski, *Dokument i kancelaria sądu ziemskiego krakowskiego do połowy XV wieku*, Kraków 1968, s. 47; KDMłp., t. 3, nr 851 — *Jacussio filio Thomislai, heredis de Gawrony, notario cracouiensis et beydziensis terrarum generalis*.

¹⁰⁴ S. Szczur, *Prokuratorzy spraw polskich w kurii papieskiej w XIV wieku*, w: *Genealogia — władza i społeczeństwo w Polsce średniowiecznej*, red. A. Radziwiński, J. Wroniszewski, Toruń 1999, s. 251, przypis 54.

¹⁰⁵ A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 1, s. 84–85.

¹⁰⁶ *Ibid.*, s. 92.

Wydawcy błędnie umieścili przypisy braci Piotra i Mrocza Nagórków h. Bolesta, synów Bogusława z Grąbca (ziemia płocka)¹⁰⁷, dla których król Kazimierz Wielki prosił papieża o prowizję w kapitule płockiej oraz kolegiacie św. Piotra w Kruszwicy. I tak przypis 4 dotyczący Piotra Nagórki zawiera dane jego brata Mrocza (ponownie dok. 118, przypis 19), natomiast przypis 5 odnoszący się do Mrocza ma odsyłać do dokumentu 32, przypis 1, gdzie znajdują się dane Piotra Nagórki.

Dok. 48

g) Marcin podkanclerzy — to Marcin kanonik gnieźnieński, podkanclerzy arcybiskupa gnieźnieńskiego (zob. tu Dok. 30).

Dok. 50

g) Jakub h. Junosza, syn Dadźboga wojewody i starosty płockiego, w latach 1360–1363 sprawował urząd podkomorzego płockiego. Zamordowany wraz z ojcem przed 13 I 1364¹⁰⁸.

Dobiesław z Kościoła (na Kujawach brzeskich) h. Ogon, syn Żyry kasztelana kowalskiego, piastował urzędy chorążego brzeskiego (1348), kasztelana kowalskiego (1349) i kruszwickiego (1351–1385). Zmarł przed 1 IV 1394¹⁰⁹.

Dok. 51

d) *Kop.*: Biblioteka Narodowa, Biblioteka Ordynacji Zamoyskich (BOZ) 70, k. 155–156.

Wyd.: Borkiewicz–Celińska, s. 122.

f) *Wilcowecz* — Wilkowiec leży w ziemi ciechanowskiej.

Swidwa — to najpewniej Słówin (ob. Słotwin) koło Czerwińska w ziemi zakroczymskiej — własność klasztoru czerwińskiego¹¹⁰.

Cosky — według Kazimierza Pacuskiego wcześniejsza nazwa Obiecanowa¹¹¹.

Lubomyno — to Lubomin w ziemi zakroczymskiej.

g) Sławiec h. Półkozic początkowo podczaszy sochaczewski (1345), następnie kasztelan wiski (a nie wizneński) co najmniej od 21 X 1349 do 17 VI 1374. Zmarł około r. 1375¹¹². Jego następcą Nasuto poświędzony był na wspomnianym urzędzie 22 III 1377¹¹³.

Dok. 52

d) *Wyd.*: Bull. Pol., t. 2, nr 1075, częściowe.

Dok. 54

g) Stanisław Piórko z Milanowa (ob. Wilanów) h. Rogala, syn Macieja zwanego Piórko cześnika czerskiego i warszawskiego, w latach 1350–1381 sprawował urząd podkomorzego warszawskiego. Obaj byli przodkami Rogalów z Milanowa¹¹⁴.

Dok. 55

g) Kanimir ze Strzegocina (z Białego) h. Dołęga był kanonikiem łączyckim w latach 1361–1395¹¹⁵.

¹⁰⁷ Ibid., s. 118–119 — tam biogram Mrocza Nagórki.

¹⁰⁸ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 155, przypis 446.

¹⁰⁹ Ibid., s. 159–160.

¹¹⁰ A. Borkiewicz–Celińska, *Ze studiów*, s. 122 — uwaga zamieszczona pod dokumentem.

¹¹¹ Ibid.

¹¹² K. Pacuski, *Sławiec, kasztelan wiski*, w: PSB, t. 38, s. 597–598.

¹¹³ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 220, 307.

¹¹⁴ K. Pacuski, *Prusowie ze Słubic*, s. 315, przypis 12; zob. też NKDMaz., cz. II, nr 303, przypis 6.

¹¹⁵ *Statuta capitulorum Gneznensis et Poznaniensis ecclesiarumque collegiatarum Varsoviensis et Lanciencensis*, ed. B. Ulanowski, w: AKP AU, t. 5, 1897, nr 7, s. 532–534; AGAD, dok. perg. nr 8830 — tam data ostatniego wystąpienia Kanimira.

Dok. 56

d) *Wzm.: Wizytacje dóbr arcybiskupstwa gnieźnieńskiego i kapituły gnieźnieńskiej z XVI w.*, wyd. B. Ulanowski, Kraków 1920, s. 191–192 (jest to raczej streszczenie łacińskie).

Dok. 58

g) Mikołaj z Nowogrodu (koło Lipna) h. Doliwa, syn Jana z Soboty i Nowogrodu kasztelana i wojewody łęczyckiego, kanonik poznański (1360–1407), kanonik gnieźnieński (1375), następnie dziekan włocławski (1383–1416) i kanonik płocki (1408–1416). W końcu 1407 r. zamienił kanonię i prebendę poznańską na kanonię i prebendę płocką. Zmarł w końcu 1416 r.¹¹⁶

Dok. 59

e) Uprawnienia rycerskie posiadaczy z Łowczewa h. Prus (ob. Łuszczewo pod Nowym Miastem na granicy ziem ciechanowskiej i zakroczymskiej), rozstrzygane przez sąd ziemski płocki pod przewodnictwem Dadźboga wojewody i starosty płockiego, poświadczają pięciu najwybitniejszych przedstawicieli rodu Prusów: Falisław ze Słubicy, Abraham z Gałek, Kreczon (Krystyn) z Nakwasina, Piotr z Miszewa oraz Piotr z Żochowa¹¹⁷.

f) *Słubicza* — to Słubice w ziemi gostynińskiej.

Galka — to Gałki w ziemi wyszogrodzkiej.

Naquassino — to Nakwasin w ziemi wyszogrodzkiej.

Schothowo — to Żochowo w ziemi płońskiej. Wymienione miejscowości nie są zidentyfikowane również w indeksie.

g) Augustyn h. Godzięba podsędek płocki w latach 1363–1365¹¹⁸.

Andrzej z Gulczewa h. Prawda pełnił urząd kasztelana płockiego co najmniej od lipca 1343 r. do połowy 1375 r.¹¹⁹ Następnym kasztelanem płockim był jego syn — Andrzej piszący się również z Gulczewa, który wspomnianą godność piastował w latach 1378–1399. Około 1400 r. stanowisko to objął syn tegoż — Andrzej z Gulczewa poświadczony w źródłach od r. 1382 jako *filius castelani Plocensis*. Urząd kasztelana płockiego pozostawał w rękach Prawdziców z Gulczewa nieprzerwanie do połowy 1416 r.¹²⁰

Jan z Łysakowa (ziemia płocka) h. Bolesta był pierwszym znanym kasztelanem sierpeckim, urząd piastował w latach 1350–1363¹²¹.

Dok. 61

f) *Brzozowo* — to Brzozowo (ob. Brzozów Stary, pow. gąbiński) w ziemi gostynińskiej.

g) Jan kustosz gnieźnieński mylny przypis 7 — winno być: dok. 58, przypis 10 (nie 1).

Mikołaj z Kożuchowa h. Bogoria, syn Mikołaja Bogorii wojewody krakowskiego i bratanek arcybiskupa gnieźnieńskiego Jarosława ze Skotnik, w latach 1342–1366 był archidiakonem krakowskim. 10 VII 1366 r. papież Urban V potwierdził jego zamianę z Ottonem ze Mstyczowa archidiakonatu krakowskiego na prepozyturę gnieźnieńską, którą posiadał do 1374 r. Zmarł 22 XI 1374¹²².

¹¹⁶ J. Bieniak, *Mikołaj z Nowogrodu*, w: PSB, t. 21, s. 130–131 — w źródłach stale nazwany wojewodzicem (*palatini*); zob. też A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 110–111.

¹¹⁷ K. Pacuski, *Prusowie ze Słubic*, s. 315, przypis 10 i 11. Wydawcy NKDMaz. błędnie zidentyfikowali położenie Łowczewa należącego do Prusów (przypis 4), odsyłając do dokumentu 54, przypis 8, gdzie występuje Łowczewo (ob. Łuszczewo w ziemi sochaczewskiej), należące do rodu Kościeszów.

¹¹⁸ F. Piekosiński, *Pieczenie polskie*, cz. 1, nr 470, s. 251. Kolejny podsędek płocki Grzymała objął ten urząd przed 3 II 1373 r. — zob. A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 169.

¹¹⁹ NKDMaz., cz. II, nr 255, przypis 4.

¹²⁰ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 103–104, 139–142; zob. też Z. Wdowiszewski, *Gólczewski Andrzej*, w: PSB, t. 8, s. 206.

¹²¹ NKDMaz., cz. II, nr 305, przypis 2.

¹²² Bull. Pol., t. 2, nr 18, 1514, 2156, 2189; zob. też *Kronika*, s. 652–654, 664; Z. Wdowiszewski, *Ród Bogoriów w wiekach średnich*, Roczn. Herald. 9, 1928/1929, s. 29–30, 34, 77–78.

Dok. 66

d) *Wzm.*: Abraham, t. 9, s. 111.

Dok. 67

d) *Reg.*: 1. Bull. Pol., t. 2, nr 1173 (a nie jak podano nr 1174).

2. *Akta Kamery Apostolskiej*, nr 325, s. 97 — z datą 7 VI 1363.

g) Suplika dotyczy Jana, najmłodszego z synów Jana Pakosławica z Niegowici, Rzeszowa h. Półkozic, urodzonego w 1347 r., studenta fakultetu sztuk w Krakowie, który w 1363 r. otrzymał rezerwację wakującej kanonii i prebendy w kapitule katedralnej w Płocku oraz ekspektatywę na kanonię krakowską¹²³ (zob. tu Dok. 43).

Dok. 68

d) Pieczęć Siemowita III reprodukowana była w: *Księga ziemi czerskiej 1404–1425*, wyd. J. T. Lubomirski, Warszawa 1879, s. XLIV.

Wyd.: S. K. Kuczyński, *Pieczęcie książąt mazowieckich*, Warszawa 1978, s. 320.

g) Stanisław z Cieciszewa (ziemia czerska) h. Pierzchała podstoli czerski (1350–1363).

Dok. 69A — brak

Awinion, 18 listopada 1363

Urban V papież poleca Ernestowi arcybiskupowi praskiemu, aby udzielił pomocy Piotrowi Rostagni urzędnikowi Kurii Papieskiej wysłanemu z pismami w sprawie biskupstwa płockiego.

Reg.: Bull. Pol., t. 2, nr 1253.

Uw.: Dokument odnosi się do dwóch innych (zob. dok. 69 i 73), również zamieszczonych w Bull. Pol., t. 2, nr 1235 i 1317.

Ernest (de Pardubiz) w latach 1343–1364 był arcybiskupem praskim. Zmarł 30 VI 1364¹²⁴.

Dok. 70

d) Brak informacji o pieczęciach. Dyplom Siemowita III dla króla polskiego Kazimierza Wielkiego poświadczali najwybitniejsi urzędnicy mazowieccy. Z jego korroboracji wynika, że świadkowie nie tylko mieli udział w jego wystawieniu, ale współpieczętowali go pełniąc tym samym rolę gwarantów książęcego zobowiązania wobec króla *in cuius rei testimonium sigillum nostrorum, nec baronorum nostrorum [...], qui se pro omnibus superius premissis obligaverunt, sunt presentibus subappensa*. Pieczęcie Niemierzy z Nieborowa kasztelana sochaczewskiego, Jana podkomorzego rawskiego i Mikołaja ze Swarocina sędziego rawskiego opisane zostały w *Jana Zamoyskiego notatach heraldyczno-sfragistycznych*¹²⁵.

Dok. 71

g) Mikołaj, syn Borszy, kolejno kanonik włocławski (1350, 1372) i kustosz płocki (1364–1373)¹²⁶.

Wojciech Kruk był kanonikiem płockim w latach 1364–1385¹²⁷.

¹²³ M. D. Kowalski, *Pralaci i kanonicy*, s. 186–187 (nr 91); zob. też J. Kurtyka, *Rzeszowski Jan Feliks zwany Starszym*, w: PSB, t. 34, s. 61 — w suplikach wspomniano, że Jan ma 16 lat (Bull. Pol., t. 2, nr 1173, 1231). Jan Rzeszowski, późniejszy arcybiskup lwowski, uzyskał w początkach 1363 r. ekspektatywę na archidiaconat opolski wraz z dyspensą od przeszkody wieku (w suplikach znajduje się informacja, że ma 18 lat) — Bull. Pol., t. 2, nr 1135, 1140, 1143; J. Kurtyka, *Rzeszowski Jan arcybiskup lwowski*, w: PSB, t. 34, s. 62–70.

¹²⁴ *Hierarchia catholica mediæ ævi sive summorum pontificum, S. R. E. cardinalium ecclesiarum antistitum series ab anno 1198 usque ad annum 1431 perducta*, ed. C. Eubel, t. 1, Monastyr 1913, s. 408.

¹²⁵ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 155, 166, 215, 221; zob. też *Jana Zamoyskiego notaty heraldyczno-sfragistyczne*, wyd. F. Piekoskiński, w: *Studia, rozprawy i materiały z dziedziny historii Polski i prawa polskiego*, t. 7, Kraków 1907, nr 511–513, s. 58–59.

¹²⁶ A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 1, s. 112.

¹²⁷ *Ibid.*, t. 2, s. 155.

Wojciech pleban w Imielnicy (ziemia plocka) oraz notariusz na dworze biskupa plockiego Klemensa Pierzchały (1350), kanonik plocki (przed 1364–1383)¹²⁸.

Dok. 72

g) Jarand z Bełszewa (na Kujawach brzeskich) h. Pomian, syn Mikołaja, kanonik plocki (1364–1387) nigdy nie był kantorem kruszwickim. Został zamordowany w 1388 r. jako subkolektor świętopietrza w diecezjach: gnieźnieńskiej, włocławskiej i chełmińskiej¹²⁹. W latach 1379–1409 jako kantor kruszwicki występował inny Jarand zwany Siwa Koza z Boczków (ziemia sieradzka) h. Pomian, który wcześniej był kanonikiem kruszwickim (1374), a od r. 1382 kanonikiem włocławskim. Zmarł przed 5 XII 1417¹³⁰.

Dok. 73

d) *Wzm.*: Abraham, t. 9, s. 73 — na podstawie tej samej kopii, ale inna lekcja daty: *Avig. XIV kal. decembr., a. II.*

Dok. 76

f) *Sosncouo* — to Sosnkowo (ob. Sosenkowo) w ziemi wyszogrodzkiej.

Druchowo — to Druchowo w ziemi plockiej (par. Koziebrody).

Wsdworsz/Wsdworz — to Wzdworskie Jezioro (ob. Zdworskie Jezioro) w ziemi gostynińskiej.

g) Marcin zwany Babka z Babic (ziemia warszawska) h. Dołęga sprawował urząd sędziego ciechanowskiego (1365–1382), przed 1383 r. awansował na stanowisko wojewody czerskiego, które piastował do 25 IX 1391. Zmarł krótko po tej dacie¹³¹.

Niemierza był kasztelanem czerskim w latach 1365–1377/1378¹³².

Dok. 79

d) *Wzm.*: Abraham, t. 9, s. 71.

g) Arnald z Caussin (Arnaud z Caussin) notariusz publiczny, kolektor i nuncjusz apostolski na Polskę i Węgry (1344–1371), kanonik i dziekan w Titel, kanonik i scholastyk krakowski (1346–1371), kanonik gnieźnieński (1347), kanonik wrocławski (1349–1371), kanonik spiski (1352–1371). Zmarł 29 X 1371 r.¹³³

Dok. 80

g) Andrzej Ratold ze Skrzydłnej (w południowej Małopolsce), Korabiewicz (ziemia sochaczewska) h. Szarza, syn Marka ze Skrzydłnej skarbnika krakowskiego, piastował kolejno urzędy podstolego plockiego (1364), podkomorzego rawskiego i sochaczewskiego (1365–1380), marszałka dworu Siemowita III (1374–1381) i podkomorzego plockiego (1380–1406). Zmarł przed 19 II 1409¹³⁴. Nigdy nie pełnił godności stolnika warszawskiego. Wydawcy kodeksu pomylili go z Andrzejem Rzeszotką ze Skrzyńska, Wistki h. Łabędź, który wspomniane stanowisko otrzymał przed r. 1376¹³⁵ (zob. tu Dok. 6).

¹²⁸ Ibid., s. 155.

¹²⁹ Ibid., s. 83–84 — tam biogram Jaranda z Bełszewa.

¹³⁰ A. Radziwiński, *Duchowieństwo kapituł katedralnych w Polsce w XIV i XV wieku na tle porównawczym. Studium nad rekrutacją i drogami awansu*, Toruń 1995, s. 120, przypis 192.

¹³¹ M. Wilska, *Mazowieckie środowisko dworskie Janusza Starszego*, Warszawa 1977, s. 169 (maszynopis pracy doktorskiej); zob. też A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 128, przypis 98.

¹³² A. Wolff, *Studia nad urzędnikami mazowieckimi 1370–1526*, Wrocław 1962, s. 284.

¹³³ M. D. Kowalski, *Pralaci i kanonicy*, s. 128–129 (nr 8); zob. też T. Glemma, *Arnaud z Caussin*, w: PSB, t. 1, s. 162.

¹³⁴ A. Supruniuk, *Krąg rodzinny Andrzeja z Korabiewicz herbu Szarza*, w: *Venerabiles, nobiles et honesti. Studia z dziejów społeczeństwa Polski średniowiecznej*, red. A. Radziwiński, A. Supruniuk, J. Wroniszewski, Toruń 1997, s. 261–270.

¹³⁵ J. Bieniak, K. Pacuski, *Rzeszotko*, s. 52; zob. też A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 130–133 — tam biogram Andrzeja Ratolda.

Dok. 81

d) *Wzm.*: Abraham, t. 9, s. 227.

Dok. 82

d) *Wyd.*: Borkiewicz–Celińska, s. 123.

Uw.: Borkiewicz–Celińska podaje inną lekcję kilkudziesięciu słów. Porównanie obu edycji z zamieszczoną w pracy J. Grabowskiego podobizną dokumentu wypada na niekorzyść Kurasiów. Szczegółne zdziwienie budzić musi lekcja ostatnich trzech słów dokumentu, które u Kurasiów brzmią: *quam plurimis fidedignis*, a u Borkiewicz–Celińskiej: *quam plurimis fidedignisque*. Możemy, albo przyjąć za Kurasiami, że występujące na końcu wyrazu *fidedignis* zawieszenie *que* jest tylko ozdobnikiem i nie ma znaczenia treściowego, albo — co wydaje się równie prawdopodobne — owo *que* (tu nielogiczne skoro wcześniej występuje spójnik *et*) jest błędem pisarza. Bez względu na wybór opcji, fakt ten należało zaznaczyć. Rozdzielność słów *quam plurimis* pozostaje tu bezsporna.

Dok. 85

f) Niezidentyfikowane: *Brodzino* — to zapewne Brudzeń Wielki (parafia Bądkowo Kościelne) w ziemi dobrzyńskiej; *Terczanka* — najpewniej Trzcianka Mała lub Trzcianka Wielka (parafia Bądkowo Kościelne), wsie położone w ziemi dobrzyńskiej¹³⁶.

Wramborz (według wydawców Zdzieborz) — to Zdzięborz (ob. Zdziembórz) w ziemi płockiej¹³⁷.

Olbrachtowo — może Olbrachtowo (?) wieś położona w powiecie węgorzewskim na Mazurach lub Olbrachtów wieś leżąca w powiecie żarskim na Dolnym Śląsku.

g) Paweł (Paszek) kanonik płocki i prepozyt kolegiaty św. Michała i pleban w Olbrachtowie (zob. tu Dok. 11).

Dok. 86

d) *Reg.*: *Akta Kamery Apostolskiej*, nr 326, s. 97–98 — z datą 27 IV 1367.

g) Henryk zwany Strala — to Henryk zwany Strzała pleban kościoła św. Szczepana w Krakowie (przed 1366–1372) oraz kanonik i kantor płocki (1366–1372)¹³⁸.

Dok. 90

d) *Wzm.*: 1. Zathej, s. 360; 2. Nowowiejski, s. 551.

Dok. 91

g) Mikołaj prepozyt gnieźnieński — to z całą pewnością Mikołaj z Kożuchowa h. Bogoria od lipca 1366 r. poświadczony jako prepozyt gnieźnieński, a nie jak chcą wydawcy Mikołaj Korczbok¹³⁹ (zob. tu Dok. 61).

Dok. 92

c) Dokument papieża Urbana V skierowany do Jana dziekana [płockiego], Dobiesława Sówki ze Szczawina archidiacona dobrzyńskiego oraz Jacka h. Junosza scholastyka płockiego.

Jan godność dziekana płockiego piastował w latach 1347–1366 (zob. tu Dok. 11).

Jacek h. Junosza był scholastykiem płockim w latach 1360–1376 (zob. tu Dok. 47).

¹³⁶ Z. Guldon, *Mapy ziemi dobrzyńskiej w drugiej połowie XVI w. Podziały administracyjne. Rozmieszczenie własności ziemskiej*, Toruń 1967, s. 19, 56, 63.

¹³⁷ *Słownik historyczno-geograficzny województwa płockiego*, z. 4, s. 347.

¹³⁸ Bull. Pol., t. 2, nr 1491 — z prośbą o prebendę w kapitule płockiej dla Henryka zwrócił się Władysław Biały książę kujawski, co zaznaczono w suplice; zob. też *Akta Kamery Apostolskiej*, vol. 3: *Księga kolektora papieskiego Piotra syna Stefana 1373–1375*, wydał, wstępem i przypisami opatrzył S. Szczur, Kraków 1994, nr 326–328, s. 97–98.

¹³⁹ Bull. Pol., t. 2, nr 1514; *Kronika*, s. 652–654, 664.

Dok. 93

a) Wydawcy słusznie uznali dokument za autentyczny wbrew wcześniejszej literaturze (Z. Lasocki)¹⁴⁰, nie zauważyli jednak że treść jego została w kilku miejscach interpolowana¹⁴¹.

f) *Syenyno* — to Sumin (parafia Strzygi) w ziemi dobrzyńskiej.

Przywitouo — to Przywitowo (parafia Skrwilno), tamże.

Wrpgyzeuo/Wrogyzewo — to jednak raczej zaginione Wrociszewo przynależne do parafii w Skrwilnie (zob. dok. 214, przypis 3). Wcześniejsza, niemal powszechnie przyjęta, identyfikacja tej wsi z Wrzeszewem przyległością wsi Długie (parafia Strzygi), wydaje się wątpliwa paleograficznie. Obie miejscowości leżały w ziemi dobrzyńskiej¹⁴².

Wspomniana w dokumencie wieś Długie leżąca w ziemi dobrzyńskiej była wówczas własnością Świnków ze Strzyg, później najpewniej jako posag, dostała się Abrahamowi zwanemu Socha ze Szczytna h. Nałęcz, późniejszemu wojewodzie płockiemu (1383–1399) (zob. tu Dok. 260).

g) Piotr (Pietrasz) Świnka ze Strzyg h. Świnka, syn Adama podsędka łęczyckiego, kolejno: stolnik (1367) i chorąży dobrzyński (1371), kasztelan rypiński (1373–1398). Zmarł przed 1399 r. Po nim stanowisko kasztelana rypińskiego piastował syn Piotr (1399–1401)¹⁴³.

Wojciech wojewoda kujawski (brzeski) — to Wojciech z Kościelca h. Laska (zob. tu Dok. 18).

Krystyn z Gozdowa h. Gozdawa wojewoda mazowiecki (zob. tu Dok. 6).

Jan (Jasiek) Kmita z Wiśnicza h. Śreniawa kolejno: starosta sieradzki (1367, 1372–1355), starosta ruski (1369–1371) i krakowski (1375)¹⁴⁴ (zob. dok. 43, przypis 1).

Andrzej kasztelan dobrzyński — to Andrzej z Woli i Radzików (ziemia dobrzyńska) h. Ogon, syn Piotra Ogona kasztelana dobrzyńskiego, po ojcu otrzymał stanowisko kasztelana dobrzyńskiego (1367–1398). Zmarł po roku 1398¹⁴⁵.

Jan (Janek) z Czarnkowa, syn Bogumiła wójta czarnkowskiego, pleban w Tarnowie (1352 meklemburskim), notariusz i kanclerz królewski (1352–1355), kanonik włocławski (1354–1371) i poznański (1356–1371), podkanclerzy dworu królewskiego (1366–1371), kanonik płocki, kantor (1366–1367) i dziekan włocławski (1367/1368–1370, archidiakon gnieźnieński (1367–1372, 1375–1387). Zmarł 5 IV 1387¹⁴⁶ (zob. dok. 103, przypis 4).

Dok. 94

d) *Wzm.*: Abraham, t. 9, s. 115 — inna lekcja imienia żony księcia: *Ziueij*.

Reg.: Bull. Pol., t. 2, nr 1576 — tam inna lekcja imienia: *Ziney*.

g) Drugą żoną Siemowita III była Anna, córka Mikołaja Małego ziębickiego¹⁴⁷, a nie Ludmiła czy Elżbieta, córka Bolesława III, księcia ziębickiego lub jego syna Mikołaja III, jak przyjęto za starszą literaturą¹⁴⁸. Do jej ślubu z Siemowitem III doszło najpóźniej w listopadzie 1357 r. (zob. tu Dok. 16).

¹⁴⁰ Z. Lasocki, *Szkice z życia szlachty zawkrzeńskiej w XIV–XV wieku*, Mies. Herald. 10, 1931, nr 11, s. 243; tenże, *Dostojnicy i urzędnicy ziemi dobrzyńskiej w XIV i XV wieku*, Mies. Herald. 13, 1934, nr 4, s. 54–55, przypis 21.

¹⁴¹ J. Bieniak, *Fragmety 1333–1341 w twórczości dziejopisarskiej Janka z Czarnkowa*, cz. 2, Zap. Hist. 49, 1984, z. 1, s. 8, przypis 157; ostatnio podobnie B. Możejko, *Ród Świnków na pograniczu polsko-krzyżackim w średniowieczu*, Gdańsk 1998, s. 67–72.

¹⁴² Za Wrzeszewem optowali G. i J. Zielińscy, *Wiadomość historyczna o rodzie Świnków oraz rodów pochodzącej od nich rodziny Zielińskich od czasów najdawniejszych do roku 1600*, cz. 1, Toruń 1880, s. 40, 120. Za nimi również: B. Możejko, op. cit., s. 67, 109–110. Jeszcze inną możliwość zaproponował Jan Tęgowski sugerując, że chodzi o wieś Godziszewy leżącą w kompleksie wokół Sadłowa — J. Tęgowski, *Małżeństwo Tomka z Węgleszyna z Anną Świnkówną*, w: *Polska, Prusy, Ruś. Rozprawy ofiarowane prof. zw. dr hab. Janowi Powierskiemu w 30-lecie pracy naukowej*, red. B. Słowiński, Gdańsk 1995, s. 209.

¹⁴³ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 235–236, przypis 1549–1550; zob. też J. Bieniak, *Piotr Świnka ze Strzyg*, w: PSB, t. 26, s. 432.

¹⁴⁴ *Urzędnicy łęczyccy*, nr B 348, 352; zob. też A. Strzelecka, *Kmita Jan (Jasło)*, w: PSB, t. 13, s. 89–90.

¹⁴⁵ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 144–145.

¹⁴⁶ A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 69–70; zob. też J. Dąbrowski, *Jan z Czarnkowa*, w: PSB, t. 10, s. 446–449.

¹⁴⁷ J. Bieniak, rec. K. Jasiński, *Rodowód*, s. 267–268 — badacz ten powołując się na dokumenty z kancelarii papieskiej znajdujące się w „Tekach rzymskich Jana Dąbrowskiego” ustalił zarówno imię księżniczki śląskiej, jak też termin jej ślubu z księciem mazowieckim.

¹⁴⁸ O. Balzer, *Genealogia Piastów*, Kraków 1895, s. 460.

Dok. 96

d) *Kop.*: Rzym, Bibl. Barberini, ms. 37, f. 12v — informacja za: Bull. Pol., t. 2, nr 2447.

Wzm.: Abraham, t. 9, s. 115 — z błędem jako dokument Innocentego XI; także s. 227 — z innego źródła.

Uw.: Analogiczne pisma w tej sprawie zostały wysłane również do kapituły płockiej, kleru, diecezjan płockich, wasali, arcybiskupa gnieźnieńskiego i króla Kazimierza Wielkiego.

Dok. 97

f) *Cucoracz* — to zapewne Tutoracz wieś granicząca niegdyś z Sramowem (ob. Sromów) w ziemi gostynińskiej¹⁴⁹.

g) Arnold opat klasztoru św. Wojciecha w Płocku w latach 1367–1379¹⁵⁰ (zob. dok. 144, przypis 12).

Bliżej nieznanymi Mikołaj był archidiakonem łęczyckim w latach 1368–1369. Niezbyt trafny jest zatem przypis 11, w którym Wydawcy odsyłają do dokumentu 9, przypisu 4, gdzie znajdują się dane dotyczące Jana, archidiakona łęczyckiego. Wspomniany Jan godność archidiakona łęczyckiego piastował w latach 1354–1366. Przed rokiem 1368 urząd ten utracił na rzecz Mikołaja, którego następcą na archid diakonii był Bogusław z Oporowa h. Sulima (1369–1374).

Bliżej nieznanymi Jan występował jako kantor łęczycki w latach 1368–1383¹⁵¹.

Mikołaj wódz (prokurator) żniński — to Mikołaj z Wąsoszy h. Pałuka, syn Sławnika kasztelana rogozińskiego i brat Sędziwoja z Szubina, między 17 IV 1368 a 5 II 1373 był wódcą żnińskiego klucza arcybiskupstwa gnieźnieńskiego. Zmarł najpewniej wkrótce po 5 II 1373¹⁵².

Dok. 98

g) Więclaw z Brześcia (ob. Brzeście Szlacheckie w ziemi płockiej, par. Baboszewo) h. Prawda (?) wzmiankowany jako podkomorzy gostyniński tylko w r. 1368¹⁵³.

Dok. 99

g) Mikołaj był kantorem płockim w latach 1366–1389. Zmarł przed 3 II 1391¹⁵⁴.

Piotr kanonik i oficjał płocki w latach 1357/1366–1383 (zob. tu Dok. 11).

Jakub kanonik płocki posiadał prebendę we wsi Sędzin leżącej na Kujawach (1366)¹⁵⁵.

Dok. 100

g) Stefan (Szczepan) z Jasiénca (ziemia gostynińska) h. Węzyk piastował kolejno urzędy: starosty gostynińskiego i ciechanowskiego (1368), podkomorzego gostynińskiego (1371–1406) i starosty generalnego płockiego (1374–1381), starosty gostynińskiego (1382), podkomorzego rawskiego i gostynińskiego (1383–1406) oraz starosty generalnego płockiego (1383–1399). Zmarł po 2 XI 1406¹⁵⁶.

Dok. 101

d) *Reg.*: Naruszewicz, t. 8, nr 70, s. 279.

Dok. 102

d) *Reg.*: Naruszewicz, t. 8, nr 70, s. 279.

¹⁴⁹ J. Warężak, *Osadnictwo*, s. 173.

¹⁵⁰ W. Mąkowski, *Arnold, opat benedyktyński klasztoru św. Wojciecha na grodzie plockim*, w: PSB, t. 1, s. 161–162.

¹⁵¹ Za informacje o kanonikach łęczyckich dziękuję prof. A. Radziwińskiemu.

¹⁵² J. Bieniak, *Krąg rodzinny*, s. 104, przypis 132 oraz tablica genealogiczna nr 1.

¹⁵³ A. Wolff, op. cit., s. 293; *Słownik historyczno-geograficzny województwa plockiego*, z. 1, s. 30.

¹⁵⁴ A. Radziwiński, *Prałaci*, t. 1, s. 113–114.

¹⁵⁵ *Ibid.*, t. 2, s. 59.

¹⁵⁶ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 265–268.

Dok. 102A — brak

Rzym, 10 kwietnia 1369

Stanisław Sówka biskup płocki, przez swojego oficjała Piotra, syna Gerlacha, wpłaca do Kamery Apostolskiej sumę 200 florenów tytułem serwicum wspólnego oraz 47 florenów i 18 denarów tytułem serwicum małego.

Wyd.: MPV, t. 2, nr 225, s. 140.

Lit.: S. Szczur, *Spór o obsadę biskupstwa płockiego*, s. 506.

Piotr, syn Gerlacha, bliżej nieznany oficjał biskupa płockiego Stanisława Sówki.

Dok. 103

d) *Uw.*: Okoliczności powstania dokumentu i obecności tak licznej grupy osób spoza Mazowsza (kilku książąt, dostojników kościelnych i dygnitarzy z różnych dzielnic polskich) wyjaśnia odbyty w początkach kwietnia ogólnopolski zjazd na Mazowszu (Płock i Łowicz) zwołany w związku z uroczystością ślubu wnuka królewskiego, księcia Kazimierza (Kaźka) Bogusławowica z młodszą córką Siemowita III — Małgorzatą i adopcją tegoż przez króla Kazimierza Wielkiego, a także sprawami obrony Mazowsza przed najazdami litewskimi¹⁵⁷.

g) Przemysław I zwany Noszak (1331/1339–1410), syn Kazimierza cieszyńskiego i Eufemii mazowieckiej siostry Siemowita III, książę cieszyński w latach 1356–1410¹⁵⁸.

Wacław (1340/1350–1369), syn Bolesława I księcia niemodlińskiego i Eufemii córki Henryka VI księcia wrocławskiego, w latach 1365–1369 rządził księstwem niemodlińskim wspólnie z braćmi: Henrykiem i Bolesławem¹⁵⁹.

Henryk VI Starszy (?–1393), syn Henryka V Żelaznego i Anny córki Wacława płockiego, książę żagański w latach 1369–1393¹⁶⁰.

Kazimierz (Kaźko 1351–1377), syn Bogusława V księcia słupeckiego i Elżbiety córki Kazimierza Wielkiego, książę słupecki (1374), pan Dobrzyń i Bydgoszczy (1372–1377). Zmarł 2 I 1377¹⁶¹.

Hischkone — to niewątpliwie zniekształcona przez kopistę forma imienia *Jaschko* (Jan). W latach 1357–1371/1372 urząd wojewody łęczyckiego nieprzerwanie piastował Jan z Soboty h. Doliwa¹⁶² (zob. tu Dok. 18).

Mościc ze Ściborza h. Mościc, syn Mikołaja ze Ściborza chorążego inowrocławskiego, wojewoda gniewkowski (1353–1374/1383) i starosta brzeski (kujawski) (1368–1370)¹⁶³.

Rafał z Tarnowa h. Leliwa kasztelan wiślicki (1354–1355 i 1369–1372), podkomorzy sandomierski (1356–1368)¹⁶⁴.

Dobiesław z Kościoła h. Ogon, kasztelan kruszewicki (zob. tu Dok. 50).

Piotr z Charłupi Wielkiej h. Świnka, syn Piotra sędziego sieradzkiego, kasztelan spycimirski (1354–1369), potem kasztelan sieradzki (1370)¹⁶⁵.

Dok. 104

g) Jan kantor łęczycki — to Jan zwany wojewodzicem h. Pomian, syn Chebdy ze Służewa wojewody sieradzkiego, który w latach 1368–1395 był kantorem łęczyckim¹⁶⁶.

¹⁵⁷ K. Jasiński, *Zjazd na Mazowszu w kwietniu 1369 roku i jego geneza. Ze studiów nad itinerarium Kazimierza Wielkiego*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici. Historia” 9, 1973, s. 59–69.

¹⁵⁸ K. Jasiński, *Rodowód Piastów Śląskich*, t. 3, Wrocław 1977, s. 140–144.

¹⁵⁹ *Ibid.*, s. 77–78.

¹⁶⁰ *Ibid.*, t. 2, s. 119–121.

¹⁶¹ J. Mitkowski, *Kazimierz (Kaźko) książę szczeciński, dobrzyński*, w: PSB, t. 12, s. 281–282.

¹⁶² *Urzednicy łęczyccy*, nr A 364.

¹⁶³ J. Bieniak, *Mościc ze Ściborza*, w: PSB, t. 22, s. 137.

¹⁶⁴ *Urzednicy małopolscy*, nr 1093, 835, 1095.

¹⁶⁵ *Urzednicy łęczyccy*, nr B 330, B 84; zob. też J. Bieniak, *Piotr Świnka z Charłupi Wielkiej*, w: PSB, t. 26, s. 391.

¹⁶⁶ *Statuta capitulorum Gneznensis et Poznaniensis ecclesiarumque collegiatarum Varsoviensis et Lanciencensis*, nr 7, s. 532–534; AGAD, dok. perg. nr 8830 (1395 r.) — tam wymieniony jako „Chebdzic wojewodzie”.

Dok. 105

d) *Reg.*: Pr. UB, Bd. 6, Lf. 2, nr 733, s. 417.

Streszczenie: Daniłowicz, nr 441 — w języku polskim.

f) *Wrucz* — to może Iunecz, tj. Juniec (ob. Joniec), dawny dwór biskupi nad rzeką Wkrą położony między Pułtuskim a Płońskiem¹⁶⁷.

Dok. 106A — brak

Rzym, 22 marca 1370

Piotr, syn Gerlacha oficjał i pełnomocnik Stanisława Sówki biskupa płockiego wpłaca w jego imieniu do Kamery Apostolskiej sumę 200 florenów tytułem serwicum wspólnego.

Wyd.: MPV, t. 2, nr 231, s. 144.

Dok. 107

d) *Kop.*: Kraków, Biblioteka PAN, Teki Majkowskiego, rkps 3521, k. 130.

Dok. 108

d) *Kop.*: Kraków, Biblioteka PAN, Teki Majkowskiego, rkps 3521, k. 129.

Dok. 111

b) Zachowany w odpisie bez daty list–odpowiedź wielkiego mistrza krzyżackiego Konrada Zöllnera do Elżbiety Bośniaczki, królowej węgierskiej i polskiej, przedrukowany z trzeciego tomu wydawnictwa Johanna Voigta *Codex diplomaticus Prussicus*¹⁶⁸, jest błędnie datowany. Powinno być: p o ł o - w a 1 3 8 3. Wydawcy umieścili go z datą po 5 X 1370 r. Sformułowania w nim zawarte odnoszą się do wydarzeń rozgrywających się w Królestwie Polskim po śmierci króla Ludwika Węgierskiego (wrzesień 1382), w latach wojny domowej, między rokiem 1382 a 1385. W dyplomie mowa jest zarówno o zastawie ziemi wiskiej zakonowi krzyżackiemu przez księcia mazowieckiego, jak też o pożyczce zaciągniętej przez tegoż księcia w wielkim poście. Informacje zawarte w liście pozwalają przyjąć, że wspomina on o wydarzeniach rozgrywających się w Koronie w początkach roku 1383, w których znaczącą rolę odegrał książę płocki Siemowit IV — jeden z głównych pretendentów do tronu polskiego. List mistrza krzyżackiego do królowej węgierskiej był odpowiedzią na zarzuty czynione przez królową na temat domniemanej pomocy zakonu dla księcia mazowieckiego „w inwazji Królestwa Polskiego” (*de auxilio et subsidio domino duci Masovie pro invasione Regni Polonie per nos impenso, ut scribitis, nobis penitus nil constat et occasione huiusmodi teste Domino erga vestram magnificenciam sumus innocenter delati*), co odnieść należy do najechniania przez Siemowita IV Kujaw na przełomie maja i czerwca 1383 r. Wielki mistrz tłumaczył królowej węgierskiej, że nic nie wiedział o książęcych zamiarach najazdu lub przywłaszczeniu Królestwa. Ponieważ w dyplomie mowa jest o zastawie Wizny, list należy datować najwcześniej po 2 XII 1382 r.¹⁶⁹, a przed 12 XII 1385 r., tj. podpisaniem pokoju kładącego kres wojnie domowej w Polsce¹⁷⁰. Najpewniej jednak tuż po zajęciu Kujaw przez Siemowita IV (przełom maja i czerwca), jako że zarzuty nie obejmują wydarzeń z drugiej połowy roku 1383.

d) *Wzm.*: J. Bieniak, *Epilog zabiegów Siemowita IV o koronę polską*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici”. Historia, t. 9, 1973, s. 76; Z. H. Nowak, *Polityka północna Zygmunta Luksemburskiego*

¹⁶⁷ K. Pacuski, *Ziemia gostynińska*, s. 135, przypis 249; zob. też H. Paszkiewicz, *Polityka ruska Kazimierza Wielkiego*, Warszawa 1925, s. 239–246 — przyjął, że wymieniony w bulli papieskiej „Wrucz” to najprawdopodobniej zniekształcony Łowicz, natomiast niezidentyfikowany „Rottemburch” (w brzmieniu niemieckim) to Czerwińsk.

¹⁶⁸ Wydawcy listu przyjęli datę za J. Voigthem, który ją błędnie rozwiązał; zob. J. Bieniak, *Epilog zabiegów Siemowita IV o koronę polską*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici. Historia” 9, 1973, s. 76.

¹⁶⁹ *Iura Masoviae Terrestria*, t. 1: 1228–1471, wyd. J. Sawicki, Warszawa 1972, nr 26 — zastaw ziemi wiskiej (dalej: IMT).

¹⁷⁰ *Ibid.*, nr 30.

do roku 1411, Toruń 1964, s. 34–35; A. Supruniuk, *Otoczenie księcia mazowieckiego Siemowita IV. Studium o elicie politycznej Mazowsza na przełomie XIV i XV wieku*, Warszawa 1998, s. 34.

Dok. 112A — brak

Awinion, 13 czerwca 1371

Grzegorz XI papież nadaje Wojciechowi, synowi Mikołaja z Łodzi, kanonikowi poznańskiemu „*digitatem*” [archidiakoniat czerski]. *Avig. Idus Juni, a. I.*

Wzm.: Abraham, t. 9, s. 116.

Uw.: Najpewniej dotyczy nadania potwierdzonego dwa lata później (por. dok. 134).

Wojciech z Będlewa h. Łódzia, syn Mikołaja z Kórnika i Będlewa oraz brat biskupa poznańskiego Mikołaja z Kórnik, kanonik poznański (1357–1374), archidiakon czerski (1373), archidiakon poznański (1380–1401/1402), wikariusz generalny biskupstwa poznańskiego (1390). W 1374 r. jako kanonik poznański i archidiakon czerski przyczynił się do wyboru brata Mikołaja na biskupstwo poznańskie. Zmarł około 1402 r.¹⁷¹ (zob. tu Dok. 134).

Dok. 113

g) Abraham z Nowego Dworu h. Nałęcz, syn Tomisława z Nowego Dworu, w latach 1368–1374 był podkomorzym czerskim. Zmarł przed 13 XII 1377¹⁷².

Niemierza z Nowego Dworu h. Nałęcz, syn Tomisława z Nowego Dworu, w latach 1374–1377/1380 był podstolim warszawskim. Zmarł przed 12 VIII 1380¹⁷³.

Dok. 114

g) Ścibor z Kosmaczewa (ziemia płocka) pochodził z rodu Bolestów, a nie z rodu Czamborów–Rogali. Jego synem był Piotr z Kępy Polskiej, poświęcony źródłowo Bolesław¹⁷⁴. Ścibor piastował kolejno urzędy: podczaszego (1371) i podkomorzego płockiego (1371–1380)¹⁷⁵.

Bliżej nieznaną Pelką wojski płocki swą godność sprawował jeszcze w marcu 1383 r.¹⁷⁶

Dok. 115

d) *Wyd.*: 1. *Kodeks dyplomatyczny Litwy wydany z rękopisów w Archiwum Tajnym w Królewcu zachowanych przez Edwarda Raczyńskiego*, Wrocław 1845, nr 7, s. 45–46.

2. Pr. UB, Bd. 6, Lf. 2, nr 981, s. 565–566.

Reg.: *Regesta historico-diplomatica Ordinis Sanctae Mariae Theutonicorum 1198–1525*, Bd. 2, hrsg. von E. Joachim, W. Hubatsch, Göttingen 1948, nr 4487.

Streszczenie: Daniłowicz, nr 446 — w języku polskim.

Dok. 116

d) *Reg.*: 1. *Regesta historico-diplomatica Ordinis Sanctae Mariae Theutonicorum 1198–1525*, Bd. 2, nr 4488.

¹⁷¹ O. Halecki, *Ród Łodziów w wiekach średnich*, Mies. Herald. 4, 1911, nr 9/10, s. 154–155 oraz tablica II — linia Sędziwoja z Łodzi; *Kronika*, s. 708.

¹⁷² A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 124. Wymieniony w dyplomie komes Tomisław z Nowego Dworu zmarł najpewniej przed 29 VI 1374 — NKDMaz., cz. III, nr 149. Wydaje się, że nie można utożsamiać Tomisława z Nowego Dworu z Tomisławem sędzią warszawskim — po 1358 r. nie występującym w źródłach — bowiem gdyby była to jedna i ta sama osoba, która w międzyczasie straciła urząd sędziego to w dokumencie z 1371 r. powinna być tytułowana *quondam iudex*. Być może Tomisław z Nowego Dworu był synem Tomisława sędziego warszawskiego.

¹⁷³ Zob. NKDMaz., cz. III, nr 246 — nie występuje już w dokumencie króla Ludwika Węgierskiego wystawionym w 1380 r. dla jego brata Dobrogosta i bratanków, synów Abrahama. W przypisie 5 do tego dokumentu wydawcy błędnie przyjęli, że Niemierza był kasztelanem zakroczymskim. Tymczasem w latach 1390–1403 stanowisko to piastował Niemierza z Nowego Dworu, syn Abrahama podkomorzego czerskiego.

¹⁷⁴ A. Boniecki, *Herbarz Polski*, t. 9, Warszawa 1906, s. 387.

¹⁷⁵ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 237.

¹⁷⁶ *Ibid.*, s. 230.

2. Pr. UB, Bd. 6, Lf. 2, nr 982, s. 566–567.

Streszczenie: Daniłowicz, nr 447 — w języku polskim. Tam zapiski dorsalne na dokumencie.

Dok. 118

f) *Czerzepowo* — to Trzepowo (ob. część Płocka) w ziemi płockiej należące do kapituły katedralnej płockiej.

g) Mieclaw dziekan kapituły płockiej (1372–1380), wcześniej kapelan Siemowita III i pleban w Brochowie (zob. tu Dok. 1).

Jan (Janusz) h. Gozdawa w latach 1372–1376 był kanclerzem kapituły płockiej (zob. tu Dok. 47).

Piotr subkustosz i kanonik płocki w latach 1372–1376¹⁷⁷.

Mieclaw w latach 1372–1385 kanonik płocki i pleban w Gąbinie (1372–1392). W latach 1390–1392 jako pleban w Gąbinie toczył spór o zabór dziesięciny rybnej w księżęcym jeziorze Wzdworz (ob. Zdvorskie) z plebanem gostynińskim Mikołajem z Ciechomic h. Wężyk¹⁷⁸.

Andrzej z Kulina (ziemia dobrzyńska, par. Szpetal) h. Ogon kanonik płocki (1372)¹⁷⁹.

Marcin z Witowa (ziemia płocka) kanonik płocki w latach 1372–1376, następnie oficjał płocki (1384–1386). Zmarł przed 2 IV 1388¹⁸⁰.

Dok. 121

f) *Biezna* — to zapewne położony niedaleko od Lutocina Biezuń nad Wkrą (ziemia płocka), który był własnością Gulczewskich h. Prawda. Otrzymujący prawo patronatu Andrzej, kasztelan płocki, pochodził właśnie z tej rodziny¹⁸¹ (zob. tu Dok. 59).

g) *Iohannes scholasticus* — to chyba zniekształcona przez kopistę forma imienia *Jackone*. W latach 1360–1376 scholastykiem płockim był Jacek h. Junosza, syn Dadźboga wojewody płockiego. Natomiast Jan, syn Pawła z Gozdowa, kanonik płocki i kanclerz kapituły płockiej, nigdy nie posiadał tamtejszej scholasterii (zob. tu Dok. 47).

Jan Pustołka z Bielaw (ziemia łączycka) h. Łączęka kanonik płocki w latach 1377–1385¹⁸².

Dok. 122

c) Pismo papieża Grzegorza XI do Piotra oficjała płockiego (1366–1383) (zob. tu Dok. 11).

d) *Reg.: Akta Kamery Apostolskiej*, nr 329, s. 98 — z datą 20 V 1372.

g) Abraham h. Nałęcz, syn Abrahama z Nowego Dworu podkomorzego czerskiego, kolejno kanonik (1382–1404) i dziekan płocki (1383–1391), kanonik krakowski (1389–1393), poznański (1391) i wrocławski (1391), prepozyt krakowski (1389–1409) i kanonik gnieźnieński (1401–1409), prepozyt łączycki (1398–1409). Zmarł przed październikiem 1410 r.¹⁸³

Dok. 123

c) Pismo papieża do Mikołaja, syna Borszy, kustosa płockiego (1364–1373) (zob. tu Dok. 71).

d) *Wzm.:* Abraham, t. 9, s. 118.

Uw.: Analogiczne pisma w tej sprawie wysłano do opata klasztoru św. Wojciecha poza murami Płocka oraz dziekana i scholastyka płockiego — Bull. Pol., t. 2, nr 2348.

g) Grzegorz, syn Radzieja z Grzebska w ziemi zawkrzeńskiej, kustosz kapituły płockiej (1372–1376), prepozyt płocki (1376–1377), kanonik gnieźnieński (1373–1377), posiadacz kanonii św. Idziego

¹⁷⁷ A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 126.

¹⁷⁸ Ibid., s. 100; zob. też A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 228–229, przypis 1452 i 1453.

¹⁷⁹ A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 26.

¹⁸⁰ Ibid., s. 94.

¹⁸¹ *Słownik historyczno-geograficzny województwa płockiego*, z. 1, s. 12–13 — hasło *Biezuń*. W r. 1406 książę Siemowit IV nadał Andrzejowi z Gulczewa kasztelanowi płockiemu prawo założenia miasta we wsi Biezuń na prawie chełmińskim z targiem w każdy poniedziałek; zob. też A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 103–104, 139–142.

¹⁸² A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 67–68.

¹⁸³ Ibid., t. 1, s. 58–60.

w kolegiacie wrocławskiej (1376). W latach 1372–1373 toczył spór o kościół w Chełmcach. Zmarł po 1378 r.¹⁸⁴

Dok. 128

c) Dokument papieża adresowany do Stanisława Sówki, biskupa płockiego (1366–1374/1375).

Dok. 132A — brak

Awinion, 12 listopada 1372

Piotr arcybiskup Bourges, papieski kamerariusz, poleca kolektorowi papieskiemu Piotrowi, synowi Stefana, aby wyegzekwował od biskupa płockiego Stanisława [Sówki] należności w wysokości sześć tysięcy florenów, obiecane Kamerze Apostolskiej przez poprzedników obecnego biskupa.

Kop.: Archivio Secreto Vaticano, Collectoriae, t. 358, f. 155–155v.

Wyd.: S. Szczur, *Spór o obsadę biskupstwa płockiego*, s. 510–511.

Reg.: Abraham, t. 13, s. 23.

Piotr syn Stefana, archidiakon w Zabochoch z diecezji Eger na Węgrzech, kanonik kapituł w Eger, Estergom oraz we Wrocławiu (1375), w lutym 1372 roku mianowany nowym kolektorem papieskim w Polsce i na Węgrzech¹⁸⁵.

Dok. 133

c) *Stanislai* (raczej nie *Smislai*) *videlicet Derskonis et fratrum germanorum* — to raczej „mianowicie Stanisława, Dzierzka i braci rodzonych”. Stanisław w żadnym wypadku nie jest tu synem Dzierzka¹⁸⁶.

d) *Uw.:* Tekst dokumentu zbliżony do dyplomu książęcego z 1 XII 1358 r. dla Mieclawa z Miączy-na h. Łabędź (zob. dok. 25).

g) Stanisław i Dzierzek bracia ze Smoszewa i Chociszewa h. Łabędź.

Grzymała h. Grzymała w latach 1373–1385 był podsędkiem płockim. Zmarł przed 24 V 1394¹⁸⁷.

Maciej sędzia płocki nie mógł w tym czasie pełnić wspomnianego urzędu mimo, że funkcja ta nie była w praktyce dożywotnia i zdarzały się przesunięcia podeszłych wiekiem lub schorowanych urzędników na inne, najczęściej honorowe godności lub zdjęcie ze stanowiska. Jednak były to przypadki niezwykle rzadkie. W latach 1369–1408 sędzią płockim był dowodnie Gotard z Życka h. Junosza¹⁸⁸. Nie wykluczone, że Maciej pełnił funkcję sędziego płońskiego lub sędziego w innej ziemi mazowieckiej, albo też posiadał inny urząd płocki. W grę może wchodzić także omyłka kopii¹⁸⁹.

Dok. 133A — brak

Awinion, 17 marca 1373

Grzegorz XI papież mianuje [Arnolda] opata klasztoru św. Wojciecha za murami Płocka oraz [Mieclawa] dziekana i [Mikołaja] kustosa kościoła płockiego konserwatorami Siffreda (Zygryda) plebana in Nesulkovo [w Niesulkowie] w diecezji gnieźnieńskiej. Avig. XV kal. april., a. III.

Reg.: Bull. Pol., t. 2, nr 2009 — tam konserwatorem mianowanym przez papieża na trzy lata był tylko Arnold opat klasztoru św. Wojciecha za murami Płocka.

¹⁸⁴ Ibid., s. 80–81 — tam błędnie określony jako syn Radzieja z Grzęb w ziemi dobrzyńskiej; zob. też *Akta Kamery Apostolskiej*, nr 250, s. 87, nr 331, 333, s. 98.

¹⁸⁵ *Akta Kamery Apostolskiej*, s. XXII–XXXIX — tam dane biograficzne Piotra syna Stefana. W 1377 r. Grzegorz XI mianował Mikołaja Strossberga nowym kolektorem papieskim w Polsce — Bull. Pol., t. 2, nr 2420–2424.

¹⁸⁶ Zob. J. Bieniak, *Przywilej Siemowita III*, s. 203.

¹⁸⁷ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 169.

¹⁸⁸ Ibid., s. 77, 165–167.

¹⁸⁹ A. Wolff, op. cit., s. 288 — wymienia sędziego Macieja, ale nie podaje w jakich latach sprawował on swój urząd. W XV w. stanowisko powiatu płońskiego było bardziej samodzielnie niż innych powiatów ziemi płockiej. W XIV w. bywał on nadawany jako oprawa wdowia księżnych — ibid., s. 17–18, 135–136.

Wzm.: Abraham, t. 9, s. 120.

Nesulkov/Nesulcou — Niesułków nad rzeką Mroźycą w ziemi łęczyckiej, własność biskupstwa wrocławskiego.

Arnold opat klasztoru św. Wojciecha (zob. tu Dok. 97).

Miećław dziekan płocki (zob. tu Dok. 1).

Mikołaj, syn Borszy, kustosz płocki (zob. tu Dok. 71).

Zygfryd pleban w Niesułkowie bliżej nieznany.

Dok. 134

f) Łódź — tu niewątpliwie Łódź pod Poznaniem, gniazdo wielkopolskiego rodu Łodziów. Łódź — obecnie miasto wojewódzkie — była wówczas posiadłością biskupów wrocławskich¹⁹⁰.

Dok. 136

b) Dokument wystawiony w Wyszogrodzie (*Actum et datum in Wyssegrod*), a nie tak jak podano w regeście w Płońsku.

d) *Wyd.*: Z. Niedziałkowska, *Ostrołęka dzieje miasta*, Warszawa 1979 (wyd. 3 uzup.), Dodatek, dok. nr 1, s. 325–326.

Reg.: Gieysztorowa–Żaboklicka, nr 1, s. 209 — błędne miejsce wystawienia dyplomu.

Podobizna: Z. Niedziałkowska, op. cit., s. 35.

Wzm.: Łaguna, s. 314–315.

g) Benedykt (Bienik) stolnik wyszogrodzki (1373), następnie stolnik płocki (1379–1380) i starosta brzeski z ramienia Siemowita IV (1394)¹⁹¹ (zob. dok. 227).

Dok. 138

c) Dokument papieża Grzegorza XI skierowany do Jacka scholastyka [płockiego], Ścibora z Radzymina archidiacona [płockiego] i Mikołaja, syna Borszy, kustosza [płockiego].

d) *Reg.*: *Akta Kamery Apostolskiej*, nr 334, s. 98 — z inną lekcją miejscowości, w której znajdował się kościół parafialny (*Bresko*).

Wzm.: Abraham, t. 9, s. 120.

g) Marcin zwany Szczak z Dąbrowy (na Zawkrzu, pow. szreński), syn Tomisława (a nie Stanisława jak jest w regeście), notariusz dworu Siemowita III i pleban w Bielsku (1373/1374), kanonik kapituły katedralnej w Płocku (1376–1398), podkanclerzy książęcy (1377–1381), rektor i pleban kościoła parafialnego w Mszczonowie (1377–1379), kanonik łęczycki, gnieźnieński i poznański (1377), kanonik kolegiaty św. Michała w Płocku (1380), pleban w Gostyninie (1380). Zmarł około 1400 r.¹⁹²

Dok. 138A — brak

Awinion, 9 października 1373

Grzegorz XI papież poleca Piotrowi, synowi Stefana, jakieś czynności w sprawie poborów Kamery, ważne dla spraw w Polsce, a zwłaszcza diecezji płockiej. Avig. V idus oct., a. III.

Wzm.: Abraham, t. 9, s. 74 — we wzmiance jest mowa o dwóch listach.

Piotr syn Stefana (zob. tu Dok. 132A)

Dok. 139

d) *Wzm.*: Daniłowicz, nr 452 — przy okazji wydania listu Grzegorza XI w tej sprawie do książąt litewskich (Wydawcy nie odnotowują w Uwagach istnienia takiego listu).

¹⁹⁰ S. Zajączkowski, S. M. Zajączkowski, *Materiały do słownika*, cz. 1, s. 189.

¹⁹¹ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 150.

¹⁹² J. Grabowski, op. cit., s. 255–260.

Dok. 140

d) *Or.*: Kraków, Biblioteka Czartoryskich, Muzeum Narodowe, dok. perg. 533/7.

Reg.: *Katalog dokumentów pergaminowych Muzeum Narodowego w Krakowie*, opr. J. Tomaszewicz, Kraków 1992, dok. perg. nr 7.

Podobizna: Grabowski, nr 20.

Wzm.: Łaguna, s. 315 — z podaną tytułaturą książęcą *dux Cyrn. dns. et heres Ravensis*.

g) Siemowit IV (zob. tu Dok. 142).

Stanisław zwany Wrona mieszczanin płocki, trębacz księcia Siemowita III, występował jeszcze we wrześniu 1381 r.¹⁹³

Goworek z Kurzeszyna (ziemia rawska) h. Rawa w latach 1374–1377 piastował urząd chorążego rawskiego, następnie awansował i objął godność cześnika rawskiego i sochaczewskiego (1381–1382)¹⁹⁴.

Florian z Kurzeszyna h. Rawa, wnuk Floriana łowczego Siemowita II, podczaszy (1374–1377), później chorąży rawski (1387)¹⁹⁵.

Goworek h. Rawa, syn Goworka chorążego rawskiego, w 1374 r. pełnił urząd podłowczego rawskiego¹⁹⁶.

Blżej nieznan Henryk notariusz rawski i prebendarz kaplicy św. Krzyża w tamtejszym grodzie (1374) — to Henryk późniejszy kanclerz ziemski wiski (1382), kanclerz dworu Siemowita IV (1383–1384) oraz prepozyt w kolegiacie św. Michała w Płocku (1383–1384) i kanonik w kapitule katedralnej (1383). Zmarł przed 21 X 1384¹⁹⁷.

Dok. 140A — brak

Awinion, 7 stycznia 1374

Grzegorz XI papież wyznacza i mianuje biskupa chełmińskiego [Wikbolda Dobbelstein] oraz opatów klasztorów: plockiego [Arnolda] i pelplińskiego [Piotra z Rogowa] konserwatorami klasztoru cysterskiego in Bissouia [w Byszewie] w diecezji włocławskiej na trzy lata. Avig. VII idus januarii, a. IV.

Wzm.: Abraham, t. 9, s. 121.

Reg.: Bull. Pol., t. 2, nr 2101.

Byszewo na Kujawach inowrocławskich (archidiaconat kruszewicki, dekanat bydgoski) własność klasztoru w Koronowie.

Wikbold (Dobbelstein) biskup chełmiński w latach 1363–1380/1385 (mianowany biskupem 24 III 1363 r. przez papieża Urbana V). Zmarł 21 VII 1400 w Altenbergu¹⁹⁸.

Piotr z Rogowa był opatem pelplińskim w latach 1368–1386¹⁹⁹.

Dok. 141

g) Andrzej ze Szczawina (ziemia gostynińska) h. Prawda, syn Jana Sowca kasztelana dobrzyńskiego i brat biskupów plockich Stanisława Sówki i Dobiesława Sówki, w latach 1374–1379 sprawował urząd skarbnika plockiego. Zmarł przed 13 XI 1379²⁰⁰.

Stefan podkomorzy gostyniński i starosta plocki (skądinąd nieznan) — to Stefan (Szczepan) z Jasieńca (ziemia gostynińska) h. Wężyk poświadczony w źródłach co najmniej od lipca 1368 do listopada 1406 r., bliski współpracownik książąt Siemowita III i Siemowita IV (zob. tu Dok. 100).

¹⁹³ ZDm.Pł., t. 1, nr 47, przypis 8.

¹⁹⁴ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 167–168.

¹⁹⁵ *Ibid.*, s. 164–165.

¹⁹⁶ *Ibid.*, s. 167.

¹⁹⁷ *Ibid.*, s. 170; A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 56.

¹⁹⁸ P. Oliński, *Cysterskie nekrologi na Pomorzu Gdańskim od XIII do XVII wieku*, Toruń 1997, s. 84–86; *Hierarchia catholica*, t. 1, s. 217.

¹⁹⁹ P. Oliński, *op. cit.*, s. 52–53.

²⁰⁰ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 146–147.

Dok. 142

g) Siemowit IV, książę rawski i czerski, młodszy syn Siemowita III i jego pierwszej żony Eufemii opawskiej, urodzony około 1356 r., zmarł przed 21 I 1426 r., a nie 30 IV tego roku²⁰¹. Data ta od lat nie budzi już wątpliwości. Starsza literatura przyjęła ustalenia Oswalda Balzera, który powołując się na zapis zamieszczony w Nekrologu Strzeleńskim: *Generosus Simon dux Mazoviae* pod datą 30 IV 1426 r., przyjął że zapiska ta dotyczyła Siemowita IV²⁰². Tymczasem już 21 I 1426 r. wdowa po Siemowicie IV — księżna Aleksandra wraz z synami: Siemowitem V, Kazimierzem II, Trojdenem II i Władysławem I wystawili dwa dokumenty dla szpitala przy kościele św. Trójcy w Płocku²⁰³. Kwestia daty śmierci księcia Siemowita IV jest jednym z licznych paradoksów polskiej historiografii. Poprawkę do Balzera wprowadził Stosław Łaguna już w dwa lata po ukazaniu się *Genealogii*, przywołując wspomniany wyżej, niepublikowany wówczas dokument z 21 stycznia²⁰⁴. Ostatnio, notatkę z Nekrologu Strzeleńskiego zakwestionował również Kazimierz Jasiński, przyjmując, że nie dotyczyła ona Siemowita IV²⁰⁵. Datę śmierci księcia płockiego można jeszcze uściślić, bowiem ostatni znany dokument książęcy wystawiony był w Gostyninie 29 XII 1425 r.²⁰⁶ Tym samym można przyjąć, że Siemowit IV zmarł między 30/31 XII 1425 a 21 I 1426 r., najprawdopodobniej około 15 stycznia²⁰⁷.

Piotr (Piotrasz) h. Gozdawa, syn Krystyna z Piaseczna wojewody mazowieckiego (płockiego), chorąży rawski na wspomnianym stanowisku poświadczony był tylko w styczniu i lutym 1374 roku²⁰⁸.

Dok. 143

d) *Wzm.*: MPH, t. 2, s. 653 — okoliczności obłożenia Mazowska interdyktem.

Dok. 144

d) *Reg.*: Zathey, s. 474.

Wzm.: MPH, t. 2, s. 653.

f) *Weimo/Vielmo* — to Wejmo, osada dziś nie istniejąca, która weszła w skład wsi Świerzyż (ob. Świerzyż par. Łowicz, pow. gąbiński)²⁰⁹.

Dok. 145

c) Siemowit IV. Zachowany w regeście przywilej dla Stefana (Szczepana) z Goźdzca (ob. Gójsć par. Kałuszyno, pow. liwski) podsędka czerskiego wystawiony był przez Siemowita IV, nie zaś jego ojca Siemowita III Trojdenowica. Wskazuje na to miejsce wystawienia dyplomu (Czersk 19 III 1374). W latach 1374–1381 Siemowit IV sprawował władzę nad ziemiami czerską i rawską.

d) *Wzm.*: Łaguna, s. 315 — z podaną tytulaturą książęcą *dux Raven. et dns. Czern.*

²⁰¹ A. Supruniuk, *Siemowit IV, książę mazowiecki, kujawski i belski*, w: PSB, t. 37, s. 80; też, *Otoczenie*, s. 49.

²⁰² O. Balzer, op. cit., s. 475–476.

²⁰³ ZDm.Pł, t. 1, nr 106, 107. Mimo zamieszczenia przez S. M. Szacherską wspomnianych dokumentów uczona ta również przyjęła, że Siemowit IV zmarł 30 IV 1426 r. — *ibid.*, nr 45, przypis 2.

²⁰⁴ S. Łaguna, *Rodowód Piastów*, w: *Pisma Stosława Łaguny poprzedzone zarysem biograficzno-krytycznym przez Józefa Bielińskiego*, Warszawa 1915, s. 315.

²⁰⁵ K. Jasiński, *Nekrolog klasztoru norbertanek w Strzelnie. Uwagi krytyczno-erudycyjne*, w: tenże, *Prace wybrane z nauk pomocniczych historii*, Toruń 1996, s. 33–34.

²⁰⁶ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 49, 321.

²⁰⁷ *Ibid.*, s. 49; zob. też A. Swieżawski, *Kilka uzupełnień do genealogii Piastów mazowieckich*, *Przeg. Hist.* 63, 1972, z. 4, s. 672 — przyjął, że książę zmarł między 5 XII 1425 (data wystawienia ostatniego dokumentu książęcego) a 21 I 1426 r. Najpewniej około 15 stycznia. Błąd Kurasiów dziwi zwłaszcza dlatego, że właśnie w czwartym tomie Bull. Pol. opublikowali oni regest supliki Macieja z Ciechomic z 14 I 1426 r. o obsadę dobrze uposażonej plebanii w Gostyninie należącej do patronatu książęcego. W suplice była zamieszczona informacja, że Siemowit IV jest patronem kościoła parafialnego w Gostyninie (*[...] quae de iure patronatus Semouithi dicis Mazouie senioris existit et tunc per promotionem...*) — Bull. Pol., t. 4, nr 1833.

²⁰⁸ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 193, 297; zob. też *Kronika*, s. 653 — w sierpniu 1373 r. Piotrasz najechał dobra łowickie arcybiskupstwa gnieźnieńskiego. W styczniu 1374 r. książę Siemowit IV wystawił za niego poręczenie dla arcybiskupa Jarosława Bogorii.

²⁰⁹ J. Warężak, *Rozwój uposażenia*, s. 75, przypis 1; tenże, *Osadnictwo*, s. 173, przypis 17.

Dok. 146

g) Racibór z Chamska (na Zawkrzu) h. Bolesta łowczy płocki (1365–1374), następnie skarbnik płocki (1382). Zmarł przed 11 VI 1387²¹⁰.

Dok. 148

g) Junosza z Zaborowa Małego (ziemia warszawska) i Głuska (ziemia gostynińska) h. Junosza podkomorzy zakroczymski (1374–1389), starosta generalny w dzielnicy Janusza I (1376–1378), starosta rawski (1385), sędzieja wyszogrodzki i zakroczymski (1389–1409) oraz sędzieja ciechanowski (1392–1409). Zmarł po 23 II 1409²¹¹.

Dok. 149

d) *Wyd.*: R. Gołąb, *Ilustrowana monografia miasta Nowego Dworu Mazowieckiego z historią twierdzy Modlin*, Nowy Dwór Mazowiecki 2001, s. 463 (częściowo), 464–465 (tłumaczenie polskie).

Reg.: F. Pohorecki, *Catalogus diplomatum Bibliothecae Instituti Ossoliniani nec non Bibliothecae Pawlikowianae inde ab anno 1227 usque ad annum 1505*, Leopoli 1937, nr 36, s. 11.

Dok. 150

g) Mikołaj Nagórka z Zawidza (ziemia płocka) h. Bolesta, brat Wojciecha podstolego sochaczewskiego, w źródłach od r. 1345. Przed 29 IX 1374 r. objął godność podstolego płockiego, którą piastował najpewniej do roku 1389. Zmarł przed 8 I 1390²¹².

Marcin Szczak z Dąbrowy notariusz i podkanclerzy dworu Siemowita III nigdy nie był plebanem w Żbikowie i prebendarzem w Grójcu. Wspomniane godności piastował bliżej nieznanym Marcin, który w 1377 r. był jednocześnie podkanclerzym dworu księcia Siemowita IV²¹³ (zob. tu Dok. 185).

Dok. 151

d) *Reg.*: Nowowiejski, s. 551.

g) Jan starosta i sędzia czerski — to Jan zwany Zglesz z Dylewa h. Rawa, następnie sędzia warszawski (zob. tu Dok. 6).

Andrzej marszałek — to nie Andrzej z Korabiewic h. Szarza, który był marszałkiem dworu Siemowita III (1374–1381) (zob. odsyłacz do dok. 141, przypis 8, a stamtąd do dok. 80, przypis 6), lecz Andrzej Rzeszotko ze Skrzyńska i Wistki h. Łąbędz w latach 1374–1385 marszałek dworu Siemowita IV (toż samo dok. 170, przypis 5).

Polione et Meczlae militibus (według mojej lekcji: *Potrcone*) to Piotr i Miecław h. Łąbędz, synowie Piotra z Borkowic stolnika kujawskiego, którzy byli dworzanami Siemowita IV²¹⁴.

Miecław z Mieszczew (ob. Niszczewy w ziemi brzeskiej) i Borkowic (w Sandomierskiem) kasztelan ciechanowski (1374/1382–1389), następnie podkomorzy brzeski (1389/1394–1406). Zmarł w 1406 r.²¹⁵

²¹⁰ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 245.

²¹¹ *Ibid.*, s. 191–192.

²¹² *Ibid.*, s. 209.

²¹³ *Ibid.*, s. 200.

²¹⁴ *Ibid.*, s. 238–239.

²¹⁵ *Ibid.*, s. 205–206.

Dok. 151A — brak

Awinion, 21 grudnia 1374

Grzegorz XI papież wyznacza i mianuje biskupa chełmińskiego [Wikbolda Dobbstein] oraz opatów klasztorów: plockiego [Arnolda] i pelplińskiego [Piotra z Rogowa] konserwatorami dla klasztoru cysterskiego in Bissouia [w Byszewie] na trzy lata. Avig. XII kal. januarii, a. IV.

Reg.: 1. Bull. Pol., t. 2, nr 2167.

2. *Urkundenbuch des Bistums Culm*, ed. P. C. Woelky, Th. I, Danzig 1885, nr 337.

Uw.: W Bull. Pol. zamieszczono informacje o oryginale i kopii znajdujących się w Archiwum Państwowym w Bydgoszczy.

Dok. 151B — brak

B. m., 1374

Janusz książę mazowiecki nadaje augustianom przy kościele pod wezwaniem św. Marcina w Starej Warszawie cztery i pół włóki we wsi Jazdów.

Reg.: Gieysztorowa-Żaboklicka, nr 1, s. 176; „Lustracja wsi i folwarku Jazdowo z 1565 r.”, *ibid.*, s. 18 — *Jest w tej wsi włók wszystkich 14 1/2, między którymi jest 4 1/2 włóki mnichów z Warszawy od św. Marcina, [...]. Mają przywilej od książąt de data a. 1374* — wzmianka.

Jazdów — wieś (ziemia warszawska), obecnie na terenie Warszawy.

Dok. 152A — brak

Awinion, 10 stycznia 1375

Piotr biskup Maguelonne i skarbnik papieski kwituje odbiór sumy 600 florenów należnej za biskupstwo plockie, którą w imieniu biskupa plockiego Stanisława Sówki wpłacił kolektor i nuncjusz papieski Piotr, syn Stefana.

Wyd.: Elementa, nr 10.

Petrus de Vernols był w latach 1373–1389 biskupem Magalonen (Maguelonne). Zmarł 3 X 1389²¹⁶.

Piotr syn Stefana (zob. tu Dok. 132A).

Dok. 153

d) *Wyd.*: Nowowiejski, s. 281 — polskie tłumaczenie dokumentu.

g) Jan kanclerz książęcy — to Jan z Trłąga (koło Mogilna) h. Laska (?), syn Andrzeja, podkanclerzy (1371–1374) Kazimierza (Kaźka) księcia słupskiego i pleban w Liszkowie (1371), kanonik plocki oraz pleban w Kruszwicy (1374), w latach 1373–1377 kanclerz księcia Kaźka słupskiego, pleban w Wyszogrodzie (1375–1382), archidiakon kruszwicki (1379–1395), kanonik gnieźnieński (1374–1395), administrator arcybiskupstwa gnieźnieńskiego po śmierci arcybiskupa Janusza Suchegowilka (1382), kanonik włocławski (1394), kanonik poznański (1395). Zmarł między 30 III a 1 VII 1395²¹⁷.

Iwan *vel* Iwo z Radomina (ziemia dobrzyńska) h. Pierzchała już w 1371 r. piastował urząd marszałka dworu księcia słupskiego Kazimierza (Kaźka) Bogusławowica. Po zgonie księcia w początkach r. 1377 tytułował się marszałkiem dobrzyńskim i chociaż była to godność honorowa, należał do najwyższych hierarchów ziemskich. Wraz z kasztelanami: dobrzyńskim Andrzejem z Radzików i ry-

²¹⁶ *Hierarchia catholica*, t. 1, s. 320.

²¹⁷ A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 68–69; Bull. Pol., t. 3, nr 412, 414, 424; zob. też M. Szymecka, *Otoczenie księcia słupsko-dobrzyńskiego Kaźka*, w: *Szlachta, starostowie, zaciężni*, red. B. Śliwiński, Gdańsk-Koszalin 1998, s. 306–308 — przyjęła, że Jan był h. Pomian; S. Szybkowski, *Rządy Kazimierza (Kaźka) Bogusławowica w ziemi dobrzyńskiej. Jeszcze o otoczeniu księcia słupsko-bydgosko-dobrzyńskiego*, w: *Książęta, urzędnicy, złoczyńcy*, red. B. Śliwiński, Gdańsk 1999, s. 236–237. Według S. Librowskiego, *Wizytacje diecezji włocławskiej*, cz. 1: *Wizytacje diecezji kujawskiej i pomorskiej*, z. 2: *Wizytacje w latach 1123–1421*, Lublin 1965, s. 174 (odbitka z: „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 10, 1965) — Jan był archidiaconem kruszwickim najprawdopodobniej od roku 1377.

pińskim Piotrem Świnką stworzył obóz polityczny popierający księcia Władysława Opolczyka, a następnie krzyżaków. Zmarł po 1412 r. na terenie państwa zakonnego²¹⁸.

Dok. 154

f) *Poczermينو* — sformułowania w tekście dokumentu wskazują na wieś położoną pod Rawą i przynależną do diecezji gnieźnieńskiej. W dyplomie wspomina się o zajęciu jakichś dóbr prepozytury jeżowskiej (— — *ac Johannem, Archamboldum, Moscizconem et Gouorconem de Poczermينو fratres laicos in dicta diocesi commorantes, qui communiter nonnullas possessiones et bona ad dictam preposituram pertinentia detinebant indebita occupata* — —). Tymczasem jedyny znany mi Poczermín (ob. Poczernin) znajduje się w ziemi ciechanowskiej (pow. sąchocki, parafia Krysk).

Dok. 159

f) *Zorawey* — może Żurawin w ziemi płockiej (par. Kurowo)²¹⁹.

Dok. 161

g) Bliżej nieznaną kasztelan rawski — to być może Sasin, poświęcony na kasztelanii rawskiej w kwietniu 1377 roku²²⁰.

Paulo herede in Cosynyno — to Paweł, dziedzic z Kosemina (w ziemi płockiej, par. Zawidz Kościelny)²²¹.

Dok. 161A — brak

[Awinion, 13 lipca 1375]

Dobiesław Sówka biskup płocki zobowiązuje się zapłacić Kameron Apostolskiej swoje serwicja w wysokości 400 florenów oraz przejmując zobowiązania swych poprzedników na biskupstwie płockim.

Wyd.: Elementa, nr 3.

27 VI 1375 papież Grzegorz XI zatwierdził wybór Dobiesława Sówki na biskupstwo płockie²²².

Dok. 161B — brak

Awinion, 16 lipca 1375

Piotr biskup Maguelonne i skarbnik papieski kwituje odbiór sumy 800 florenów należnej za biskupstwo płockie, którą w imieniu biskupa płockiego Dobiesława Sówki wpłacił jego prokurator i pełnomocnik Bronisław prepozyt kurzelowski.

Wyd.: Elementa, nr 12.

Piotr de Vernols biskup Magalonen (Maguelonne) (zob. tu Dok. 152A).

Bronisław ze Strzałkowa (ziemia rawska) h. Grabie, syn Wita, kanonik płocki (1367), prepozyt kurzelowski (1373–1381/1384). Zmarł przed 18 VI 1393²²³.

²¹⁸ J. Bieniak, *Elita ziemi dobrzyńskiej w późnym średniowieczu i jej majątki*, w: *Stolica i region. Włocławek i jego dzieje na tle przemian Kujaw i ziemi dobrzyńskiej. Materiały z sesji naukowej (9–10 maja 1994 roku)*, red. O. Krut–Horonziak, L. Kajzer, Włocławek 1995, s. 52–53, przypis 317.

²¹⁹ *Słownik historyczno–geograficzny województwa płockiego*, z. 3, s. 265, z. 4, s. 315.

²²⁰ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 246.

²²¹ Zob. *Słownik historyczno–geograficzny województwa płockiego*, z. 2, s. 136, hasło *Kosemin*. Wydawcy w przypisie 4 błędnie podali, że chodzi o wieś Koziminy (pow. sąchocki), leżącą w ziemi ciechanowskiej.

²²² Bull. Pol., t. 2, nr 2238.

²²³ A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 44–46 — tam biogram Bronisława.

Dok. 161C — brak

Awinion, 2 sierpnia 1375

Nota notariusza, kleryka kamery papieskiej informująca o obietnicy złożonej przez biskupa płockiego Dobiesława [Sówkę], dotyczącej splacenia sumy sześciu tysięcy florenów, którą zobowiązał się zapłacić Kamerze Papieskiej jego poprzednik biskup Mikołaj.

Org.: Archivio Secreto Vaticano, Collectoriae, t. 391, f. 165 i 200v.

Wyd.: S. Szczur, *Spór o obsadę biskupstwa płockiego*, s. 512.

Reg.: Abraham, t. 13, s. 24.

Dok. 163

d) Reg.: I. Kapica Milewski, *Herbarz (dopełnienie Niesieckiego)*, wyd. Z. Gloger, Kraków 1870, s. 333, 349; toż reprint, Warszawa 1990.

Wzm.: Łaguna, s. 315.

f) *Istebne* — to Istebne (Iztebne), najpewniej część dóbr Poryte położonych w ziemi łomżyńskiej (pow. nowogrodzki).

g) Paweł (Paszek) z Radzanowa i Niszczyc h. Prawda, syn Chwalisława podkomorzego płockiego, w latach 1376–1388 był chorążym warszawskim, starostą bełskim (1388) oraz chorążym płockim (do 1408). Nigdy nie piastował urzędu starosty płockiego. Zmarł przed 30 VI 1409²²⁴.

Mikołaj z Płocka notariusz książęcy (1374–1375), twórca kancelarii księcia Janusza I, w latach 1376–1378 podkanclerzy dworu książęcego²²⁵ (zob. dok. 171).

Dok. 165

g) Niemierza podstoli warszawski — to Niemierza z Nowego Dworu h. Nałęcz, syn Tomisława z Nowego Dworu (zob. tu Dok. 113).

Dok. 166

g) Świętosław z Lekowa (na Zawkrzu, pow. sulerzyski) h. Lubicz w latach 1375–1411 był kustoszem płockim. Zmarł przed 9 IX 1413²²⁶ (zob. też dok. 192).

Dok. 166A — brak

B. m., 1375

Książę Siemowit [IV] nadaje przywilej dla dóbr Leżenice i Bobrowniki położonych w ziemi czerskiej należących do rodu Nałęczów.

Wzm.: A. Boniecki, *Herbarz polski*, t. 14, Warszawa 1911, s. 212 — dokument był oblatowany w niezachowanych obecnie księgach ziemskich wareckich, t. 4, k. 70.

Uw.: W latach 1374–1381 ziemia czerska była zarządzana przez Siemowita IV, dlatego należy przyjąć, że dokument dla Nałęczów Nowodworskich wystawił właśnie ten książę. Przywilej Siemowita dotyczył przeniesienia wspomnianych dóbr z prawa polskiego na chełmińskie.

Dok. 167

d) Wzm.: Abraham, t. 9, s. 124.

Uw.: W edycji tego dokumentu szczególnie wyglądają przypisy: przypis 1 (Mogilno) odsyła do dok. 108, przypis 5, a stamtąd do dok. 48, przypis 9. Przypis 9 w tym ostatnim dokumencie informuje o istnieniu kilku kanoników płockich o imieniu *Nicolaus* i nie ma w nim ani słowa o Mogilnie.

²²⁴ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 225–227; zob. też A. Swieżawski, *Paweł (Paszek) z Radzanowa*, w: PSB, t. 25, s. 395–396.

²²⁵ J. Grabowski, op. cit., s. 303–304.

²²⁶ A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 1, s. 148–149 — tam błędnie określony jako Świętosław z Łekowa (ziemia wiska, pow. wąsoski); *Słownik historyczno-geograficzny województwa płockiego*, z. 2, s. 162 — hasło *Lekowo*. Za informację na ten temat dziękuję p. K. Pacuskiemu.

Dok. 168A — brak

Awinion, 13 lutego 1375

Grzegorz XI papież dla wejrzenia w potrzeby hierarchii katolickiej na Rusi polskiej wyznacza komisarzy: [Janusza] arcybiskupa gnieźnieńskiego oraz biskupów [Floriana] krakowskiego i [Stanisława] płockiego.

Wyd.: Bull. Pol., t. 2, nr 2200 — częściowe. Zob. też nr 1950, 2203, 2209, 2315.

Wzm.: Daniłowicz, nr 454.

Uw.: U Daniłowicza zamieszczono informację o odpowiedzi arcybiskupa gnieźnieńskiego i biskupów w sprawie sytuacji kościoła na Rusi. Przy czym jako biskup płocki wymieniony był już Dobiesław, w tym czasie biskupem płockim był jeszcze Stanisław Sówka. Jego brat i następca na biskupstwie płockim Dobiesław został zatwierdzony przez papieża dopiero 27 VI 1375 r. (Bull. Pol., t. 2, nr 2238).

Dok. 169

d) Reg.: Gieysztorowa-Żaboklicka, nr 2, s. 176.

Dok. 170

d) Reg.: 1. *Lustracje województwa rawskiego XVII wieku*, wyd. Z. Kędzierska, Wrocław 1965, wykaz dokumentów, nr 3, s. 219.

2. *Lustracje województwa rawskiego 1564 i 1570*, wyd. Z. Kędzierska, Warszawa 1959, wykaz dokumentów, nr 14, s. 203.

3. MRPS, t. I, Warszawa 1905, nr 1527.

Wzm.: Zathej, s. 360.

g) Mieszczanin rawski Mikołaj nazywał się Pęczatka (Pączatka), a nie Pieczętka jak chcą wydawcy²²⁷.

Otton z Borkowic (ziemia sandomierska) h. Łabędź, syn Piotra stolnika kujawskiego, w latach 1376–1405 sprawował urząd podkomorzego inowrocławskiego, a nie włocławskiego jak zapisano w indeksie. Zmarł między 9 II a 5 X 1405²²⁸.

Świętosław zwany Sulica — w kodeksie *succamerario Calissiensi*. Wydawcy przyjęli wersję z kopii znajdującej się w Metryce Koronnej, tymczasem w kopii kórnickiej wyraźnie czytamy: *succamerario Cir[nensi]*. Świętosław zwany Sulica był najpewniej podkomorzym czerskim, jego poprzednik na tym stanowisku, Abraham z Nowego Dworu, był poświadczony w źródłach w latach 1374–1375.

Dok. 171

d) Kop.: Naruszewicz, t. 8, nr 137, s. 495–497 — ex orig. arch. civitat. ant. Varsov.

Wyd.: *Dzieje Mazowsza*, s. 22–23 — polskie tłumaczenie dokumentu.

Reg.: Gieysztorowa-Żaboklicka, nr 3, s. 176.

Podobizna: *Dzieje Mazowsza*, s. 22.

g) Paweł (Paszek) z Trębek (ziemia gostynińska) h. Prawda, początkowo dworzanin Janusza I, w którego otoczeniu często występował co najmniej do roku 1381. W roku 1379 i 1380 w Koszycach i Krakowie reprezentował interesy księcia Siemowita III na sądzie króla Ludwika Węgierskiego i Elżbiety Łokietkówny w sprawie sporu dotyczącego dóbr łowickich toczonego przez księcia mazowieckiego z arcybiskupem gnieźnieńskim Januszem Suchymwilkiem. Później związany z dworem Siemowita IV, od którego przed 23 III 1384 r. otrzymał urząd kasztelana gostynińskiego. Zmarł po 13 XII 1408²²⁹.

²²⁷ *Słownik staropolskich nazw osobowych*, t. 4, z. 1 (Nabiela–Pawlikowa), pod red. W. Taszyckiego, Wrocław 1974, s. 218; A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 19, 205.

²²⁸ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 223–224.

²²⁹ A. Swieżawski, *Paweł (Paszek)*, w: PSB, t. 25, s. 368; zob. też A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 227–229.

Dok. 173

d) *Wzm.*: Abraham, t. 9, s. 125.

Dok. 174

d) *Kop.*: Kraków, Biblioteka PAN, Teki Majkowskiego, rkps 3521, k. 141–143.

g) Ścibor z Pilichowa (ziemia wyszogrodzka) h. Rogala w latach 1377–1405 piastował urząd kanclerza w kapitule katedralnej płockiej. Zmarł przed 3 II 1407²³⁰.

Marcin kanonik płocki — to najpewniej Marcin z Witowa początkowo kanonik, później oficjał płocki (zob. tu Dok. 118).

Dok. 177

g) *Andreas Ploczki (Andrzej Płocki)* — to z pewnością Andrzej z Gulczewa h. Prawda, syn Andrzeja z Gulczewa kasztelana płockiego (1343–1375), który w latach 1378–1399 piastował urząd kasztelana płockiego (zob. tu Dok. 59). Urzędujący kasztelan płocki wymieniony byłby w liście świadków tuż po wojewodzie mazowieckim Krystynie.

Dzierśław (Dzierżek) z Główczyzna (ziemia czerska) h. Awdaniec, syn Mściława z Główczyzna, notariusz czerski (1376), kanonik płocki i kanclerz ziemski wyszogrodzki (1381–1391/1396) oraz prepozyt w kapitule płockiej (1406–1418). Zmarł między styczniem a grudniem 1418 r.²³¹

Dok. 178

f) *Ranczaye* — to Ręczaje w ziemi warszawskiej.

g) Stanisław Piórko z Milanowa w latach 1350–1381 podkomorzy warszawski (zob. tu Dok. 54 i dok. 163, przypis 11).

Dok. 179

g) Mikołaj Sówka z Kaszewa (ziemia łęczycka) h. Prawda, bliski krewny kolejnych biskupów płockich: Stanisława Sówki i Dobiesława Sówki ze Szczawina, kolejno piastował godności kanonika płockiego (1369), archidiacona dobrzyńskiego (1370/1372–1376) oraz scholastyka płockiego (1376/1377–1400). Zmarł przed 19 VIII 1403²³² (zob. też dok. 188, przypis 12).

Dok. 180

a) Dokument autentyczny. Dyplom księcia Janusza I z lutego 1377 r., w którym książę transumuje dokument księcia Konrada I z 1231 r., wydawcy uznali za podejrzany. Janusz Grabowski po szczegółowej analizie tytulatury książęcej, datacji i testacji dyplomu Janusza I uznał go przekonywująco za autentyczny i spisany w kancelarii książęcej²³³.

d) *Lit.*: 1. Grabowski, s. 60–62. Wydawcy przy innych dyplomach omówionych szczegółowo przez Grabowskiego podają informacje na ten temat wraz z adresem bibliograficznym (czasem z błędną numeracją stron), w tym jednak wypadku informacji tej brak.

2. M. Piber, *Służew średniowieczny. Dzieje parafii i wsi Służew w ziemi warszawskiej*, Warszawa 2001, s. 104–113 — również dowodzi autentyczności wspomnianego dokumentu Janusza I. Wyssuwa też tezę, że dokument Konrada I z 1231 r. był autentyczny.

Dok. 181

g) Piotr z Unienia (ob. Umienia w ziemi łęczyckiej) h. Ogon, syn Piotra Ogona kasztelana dobrzyńskiego i brat Andrzeja z Radzików kasztelana dobrzyńskiego, na stanowisku miecznika dobrzyńskiego poświadczony był co najmniej do 9–14 IX 1391 r.²³⁴

²³⁰ A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 1, s. 143–144.

²³¹ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 163–164; A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 1, s. 73–75.

²³² A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 1, s. 113; zob. też Bull. Pol., t. 3, s. 927, 1016.

²³³ J. Grabowski, op. cit., s. 60–62.

²³⁴ *Scriptores Rerum Prussicarum*, ed. T. Hirsch, M. Toeppen, E. Strehle, t. 3, Leipzig 1866, s. 174–175; zob. też J. Bie-

Budek dziekan łęczycki — to Budek z Białej (ziemia łęczycka) h. Sulima (?), występował jako dziekan łęczycki co najmniej od 1377 do 1395 r. Wcześniej był kanonikiem łęczyckim (1365–1366)²³⁵ (zob. dok. 78 i 87).

Iczcone iudice de Sliwniki — to Icek ze Śliwnik (ziemia łęczycka) h. Łazęka, a nie Idzko (= Idzik), bowiem w zapiskach o nim nigdy nie ma litery „d” w imieniu²³⁶.

Francone de Crissanouicze — to Franek z Krzyżanowa h. Sulima, a nie Franko²³⁷.

Dok. 182

d) *Wyd.*: P. Dąbkowski, *Przewóz wodny. Studium z historii prawa polskiego*, w: RAU whf, seria II, t. 32, 1914, s. 280–281.

Dok. 183

g) Naszut (Nasuto) kasztelan wiski karierę rozpoczynał w 1353 r. jako dworzanin księcia Siemowita III, by przed 22 III 1377 r. objąć urząd kasztelana wiskiego, na którym poświadczony był w źródłach jeszcze w połowie roku 1383. Zmarł przed 21 X 1384²³⁸.

Sławiec z Krobic (ziemia sochaczewska) h. Półkożic, syn Sławca kasztelana wiskiego, stanowisko chorążego sochaczewskiego otrzymał przed 22 III 1377 r. i pozostawał na nim do lipca 1389 r. Zmarł przed 14 VIII 1391²³⁹.

Dok. 185

g) Mieclaw starosta czerski — to Mieclaw ze Smogorzowa (ziemia sandomierska) h. Łabędź, syn Włodzimierza ze Smogorzowa, związał się z dworem Siemowita IV, z którego nominacji otrzymał najpierw godność starosty czerskiego (1377–1381), a następnie starosty rawskiego (1384). Zmarł przed 1 XI 1385²⁴⁰.

Adam i Otto dziedzice ze Skrzyńska (ziemia sandomierska) h. Łabędź, synowie Mściwoja ze Skrzyńska, byli dworzanami księcia czerskiego i rawskiego Siemowita IV²⁴¹.

Marcin podkanclerzy książęcy, pleban żbikowski i prebendarz grójecki mylnie utożsamiony został przez wydawców z Marcinem Szczakiem kanclerzem Siemowita III (podobnie identyfikuje go indeks), były to z całą pewnością dwie różne osoby²⁴².

Dok. 186A — brak

Sochaczew, 27 kwietnia 1377

Książę mazowiecki Siemowit [III] w obecności synów Janusza [I] księcia warszawskiego i Siemowita [IV] księcia czerskiego wydaje dla swoich ziem statut regulujący niektóre dziedziny prawa sądowego.

Kop.: Naruszewicz, t. 8, nr 142, s. 511–518.

Wyd.: 1. IMT, t. 1, nr 22.

2. IMT, t. 3, s. 228–229.

3. *Starodawne Polskiego Prawa Pomniki*, t. 1, wyd. A. Z. Helcel, Kraków 1870, s. 269–274.

niak, *Elita ziemi dobrzyńskiej*, s. 36, przypis 113 i 114.

²³⁵ *Księgi sądowe łęczyckie od 1385 do 1419*, wyd. A. Pawiński, Warszawa 1897, cz. 1, nr 228, 507, 662–664, 694, 1213, 1233, 2237, 2258, 2286, cz. 2, nr 4423, 5791; *Statuta capitulorum Gneznensis et Poznaniensis ecclesiarumque collegiatarum Varsoviensis et Lanciencensis*, nr 7, s. 532–534; AGAD, dok. perg. nr 8830.

²³⁶ Wydawcy kodeksu przywołują w przypisie 11 dokumentu 181 spisy *Urzędników łęczyckich*, s. 187 — tam jednak wyrażenie: Icek; zob. też *Księgi sądowe łęczyckie*, cz. 1, nr 7, 37–38, 52, 74, 80–81, 172, 466, 1976; S. Zajączkowski, S. M. Zajączkowski, *Materiały do słownika*, cz. 2, s. 141 — hasło *Śliwniki*.

²³⁷ *Urzędnicy łęczyccy*, nr A 251, s. 67.

²³⁸ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 220.

²³⁹ *Ibid.*, s. 255; zob. też K. Pacuski, *Sławiec herbu Półkożic*, w: PSB, t. 38, s. 598.

²⁴⁰ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 206–207; także, *Smogorzowski Mieclaw*, w: PSB, t. 39, s. 230–231.

²⁴¹ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 126, 223.

²⁴² *Ibid.*, s. 200.

4. I. Bandtke, *Ius Polonicum, codicibus veteris manuscriptis et editionibus quibusque collatis edidit*, Warszawa 1831, s. 417–429.

5. *Średniowieczne prawa mazowieckiego pomniki z rękopisu petersburskiego*, wyd. O. Balzer, AKP, t. 5, 1897, s. 235–239.

Dok. 187

d) *Wzm.*: Abraham, t. 9, s. 126.

g) W latach 1369–1392 prepozytem chełmińskim był Jan de Smalenburg (Smalburg, Smalberg) (zob. tu Dok. 207).

Dok. 188

g) Jan h. Gozdawa w latach 1377–1386 archidiakon dobrzyński (zob. tu Dok. 47 i dok. 217).

Mścisław (Mściszek) Marszałkowicz z Ultowa (ob. Ultowo — ziemia płocka) w latach 1376–1389 był kanonikiem płockim²⁴³.

Sasin z Bolkowa (ob. Bulkowo — ziemia wyszogrodzka) i Smarzewa (ob. Smardzewo — ziemia ciechanowska) h. Prawda najpierw marszałek dworu księcia Janusza I (1377–1388), następnie kasztelan wyszogrodzki (1388–1396). Zginął 25 IX 1396 r. w bitwie pod Nikopolis²⁴⁴. Jan Piętka nie zauważył awansu Sasina na kasztelanię i w indeksie osobno zaznaczył Sasina marszałka i Sasina kasztelana wyszogrodzkiego, jako dwie różne osoby.

Michał pleban warszawski i kanonik płocki poświadczony był w źródłach w latach 1377–1382²⁴⁵.

Dok. 189

g) Paweł zwany Szyszka z Lekowa (na Zawkrzu) h. Luba, syn Macieja Szyszki kasztelana wyszogrodzkiego (1377–1384), karierę rozpoczynał jako dworzanin Siemowita III (1377–1381), by następnie otrzymać stanowisko podstolego płockiego (1390–1409)²⁴⁶.

Dok. 193

g) Mikołaj Stefanowicz (według wydawców) zwany Wąsik [sic!] (w źródle: *dicto Wansszik de Jassona*) otrzymujący w listopadzie 1377 roku od papieża Grzegorza XI obietnicę kanonikatu w katedrze płockiej — to najpewniej Mikołaj z Ciechomic (ziemia gostynińska) h. Wężyk, syn Stefana (Szczepana) z Jasięca podkomorzego rawskiego i gostynińskiego, kanonik płocki (przed 1396–1412) i kustosz włocławski (1394–1412), pleban w Gostyninie (1390–1396). W latach 1390–1392 jako pleban w Gostyninie toczył spór z Mieclawem plebanem w Gąbinie o dziesięcinę rybną z książęcego jeziora Wzdworskiego (ob. Zdworskie Jezioro). Zmarł po 27 IV 1412 a przed 17 IX 1422²⁴⁷.

Dok. 196

c) *Janusz książę mazowiecki zezwala Dobrogostowi doktorowi dekretów, jego bratu Niemierzy podstolemu warszawskiemu oraz synom zmarłego Abrahama podkomorzego czerskiego, na pobieranie cła na Wiśle, celem utrzymania ich zamku w Nowym Dworze, oraz na połów ryb w Wiśle i Narwi.*

Uw.: Fatalny błąd w regeście. Dobrogost i Niemierza nie byli synami Abrahama lecz jego braćmi (*Dobrogostio doctori decretorum [...], Nemerza subdapifero nostro et filiis domini Abrahee bone memorie [...]*). Wszyscy trzej byli synami Tomisława z Nowego Dworu co poświadcza dyplom z 2 X 1371 r. (zob. dok. 113).

d) *Wyd.*: R. Gołąb, op. cit., s. 465–466 — polskie tłumaczenie dokumentu.

²⁴³ A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 118.

²⁴⁴ K. Pacuski, *Sasin ze Smarzewa*, w: PSB t. 35, s. 247–248; zob. też.: A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 249–251.

²⁴⁵ A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 96; J. Grabowski, op. cit., s. 307–308.

²⁴⁶ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 229.

²⁴⁷ Bull. Pol., t. 2, nr 2426; A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 108–109; zob. też. A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 228–229, przypis 1452 i 1453.

Reg.: 1. MRPS, t. IV/3, Warszawa 1915, supplementum, nr 292.

2. F. Pohorecki, *Catalogus diplomatum Bibliothecae Instituti Ossoliniani nec non Bibliothecae Pawlikowianae inde ab anno 1227 usque ad annum 1505*, Leopoli 1937, nr 38, s. 12–13.

g) Dobiesław (Dobek) Ciołek h. Ciołek kolejno: podstoli czerski (1377–1381), później sędzia czerski (1386–1413) i warszawski (1389–1413)²⁴⁸.

Dok. 197

f) *Vezouia* — to może po prostu *Varsovia* (Warszawa), która leżała w diecezji poznańskiej. Końcówka łacińska „... via/uia”, występująca w suplice, wskazuje na miasto (jak *Cracovia*, *Wratislavia*, *Wladislavia*).

g) *Jacobus dictus Ponzthala* — to Jakub zwany Pierzchała kanonik płocki (1377)²⁴⁹.

Dok. 201

c) W regeście oraz w dokumencie nie wymieniono fundatora. Biskup płocki Dobiesław Sówka erygował parafię w Ciemnowie (ziemia ciechanowska) na prośbę Pawła (Paszka) z Radzanowa h. Prawda chorążego warszawskiego, który był właścicielem wspomnianej wsi (zob. Dok. 163).

Dok. 202

d) *Kop.*: Naruszewicz, t. 8, nr 144, s. 521–523 (w kodeksie brak nr 144).

Wyd.: KDPol., t. 1, nr 136 — nie nr 86.

Uw.: Siemowit III potwierdzał przywileje dla kościoła płockiego, nadane przez swoich poprzedników, za wiedzą i zgodą synów: Janusza I, Siemowita IV i Henryka.

Dok. 204

a) Dokument autentyczny. Dyplom księcia Janusza I z 7 IV 1378 r., w którym książę transumuje sfałszowane dokumenty księcia Konrada I i jego synów, wydawcy uznali za podejrzany. Janusz Grabowski, po szczegółowej analizie tytułatury książęcej, datacji i testacji dyplomu Janusza I, uznał go za autentyczny i spisany w kancelarii książęcej²⁵⁰. Akt ten wystawiony został najpewniej w Jeżowie koło Płońska, a nie jak chcą wydawcy w Jeżowie w ziemi rawskiej, bowiem dzień wcześniej książę Janusz I wystawił dokument w Warszawie. Oba dyplomy dzieli więc jeden dzień, zaś odległość między Warszawą a Jeżowem leżącym w ziemi rawskiej wynosi ok. 100 km²⁵¹.

d) *Kop.*: AGAD, Komisja Rządowa Spraw Wewnętrznych 460 H, k. 151.

Lit.: M. Piber, op. cit., s. 113–151.

Dok. 205

d) *Or.*: Przy dokumencie nie mogło być pieczęci biskupiej z herbem Gozdawa, skoro biskup poznański Mikołaj z Kórnika był herbu Łódzia. Pieczęć jego z herbem Łódzia zachowała się przy dokumencie z 1373 r.²⁵²

g) Jan z Gnojna (ziemia dobrzyńska) był również archidiaconem wrocławskim (1377–1387) oraz w latach 1385–1388 subkolektorem świętopietrza na terenie diecezji kujawskiej i pomorskiej. Wcześniej był kanonikiem w kapitule katedralnej wrocławskiej (1370), archidiaconem dobrzyńskim (1370) i archidiaconem kruszwickim (1377)²⁵³.

²⁴⁸ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 158.

²⁴⁹ A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 58.

²⁵⁰ J. Grabowski, op. cit., s. 62–63; zob. też: M. Piber, op. cit., s. 113–151.

²⁵¹ J. Grabowski, s. 63, przypis 83 — sugeruje, że może też chodzić o osadę pod ówczesną Warszawą, np. Jazdów (Ujazdów), gdzie znajdował się dwór książęcy.

²⁵² J. Krzyżaniakowa, *Mikołaj z Kórnika herbu Łódzia*, w: PSB, t. 21, s. 117; zob. też O. Halecki, op. cit., s. 155; K. Ożóg, op. cit., s. 138 (nr 54); F. Piekosiński, *Pieczęcie polskie*, cz. 1, nr 505, s. 263.

²⁵³ S. Librowski, *Wizytacje diecezji wrocławskiej*, cz. 1, z. 2, s. 160, przypis 208, s. 174, przypis 22, s. 177; Bull. Pol., t. 3, nr 43.

Dok. 206

f, g) Strachota (Stachota) *subiudix Szochocensis* był najpewniej podsędkiem sochaczewskim, a nie sędzią sochocińskim (jak napisano w przypisie 6)²⁵⁴. Źródła nie informują o sądach odbywanych w tym czasie w Sączocinie (ob. Sochocin). Powiat sąchocki wywodził się z dawnego powiatu czerwińskiego i zapewne pokrywał się z nim terytorialnie. W wieku XIV r. dla powiatu sąchockiego odprawiane były w Zakroczymiu, tam również znajdowały się rejestry sądowe tego powiatu. W wieku XV sądy odbywały się w Czerwińsku, a później w Płońsku. Po włączeniu w 1495 r. księstwa płockiego wraz z Płońskiem do Korony, Sączocin został wyznaczony na miejsce odbywania sądów. Pierwsza wzmianka źródłowa o rokach sprawowanych w Sączocinie pochodziła z 1503 lub 1509 r.²⁵⁵

Strachota w latach 1375–1387 sprawował urząd podsędka sochaczewskiego i rawskiego, by przed 12 VI 1387 r. objąć stanowisko cześnika płockiego lub sochaczewskiego. Zmarł przed rokiem 1435²⁵⁶.

Dok. 207

d) *Kop.*: Naruszewicz, t. 8, nr 146, 529–533 *Tytuł*: Litera compositionis amicabilem inter Plocensem et Culmensem episcopos ac capitula eorundem, nec non super emensuratione tricentorum mensurorum pro episcopatu Plocensi per capitulum ecclesia Culmensis in terra Lubovia. Ex manuscripto Archivo Capituli Plocensis.

g) Jan de Smalenburg (Smalburg, Smalberg) był prepozytem chełmińskim w latach 1369–1392 oraz dziekanem tejże kapituły (1371, 1374)²⁵⁷.

Konrad z Pieniężna (dawniej Melzak, niem. Mehlsack miasto w północnej Warmii) był dziekanem kapituły chełmińskiej od 10 VI 1377 co najmniej do 16 IV 1379 r.²⁵⁸

Jan (Jasiek) z Osieczka (a nie „Jeske z Osieczka”, skoro dokument spisany jest po łacinie, a nie po niemiecku).

Jan de Thura — to Jan z Gostkowa (Thura–Gostkowo koło Torunia), wikariusz generalny biskupa chełmińskiego²⁵⁹.

Jan z Nysy w 1369 r. dziekan, w latach 1378–1379 kustosz kapituły chełmińskiej²⁶⁰.

Mikołaj z Frankenstein (Frankenstein–Ząbkowice Śląskie ?) najpierw prepozyt (1374), później od 1378 r. kanonik kapituły chełmińskiej, po raz ostatni wzmiankowany w źródłach w czerwcu 1405 r.²⁶¹

Jan Schulmeister z Nowego Miasta Torunia występował jako kanonik chełmiński tylko w r. 1378²⁶².

Dok. 208

d) *Reg.*: Nowowiejski, s. 551.

g) W 1378 r. urząd wojewody mazowieckiego (płockiego) sprawował Krystyn z Gozdowa h. Gozdawa (do 11 XII 1382 r.), wymieniony w liście świadków dokumentu Siemowita III — Jan wojewoda płocki nie mógł sprawować wspomnianej godności. Miejsce Jana w testacji dyplomu (po cześniku krakowskim, a przed podstolim wyszogrodzkim) może wskazywać, że chodzi najpewniej o Jana

²⁵⁴ Najpewniej pomyłka XVI-wiecznej kopii — występujący jako pierwszy w liście świadków Niemierza kasztelan sochaczewski jest podobnie zapisany — *Nyemyerza castellano Szochacen(si)*.

²⁵⁵ A. Wolff, op. cit., s. 19–21; zob. też A. Dunin-Wąsowicz, *Podziały administracyjne*, w: *Atlas historyczny Polski. Mazowsze w drugiej połowie XVI wieku*, red. W. Pałucki, cz. 2: *Komentarz, indeksy*, Warszawa 1973, s. 41.

²⁵⁶ A. Wolff, op. cit., s. 297 — według niego Stachota sprawował te godności w latach 1375–1390; zob. też A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 256–257 — tam biogram Stachoty.

²⁵⁷ A. Mańkowski, op. cit., s. 196.

²⁵⁸ *Ibid.*, s. 126; zob. też *Państwo zakonu krzyżackiego w Prusach. Podziały administracyjne i kościelne od XIII do XVI wieku*, red. Z. H. Nowak, przy współpracy R. Czai, Toruń 2000, s. 130.

²⁵⁹ *Słownik historyczno-geograficzny ziemi chełmińskiej w średniowieczu*, opr. K. Porębska przy współpracy M. Grzegorza, Wrocław 1971, s. 38.

²⁶⁰ A. Mańkowski, op. cit., s. 138.

²⁶¹ *Ibid.*, s. 40.

²⁶² *Ibid.*, s. 191. W latach 1367–1376 Jan studiował w Bolonii.

cześnika (łac. *pincerna*) plockiego, tym bardziej, że we wrześniu 1379 r. na tym stanowisku był poświadczony bliżej nieznanymi Jan²⁶³.

Dok. 209

f) *Smygewo* — chodzi o Żmijewo (ob. Żmijewo Kościelne) położone na Zawkrzu, ponieważ dokument oblatowany w połowie XV w. do Metryki Koronnej wpisany był według odpisu z niezachowanych obecnie ksiąg ziemskich zawkrzeńskich.

Dok. 210

d) *Reg.*: Nowowiejski, s. 551.

Dok. 211

d) *Reg.*: Gieysztorowa-Żaboklicka, nr 4, s. 176.

Dok. 213A — brak

[Awinion, 5 stycznia 1371 — 27 marca 1378]

Grzegorz XI nadaje jakieś beneficja „Andree Boguslai de Grodecz” w diecezji plockiej.

Wzm.: Abraham, t. 9, s. 220.

Grodecz — może Grodziec w ziemi ciechanowskiej (pow. sąchocki), dziś Grójec (w źródłach: Grodech, Grodzyecz)²⁶⁴.

Andrzej syn Bogusława z Grójca jest bliżej nieznanymi.

Dok. 213B — brak

[Awinion, 5 stycznia 1371 — 27 marca 1378]

Grzegorz XI nadaje jakieś beneficja „Vislao Stanislai de Potrukorz” w diecezji plockiej.

Wzm.: Abraham, t. 9, s. 220.

Potrukorz — Potrykozy (ob. Petrykozy) na Zawkrzu (par. Niechłanino) lub w ziemi plockiej (par. Słupia).

Wisław syn Stanisława z Potrykoz jest bliżej nieznanymi.

Dok. 215

d) *Reg.*: MRPS, t. IV/1, Warszawa 1910, nr 7550.

f) *Szmielnicza*, rzeka — to Trzmielnica (Śmielnica) rzeka, obecnie Golanka (Golonka) dopływ jeziora Zdwojskiego w ziemi gostynińskiej.

g) Tomek z Kurowa (ziemia plocka) h. Rogala początkowo związany z dworem Siemowita III (1379), w 1404 r. otrzymał urząd starosty plockiego, który łączył z godnością rządcy płońskiego. Starostwo plockie utracił przed październikiem 1407 r. Zmarł przed 1440²⁶⁵.

Dok. 216

b) Błędna data — powinna być identyczna z datą dyplomu 224. Dokument Siemowita III z roku 1379 dotyczący podziału Mazowsza pomiędzy dwóch starszych synów księcia Janusza I i Siemowita IV, powinien być zaopatrzony w odpowiedni komentarz wydawniczy na temat jego daty. Dyplom ten noszący datę 25 II 1379 (*feria VI infra octavam sancti Mathie*) nie zachował się w oryginale, który

²⁶³ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 176. W XIV i XV w. na Mazowszu urząd cześnika utrzymywał wysoką rangę w ziemskiej hierarchii urzędniczej — zaraz po wojewodzie i kasztelanie. Godność tę nadawano zasłużonym urzędnikom najczęściej niższego szczebla, aby uwolnić ich od dotychczasowych obowiązków. *Ibid.*, s. 69–70.

²⁶⁴ Zob. NKDMaz., cz. II, nr 4, przypis 19.

²⁶⁵ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 269–270.

spłonął w 1944 r. Akt 224 to zachowany w oryginale dokument Janusza I wystawiony 23 IX 1379 (*feria VI infra octavas sancti Mathei*), w dyplomie tym książę zawarł układ z młodszym bratem Siemowitem IV w sprawie podziału i granic księstwa mazowieckiego (AD Płock, dok. perg. nr 76). Data zachowanego oryginału Janusza I jest niesporna. Datacja w dyplomie Siemowita III została określona przez formę *actum et datum*, co by oznaczało, że zadbano, aby akcja prawna i sporządzenie aktu odbyło się równocześnie. Lista świadków obu dokumentów, mimo rzekomej różnicy siedmiu miesięcy, jest prawie identyczna (w dyplomie Siemowita III wymienieni — *presentibus hys testibus: Nemerza castellano Sochaczewiensi, Paulo iudice Visegrodiensi, Johanne pincerna Plocensi, Mathia Wissegrodiensi, Viszkone Camienensi castellanis, Johanne subagazone, Andrea marszalco curie nostre succamerarioque Sochaczowiensi et Rawensi, Czyciborio subcamerario Plocensi et aliis*, w akcie Janusza I dodani są jeszcze dodatkowo dwaj jego urzędnicy: *Junossius subcamerarius Zacroczimien-sis, Sassinus marszalkus curie*). Wymienieni świadkowie uczestniczyli w czynności prawnej oraz najprawdopodobniej złożyli przysięgę na zredagowany dokument dotyczący podziału Mazowsza, który miał obowiązywać po śmierci Siemowita III. Zdaniem S. M. Szacherskiej (ZDm.Pł., t. 1, nr 45) istnieją dwie możliwości wyjaśnienia podobieństwa datacji i listy świadków: przypadkowy — przyjąc musimy wtedy jednoczesne stawienie się w dwóch terminach rozdzielonych połową roku tych samych świadków, co byłoby jedynym tego typu wypadkiem w dyplomatyce mazowieckiej — lub omyłkową zamianę *Mathei* na *Mathie* przez kopistę²⁶⁶. Formularz obu dokumentów wykazuje znaczne podobieństwo, gdyż zastosowano w nich identyczną promulgację, korroborację, oznaczenie roku i listę świadków, którzy wystąpili w obu aktach w tej samej kolejności. Podstawę podziału Mazowsza stanowiły prawdopodobnie dwa zaginione obecnie dokumenty Siemowita III dla obu synów: Janusza I i Siemowita IV. Dzięki wydawnictwu źródłowemu Jana T. Lubomirskiego znamy dokument Siemowita III dla Janusza I (KDKMaz., nr 98). Musiał istnieć identyczny dokument dla Siemowita IV, który nie zachował się, a w którym Siemowit III określił i wyznaczył granice dzielnicy młodszego syna (nie znany już Lubomirskiemu). Podobnie nie zachował się dyplom Siemowita IV, w którym potwierdzał on podział oraz granice dzielnicy Janusza I. Był to analogiczny dokument, co zachowany w oryginale dyplom Janusza I z 23 IX 1379 r. (w sumie podział potwierdzono niewątpliwie czterema aktami). Wspomniane dokumenty miały charakter dwustronnego zobowiązania przestrzegania ustawionego podziału i zredagowane zostały najpewniej na ogólnomazowieckim wiecu w Płocku, w którym uczestniczyli najwyżsi urzędnicy księstwa. Tym samym dyplom Siemowita III powinien być umieszczony przez Wydawców przed aktem Janusza I z datą 23 IX 1379 r. i wyjaśnieniem pomyłki, albowiem w przypadku dat spornych decyduje zachowany oryginał.

d) *Lit.*: F. Kozłowski, *Dzieje Mazowsza za panowania książąt*, Warszawa 1858, s. 137; Grabowski, s. 46, 172.

Dok. 220

c) Dokument księcia brzeskiego Henryka VIII z Blizną wystawiony w Płocku 28 VII 1379 r. w związku z jego ślubem z Małgorzatą, córką Siemowita III, powinien być wydrukowany w całości, a nie w regeście pomimo uszkodzeń, ubytków i złego stanu zachowania, dotyczy bowiem spraw mazowieckich i występują na nim wszyscy żyjący książęta mazowieccy. Przy obecnej technice odczytanie „wyblakłego” dokumentu nie powinno nastręczać trudności.

d) *Reg.*: *Katalog dokumentów pergaminowych Biblioteki Czartoryskich w Krakowie*, cz. 1 (1148–1506), opr. W. Szelińska, J. Tomaszewicz, Kraków 1975, nr 201.

Wzm.: O. Balzer, *Genealogia Piastów*, Kraków 1895, s. 472.

Dok. 222

b) List Siemowita starszego do wójtów, rajców i ławników rady miasta Gdańska, bez daty rocznej, z datą dzienną *feria secunda ante beate virginis Marie nativitatem* został błędnie datowany przez

²⁶⁶ W średniowieczu często zdarzały się pomyłki tych dwóch imion — zob. K. Jasiński, *Chronologia polska*, red. B. Włodarski, Warszawa 1957, s. 90.

Wydawców na okres pomiędzy 7 IX 1377 a 5 IX 1379. Wydawcy przyjęli, że pochodzi on z kancelarii Siemowita III. Tymczasem powinno być: 7 IX 1422. Swoje ustalenia oparli na starszej literaturze, która nie zajmowała się jednak kwestią datacji listu i przyjęła, że został on wystawiony przez Siemowita III przed 16 VI 1381 r.²⁶⁷ Datę roczną aktu określała według nich tytulatura książęca *Semowitus dei gratia dux senior Mazouie* używana w ostatnich latach życia Siemowita III, gdy jego dwaj starsi synowie posiadali już wydzielone dzielnice (tj. w latach 1374–1381). Jednak zarówno imię wystawcy jak i używana przez księcia tytulatura nie muszą świadczyć, że wystawcą listu był Siemowit III Trojdenowic. Także Siemowit IV, po osiągnięciu pełnoletności przez najstarszego syna Siemowita V, używał tytulatury *dux Senior Mazovie*. Po raz pierwszy wspomniany tytuł pojawił się w dokumencie książęcym wystawionym w Rawie 19 II 1419 r., co świadczyłoby, że krótko przed tą datą Siemowit IV dopuścił do współrządów w księstwie Siemowita V i zaczął używać tytułu „starszego księcia Mazowsza”²⁶⁸. List do rady miasta Gdańska wystawiony był w Sochaczewie — mieście, w którym często przebywali zarówno Siemowit III jak i Siemowit IV. Za Siemowitem Siemowitowicem, jako jego autorem, dodatkowo przemawia fakt, że w okresie jego rządów kupcy mazowieccy rozwinęli bardzo ożywiony handel z Gdańskiem. Analiza porównawcza duktu tego listu z innymi dyplomami Siemowita III zachowanymi w oryginale, przeprowadzona ostatnio przez Janusza Grabowskiego, nie pozwala go uznać za produkt kancelarii tego księcia²⁶⁹. Można więc przyjąć, że wspomniany list uznawany dotychczas za dokument Siemowita III został wystawiony przez Siemowita IV najpóźniej przed początkiem stycznia 1426 r., przypuszczalnie w ostatnich latach jego rządów. Można założyć z dużym prawdopodobieństwem, że list pochodził z 7 IX 1422, potwierdza to również analiza itinerarium Siemowita IV, który 4 VIII 1422 r. znajdował się w Sochaczewie, a 13 września tego roku przebywał w Piaskach w ziemi sochaczewskiej. Wykluczyć należy raczej — przyjętą przeze mnie wcześniej — datę 4 IX 1424 r., jako że już 8 września tego roku książę był w Poturzynie leżącym na terytorium księstwa bełskiego. Ze względu na wiek i stan zdrowia księcia płockiego, jak też ówczesne warunki podróżowania, wydaje się mało prawdopodobne, by Siemowit IV pokonał wspomnianą trasę w ciągu tak krótkiego czasu²⁷⁰.

Dok. 224

g) Więclaw (Waclaw) podkanclerzy i kapelan księcia Janusza I (1379), kanclerz (1382), następnie kanclerz ziemski zakroczymski i pleban w Tarczynie (1384)²⁷¹.

Dok. 225

d) *Uw.*: W wizytacjach dóbr arcybiskupstwa gnieźnieńskiego znajduje się wzmianka przywołująca przywilej z roku 1377 w sprawie płacenia dziesięciny przez kmieci — zob. *Wizytacje dóbr arcybiskupstwa gnieźnieńskiego i kapituły gnieźnieńskiej z XVI wieku*, wyd. B. Ulanowski, Kraków 1920, s. 39.

f, g) *Johanne Rugala de Lasnyki* — to Jan Rogala z Łażnik leżących w powiecie orłowskim, w ziemi łączyckiej²⁷².

Dok. 226

d) *Kop.*: 1. Płock, Archiwum Diecezjalne, Acta Episcopalia 15, k. 800–803 — parafia Wierzbick wpis w dokumencie z 1540 r. biskupa płockiego Jakuba Buczackiego transumowanym na prośbę urodzonego Mikołaja Chełmickiego, który przedłożył wówczas oryginał.

²⁶⁷ S. K. Kuczyński, op. cit., nr 29, s. 322–323.

²⁶⁸ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 19, przypis 40.

²⁶⁹ J. Grabowski, op. cit., s. 69–70.

²⁷⁰ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 320–321; zob. też: J. Grabowski, op. cit., s. 70.

²⁷¹ M. Wilska, op. cit., s. 216; J. Grabowski, op. cit., s. 306–307.

²⁷² J. Warężak, *Słownik historyczno-geograficzny*, z. 1, s. 182; S. Zajączkowski, S. M. Zajączkowski, *Materiały do słownika*, cz. 1, s. 177.

2. Płock, Archiwum Diecezjalne, Acta Officialia Plocensis 221, k. 201v–202 — kopia wpisana w 1608 r. przez notariusza konsystorza płockiego Jakuba. W tej kopii poza mało różniącymi się lekcjami znajduje się wzmianka o przyznaniu dziesięciny z Glewa, którą opuszczono w kopii z 1540 r.

g) Andrzej Słup z Wierzbicka h. Dołęga, syn Myślitora sędziego dobrzyńskiego, urząd sędziego dobrzyńskiego piastował od 1364 r. co najmniej do 9 V 1413 r., z faktyczną przerwą w latach okupacji krzyżackiej (1392–1405 i 1409–1410). W 1392 r. był krótko starostą łeczyckim, zaś w 1410 r. tenutariuszem szadkowskim. Zmarł po 9 V 1413²⁷³.

Bliżej nieznanymi Mikołaj kanonik płocki i pleban w Lipnie (ziemia dobrzyńska) godność w kapitule płockiej piastował w latach 1379–1388²⁷⁴.

Canimiro subvenatore et Sedzymiro fratre suo, heredibus de Sczybiorze — a w kopii zamieszczonej w Acta Episcopalia 15, k. 801: *Canimiro subvenatore et Sethegio fratre suo heredibus de Scziborze* — to Kanimir i Sieciech ze Ścibiorza/Ściborza na Kujawach, dziś zaginionego lub Myślitorza (Myślitorzyc) w ziemi dobrzyńskiej. Sieciech z Myślitorzyc był w 1383 r. podłowczym płockim. Kanimir podłowczy (1378–1379), był następnie łowczym dobrzyńskim (1382–1402). Obaj byli Dołęgami²⁷⁵. W Ściborzu Wielkim i Małym na Kujawach (pow. inowrocławski, par. Płonkowo), w tym czasie siedzieli pewni, znani i poświadczeni Mościce herbu Mościc (linia Mościca, wojewody gniewkowskiego).

Dok. 227

d) Oryginał bardzo zniszczony nadal znajduje się w Archiwum Diecezjalnym w Pelplinie, najpewniej błędnie opisany. Kopia tego dokumentu prezentowana była na wystawie w Bibliotece UMK w 1992 r. (kserokopia w posiadaniu Autorki).

f) *Ottoczsh* — to najpewniej hydronim Otacz/Otoczna pojawiający się jako wyznacznik granicy księstwa płockiego z ziemiami zakonu krzyżackiego, a który jest nazwą zanikłej dziś rzeczki, czy raczej rozległego, odciętego zakola Wkry, położonego ok. 1 km na północ od Zielunia, nazwanego tak do dziś²⁷⁶.

g) Reinhard komtur brodnicki — to Reinhard von Elner w latach 1374–1387 komtur brodnicki²⁷⁷.

Hartman wójt w Lipienku — to Hartman hrabia von Königstein w latach 1374–1381 wójt lipieniecki (niem. Lypaw, Lype, Lippinken to Lipieniek leżący w ziemi chełmińskiej, siedziba wójtostwa krzyżackiego)²⁷⁸.

Bliżej nieznanymi Jan był skarbnikiem płockim w latach 1379–1382²⁷⁹.

Jan prepozyt — to wymieniony w innym dokumencie Jan de Smalenburg prepozyt chełmiński (zob. tu Dok. 207).

Jan dziekan — to najpewniej Jan, najpierw kasztelan kurzętnicki (1367), później dziekan (1374) oraz scholastyk kapituły chełmińskiej (1378–1379)²⁸⁰.

Henryk scholastyk — to Henryk scholastyk chełmiński poświadczony na wspomnianej godności tylko wśród świadków dyplomu z roku 1379²⁸¹.

²⁷³ J. Bieniak, *Elita ziemi dobrzyńskiej*, s. 37–38; AGAD, Księga brzeska ziemska 3, k. 105 — tam ostatnie znane wystąpienie Andrzeja jako sędziego dobrzyńskiego.

²⁷⁴ A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 106.

²⁷⁵ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 254–255. Myślitorzycy były własnością Dołęgów — J. Bieniak, *Elita ziemi dobrzyńskiej*, s. 38, 40.

²⁷⁶ E. Kowalczyk, *Z badań nad pograniczem mazowiecko-pruskim i krzyżackim*, Kwart. HKM 45, 1997, nr 3–4, s. 386, przypis 7 — w dokumentach wymieniana jako *fluvium Otatz, Ochaz, Ottoczsk, Ottochsch*.

²⁷⁷ *Państwo zakonu krzyżackiego w Prusach*, s. 107.

²⁷⁸ *Ibid.*, s. 118, 129, 131.

²⁷⁹ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 150.

²⁸⁰ A. Mańkowski, op. cit., s. 69.

²⁸¹ *Ibid.*, s. 60.

Dok. 228

g) Mikołaj pisarz ziemski plocki (1379–1383), w latach 1379–1381 notariusz w kancelarii księcia Siemowita III i redaktor dyplomów książęcych²⁸².

Dok. 229

d) *Wyd.*: Błędny opis bibliograficzny — powinno być: *Przywileje królewskiego miasta stołecznego Starej Warszawy 1376–1772*, wyd. T. Wierzbowski, Warszawa 1913 (zob. dok. 171).

Dok. 230

d) *Kop.*: Naruszewicz, t. 8, nr 160, 573–577 — ex orig. arch. civitat. Varsov.

Wyd.: *Dzieje Mazowsza*, s. 23–25 — polskie tłumaczenie dokumentu (bez podanej listy świadków).

Dok. 233

a, b) Autentyczny dokument Siemowita IV (nie Siemowita III), ale błędnie datowany. Dyplom, rzekomo ze stycznia 1380 r., w którym książę na prośbę rycerzy z Grochowarska (ziemia plocka) transumuje przywilej księcia Bolesława z roku 1244, powinien nosić datę 2 I 1390. Akt ten zachowany jest tylko w XV-wiecznej kopii wpisanej do ksiąg ziemskich plockich. Analiza tytułatury książęcej zapisanej w formie *Semovitus dei gratia dux Mazouie terrarum princeps et dominus Plocensis, Ravensis, Schoshaczouiensis, Gostinensis, Plonensis et heres Vyznensis*, oraz listy świadków omawianego dyplomu wskazuje, że nie mógł on pochodzić z roku 1380. Tytułatura nie może odnosić się ani do Siemowita III Trojdenowica, ani do jego syna Siemowita IV, który w zachowanych dokumentach wystawionych za życia ojca (tj. do czerwca 1381 r.) nigdy nie używał podobnej, w dyplomach wystawionych w latach 1374–1381 tytułując się zazwyczaj *dux Cyrnensis et Ravensis*. Dopiero po objęciu władzy w księstwie plockim w połowie 1381 r. w dokumentach Siemowita IV pojawiła się tytułatura użyta w dyplomie rzekomo ze stycznia 1380 r. Ponadto, akt ten nie ma miejsca wystawienia, a data zapisana w formie *die dominico in crastino Circumcisionis Domini de anno eiusdem millesimo trecentesimo octuagesimo* nie może odnosić się również do wspomnianego wyżej roku, gdyż według kalendarza kościelnego dniem, który przypadał w 1380 r. nazajutrz po święcie Obrzezania Pańskiego (tj. po 1 stycznia) był poniedziałek, a nie niedziela (wydawcy odnotowali ten fakt, ale bez konsekwencji w emendacji daty)²⁸³. Podejrzanie wzbudza również lista świadków, przeprowadzona analiza osób występujących w testacji dokumentu wykazała, że większość z nich jest późniejsza. I tak Paweł z Trębek kasztelan gostyniński znany był na swoim urzędzie dopiero od marca 1384 r. 2 I 1380 r. nie mógł być świadkiem dyplomu Siemowita ponieważ przebywał wówczas na dworze króla Aragonii, o czym świadczy glejt na bezpieczny przejazd przez Królestwo Aragonii do grobu św. Jakuba w Composteli, wystawiony dla Pawła i podróżujących z nim Mazowszan właśnie w tym dniu przez Piotra IV (ten fakt również znany wydawcom pozostał bez konsekwencji). Kolejny świadek Sasin ze Smarzewa kasztelanę wyszogrodzką objął dopiero przed sierpniem 1388 r. (także bez konsekwencji). Ulryk z Kępy wymieniony w testacji jako kanclerz generalny mazowiecki i prepozyt kolegiaty św. Michała w Płocku urząd kanclerza książęcego otrzymał w połowie 1384 r. i dopiero od 1385 r. łączył go z godnością prepozyta, wcześniej natomiast był notariuszem książęcym (luty 1383). Wojciech z Krajkowa poświadczony jako notariusz książęcy w 1380 r. nie pracował jeszcze w kancelarii Siemowita IV²⁸⁴. Po analizie tytułacji, datacji i testacji można przyjąć, że dokument ten został wystawiony przez Siemowita IV w 1390 r., gdyż właśnie w tym roku dniem przypadającym nazajutrz po święcie Obrzezania Pańskiego była niedziela. Najpewniej data dokumentu wpisana była cyframi

²⁸² A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 208; J. Grabowski, op. cit., s. 261–262.

²⁸³ J. Grabowski, op. cit., s. 64–65.

²⁸⁴ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 139–140, 227–229, 245, 272–273, 280 — tam biogramy osób występujących w liście świadków dokumentu z roku 1390.

i podczas wpisywania aktu Siemowita IV do ksiąg ziemskich plockich w 1486 r. musiało dojść do opuszczenia jednego X na końcu datacji²⁸⁵.

g) Andrzej z Korabiewic piastował urząd podkomorzego plockiego co najmniej od 12 III 1380 r., a nie dopiero od r. 1383 (przypis 6)²⁸⁶.

Wojciech z Krajkowa (ziemia plocka) notariusz książęcy w latach 1390–1394, pronotariusz (1394) i podkanclerzy dworu książęcego (1399–1404) oraz kanonik kolegiaty św. Michała w Płocku (1404). Zmarł po 6 VII 1404 r.²⁸⁷

Dok. 234

g) Klemens Ciołek h. Ciołek, brat Andrzeja Ciołka z Ostrołęki wojewody czerskiego, notariusz Kazimierza Wielkiego (przed 1370), pleban w Stobnicy (1368), kanonik w kapitule katedralnej plockiej (1368–1386) i kolegiacie św. Michała w Płocku (1368), kanclerz ziemski ciechanowski (1383–1389), scholastyk kielecki, kanclerz ziemski czerski (1389). Zmarł w 1391 r.²⁸⁸

Dok. 235

d) *Kop.*: Kraków, Biblioteka PAN, Teki Majkowskiego, rkps 3521, k. 154.

g) Jan z Korabiewic (ziemia sochaczewska) h. Szarza, syn Andrzeja Ratołda podkomorzego plockiego, piastował kolejno godności kanonika plockiego (1380) i krakowskiego (1380–1406), kanclerza kujawskiego (1389) i plebana w Wojniczu (1389–1393, 1397–1406). Zmarł przed 11 XII 1417²⁸⁹.

Andrzej z Korabiewic i Wąsewa (na Kujawach brzeskich), syn Andrzeja Ratołda podkomorzego plockiego, w latach 1407–1410 piastował urząd podkomorzego brzeskiego. Zmarł, a może raczej zginął, w czasie wielkiej wojny z zakonem, gdyż na przełomie roku 1410 i 1411 wystąpił już Dunin, jego następca na urzędzie podkomorzego brzeskiego.

Mikołaj z Korabiewic, syn Andrzeja Ratołda podkomorzego plockiego, reprezentował ród Szarżów w 1413 r. w Horodle, przywieszając swą pieczęć do aktu unii polsko-litewskiej. Żył jeszcze w roku 1424, kiedy w Krakowie naganął Prawdzica z Zysnowa²⁹⁰.

Jan zwany Rusin (*Rutenus*) z Mszczonowa — z pochodzenia mieszczanin — między 2 VI 1381 a 5 II 1383 r. został kanonikiem plockim²⁹¹.

Dok. 236

c) Mandat papieża do Jana de Smalenburg prepozyta chełmińskiego (zob. tu Dok. 207).

d) *Wyd.*: ZDm.Pł., t. 1, nr 44 — z błędną datą 17 IV 1379. Zob. też dotyczące tej sprawy: ZDm.Pł., t. 1, nr 46–49.

Uw.: Dokument identyczny z podanym niżej nr 289. Wydawcy nie zauważyli, że dwukrotnie umieścili ten sam dokument, jeden przedrukowując za ZDm.Pł.

Dok. 237

g) Jan syn Chwała Białego z Chomiąży w latach 1345–1352 był kustoszem włocławskim, dziekanem gnieźnieńskim (1353–1361) oraz od 1378 r. kanonikiem wrocławskim (zob. tu Dok. 7). W indeksie oznaczony został jako: Jan z Białego Chwała [sic!].

Jan archidiakon kruszwicki — to Jan z Trłąga h. Laska archidiakon kruszwicki oraz kanonik gnieźnieński (zob. tu Dok. 153).

²⁸⁵ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 250, 272–273, 312; J. Grabowski, op. cit., s. 65.

²⁸⁶ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 131, 298.

²⁸⁷ *Ibid.*, s. 280.

²⁸⁸ *Ibid.*, s. 192; zob. też A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 87; *Akta Kamery Apostolskiej*, nr 7, s. 54.

²⁸⁹ A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 70; zob. też M. D. Kowalski, *Pralaci i kanonicy*, s. 176–177 (nr 80).

²⁹⁰ A. Supruniuk, *Krąg rodzinny*, s. 268 — tam dane dotyczące synów podkomorzego plockiego Andrzeja z Korabiewic.

²⁹¹ A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 71.

Dok. 238

c) Siemowit III, nie Siemowit IV. Zachowany w regeście przywilej dla Zawiszy z Płonny wystawiony był przez Siemowita III Trojdenowica nie zaś jego syna Siemowita IV. Wskazuje na to miejsce wydania (Płock 28 IV 1380).

Dok. 239

g) Bolesta starosta wyszogrodzki — to Bolesta z Kuchar i Mojkowa (ob. Majki, pow. bielski)
h. Bolesta najpierw starosta wyszogrodzki (1379/1380), następnie starosta generalny w księstwie Janusza I (1381, 1385–1391, 1398)²⁹² (zob. dok. 259).

Dok. 239A — brak

Sochaczew, [16 maja 1380]

Mikołaj sędzia oraz Strachota podsędek rawscy i sochaczewscy w obecności księcia mazowieckiego Siemowita III rozstrzygają spór i wyznaczają granice pomiędzy dobrami Wojciecha z Zakrzewa i biskupa poznańskiego Mikołaja z Kórnika.

Wyd.: KDWlkp., t. 3, nr 1900 — z datą 25 V 1390 (*quarta feria post Penthecosten anno domini MCCC nonagesimo*), według kopii znajdującej się w: Poznań, Archiv. Capituli, Liber privil. B, nr 172.

Uw.: W tomie czwartym KDWlkp., s. 333 — wydawca sam poprawił datę wspomnianego dokumentu z roku 1390 na rok 1380. Po analizie dyplomu za datą 1380 przemawia fakt, że sąd ziemski odbywał się *in presencja serenissimi principis Semowiti dei gracia ducis senioris Mazovie*. W 1390 r. Siemowit IV Siemowitowic nie mógł być określany „księciem seniorem Mazowsza”, którego tytułu po 1374 r. używał Siemowit III²⁹³. Występujący w testacji wspomnianego aktu Andrzej z Korabiewicz marszałek dworu i podkomorzy sochaczewski tylko do 16 VI 1381 r. piastował urząd marszałka dworu Siemowita III. Jedną ze stron sporu biskup poznański Mikołaj z Kórnika zmarł 18 III 1382 r.²⁹⁴ Strachota podsędek rawski i sochaczewski przed 12 VI 1387 r. objął stanowisko cześnika płockiego lub sochaczewskiego. W październiku 1389 r. jako podsędek sochaczewski był poświadczony Mroczek Warpęs z Gnatowic h. Pierzchała²⁹⁵.

Zakrzewo (ob. Zakrzew) wieś w ziemi sochaczewskiej (par. Kozłów Biskupi).

Dok. 243

f, g) *Osszek* zidentyfikowany jako Paski — to Osiek Wielki położony 13 kilometrów na północny zachód od Raciąża (ziemia płocka). W 1408 r. Siemowit IV nadał szlachcie herbu Bolesta, między innymi Mikołajowi z Osieka, prawo nieodpowiednie i zwolnienie od kar²⁹⁶.

Dok. 244

f) *Stropkowo* — to Stropkowo nad rzeką Promnicą w ziemi płockiej²⁹⁷.

Dok. 245

d) *Kop.*: AGAD, Akta Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych 460 A, k. 155–163.

Dok. 246

c) Regest nie odpowiada treści dokumentu. Występują prawie te same osoby co w dokumencie 196. Skoro w 1377 r. Abraham podkomorzy czerski określony był *bone memorie* nie może być odbiorcą dokumentu w 1380 r. Podobnie Niemierza skoro w 1377 r. występował jako podstoli war-

²⁹² M. Wilska, op. cit., s. 131.

²⁹³ J. Grabowski, op. cit., s. 158.

²⁹⁴ *Kronika*, s. 713.

²⁹⁵ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 257.

²⁹⁶ *Słownik historyczno-geograficzny województwa płockiego*, z. 3, s. 221.

²⁹⁷ *Ibid.*, z. 3, s. 288.

szawski, byłby tu wymieniony z urzędem. Ponadto, gdyby wymienieni w dokumencie Ludwika Węgierskiego Dobrogost, Niemierza, Jan, Abraham i Abram byli braćmi podano by rodzaj ich pokrewieństwa. Braćmi byli Dobrogost, Niemierza i Abraham²⁹⁸ — w roku 1380 Abraham i Niemierza już nie żyli — zatem wymienieni tu Niemierza, Jan i Abraham będą synami Abrahama i synowcami Dobrogosta.

g) Wspomniany w dokumencie Niemierza — to Niemierza z Nowego Dworu i Parska (w Wielkopolsce) h. Naęcz, syn Abrahama z Nowego Dworu podkomorzego czerskiego, kasztelan zakroczyński (1386–1403) i najpewniej warszawski (1406–1415)²⁹⁹.

Jan — to Jan zwany Głowacz z Leżenic h. Naęcz, syn Abrahama podkomorzego czerskiego, starosta łęczycki (1393–1397). Zginął 16 VIII 1399 r. nad Worską³⁰⁰.

Abraham — to Abraham z Nowego Dworu h. Naęcz, syn Abrahama podkomorzego czerskiego, był między innymi kanonikiem płockim (zob. tu Dok. 122).

Dok. 247

d) *Reg.*: MRPS, t. IV/1, Warszawa 1910, nr 6350.

g) Andrzej Ciołek z Ostrołęki h. Ciołek, w latach 1377–1388 chorąży płocki, następnie kasztelan (1389) i wojewoda czerski (1391–1396) w księstwie Janusza I. Zmarł 3 IV 1396³⁰¹.

Dok. 250

d) *Reg.*: Naruszewicz, t. 8, nr 172, s. 616.

g) *Jacobus de Mandre* — pisarz biskupa poznańskiego Mikołaja z Kórnika nie był identyczny z Jakubem, notariuszem, podkanclerzym dworu Siemowita III, kanclerzem ziemskim zakroczymskim i ciechanowskim (1374), kanonikiem w kapitule katedralnej w Płocku — jak podają wydawcy w przypisie 32³⁰².

Dok. 252

d) *Reg.*: 1. MRPS, t. V/2, Warszawa 1961, nr 8507, s. 241.

2. *Lustracje województwa rawskiego 1564 i 1570*, wyd. Z. Kędzierska, Warszawa 1959, wykaz dokumentów, nr 15, s. 203.

Podobizna: K. Pacuski, *Ziemia gostynińska od XII wieku do 1462 roku na tle dziejów Mazowsza płockiego*, w: *Dzieje Gostynina i ziemi gostynińskiej*, pod red. M. Chudzyńskiego, Warszawa 1990, s. 140.

Lit.: *Ibid.*, s. 141–143.

f) *Vale* — to najpewniej Jezioro Białe (a nie Wielkie Jezioro jak uważają wydawcy).

Choyne — to Chojno, jezioro pod Gostyninem.

Strzelce — to Strzelce wieś książęca w ziemi gostynińskiej (a nie Strzałki jak chcą wydawcy).

Dok. 253

d) *Reg.*: W. Graczyk, *Paweł Giżycki biskup płocki (1439–1463)*, Płock 1999, s. 215.

f) *Coritowo* — to Korytowo w ziemi wyszogrodzkiej.

g) Andrzej Rukała z Żochowa (ziemia płocka) h. Prus, był kanonikiem (1380–1411) i wikariuszem wieczystym w katedrze płockiej w latach 1390–1411. Zmarł w 1411 r.³⁰³

²⁹⁸ NKDMaz., cz. III, nr 113 — w 1371 r. wymienieni jako synowie Tomisława z Nowego Dworu.

²⁹⁹ A. Wolff, op. cit., s. 286.

³⁰⁰ *Urządnicy łęczyccy*, nr A 402; M. Syska, *Leżeński Jan zwany Głowacz*, w: PSB, t. 17, s. 263–264.

³⁰¹ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 127–129.

³⁰² J. Grabowski, op. cit., s. 251–253. Wydawcy kodeksu odsyłają do opracowania Grabowskiego na stronę 358 [sic!], na której zamieszczona jest bibliografia, powinno być s. 251–253 gdzie znajduje się biogram Jakuba kanclerza Siemowita III. Jakub z Mądrego w pracy Grabowskiego w ogóle nie występuje.

³⁰³ A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 27.

Marcin h. Cholewa, syn Jana z Nieksyna (ob. Leksyn nad rzeką Moltawą — ziemia płocka), w latach 1380–1414 posiadał kanonię w kapitule płockiej oraz prebendę we wsi Stróżewo koło Płocka (1411). Zmarł przed 22 XI 1417³⁰⁴.

Dok. 254

g) Jan h. Dołęga, syn Grabi z Łęgu (ziemia płocka), przed rokiem 1373 objął kościół parafialny w Łęgu, w latach 1388–1422 kanonik płocki, wicedziekan kapituły płockiej (1388–1390) i wikariusz wieczysty w katedrze płockiej (1400–1422). Posiadał również kościół parafialny w Dzierżeniu nad Narwią (ziemia zakroczymska, pow. serocki). Zmarł między rokiem 1422 a 1430³⁰⁵.

Dok. 259

a, b) Autentyczny dokument Janusza I, ale błędnie datowany. Według wydawców wystawiony został 8 I 1381 r. Najpewniej powinno być: 8 I 1391. Dyplom ten, znany tylko w XVII–wiecznej kopii, w którym książę Janusz I uwalnia Bokkę z Karniewa (ziemia różańska) i jego synów od płacenia kar należnych żupcom, nie mógł powstać w początkach roku 1381. Wskazuje na to zarówno tytułatura książęca jak też zanotowani świadkowie. W akcie tym tytułatura Janusza I została zapisana w formie *dux Mazovie, dominusque et heres Cirmensis, Warszawiensis, Zakrocymiensis, Vischegradiensis et Ciechanoviensis*. Za życia ojca — Siemowita III książę nie posiadał ziemi wyszogrodzkiej, a ziemia czerska do połowy 1381 r. znajdowała się w posiadaniu Siemowita IV. Większość z występujących w testacji urzędników nie mogła znajdować się w 1381 r. na wspomnianych stanowiskach³⁰⁶. I tak wymieniony jako podkomorzy warszawski Paweł Nagórka h. Bolesta w tym czasie nie mógł piastować wspomnianego urzędu, bowiem był na nim poświęcony Stanisław Piórko z Milanowa h. Rogala. W r. 1381 Paweł występował w źródłach jako podskarbi książęcy. Bolesta z Kuchar h. Bolesta sprawował wówczas godność starosty wyszogrodzkiego, starostą generalnym Mazowsza był natomiast Szczepan z Jasieńca³⁰⁷. Bliżej nieznanymi wydawcom Paweł podstoli płocki to Paweł Szyszka z Lekowa h. Luba w tym czasie był jeszcze dworzaninem Siemowita III, a urząd podstolego płockiego otrzymał od Siemowita IV dopiero około 1390 r.³⁰⁸ Na późniejszą datację dokumentu wskazuje również formuła *datum per manus* z którą wystąpił Dominik, kanclerz książęcy piastujący swój urząd w latach 1388–1390. Dla daty 1391 możliwe jest występowanie wszystkich urzędników. Według ustaleń Janusza Grabowskiego dokument ten ma poprawną datę dzienną, poprawić należy natomiast datę roczną. Najwcześniej może być on datowany między 12 XI 1386 a 15 I 1388, prawdopodobnie posiadał on datę 1391, gdyż pomyłki w oznaczaniu dat rocznych (przez opuszczenie jednego X) podczas kopiowania średniowiecznych dokumentów często się zdarzały³⁰⁹.

Dok. 260

d) *Wyd.: Kodeks dyplomatyczny katedry krakowskiej św. Wacława, cz. II: 1367–1423*, wyd. F. Piekoskiński, Kraków 1883, nr 310 (Wydawcy nie podali numeru części kodeksu).

f) *Długe* — to Długie w ziemi dobrzyńskiej.

Trębki — chodzi najpewniej o wieś w ziemi gostynińskiej. Gniazdo Prawdziców Trębskich.

g) Abraham Socha z Długiego, Szczytna i Borkowa h. Nałęcz, syn Sędziwoja, bliski współpracownik Siemowita IV, w latach 1383–1399 wojewoda płocki, starosta tenentariusz kruszwicki (1383, 1394). Zginął 16 VIII 1399 r. nad Worskłą podczas wyprawy przeciwko Tatarom organizowanej przez wielkiego księcia litewskiego Witolda³¹⁰.

³⁰⁴ Ibid., s. 94–95; Bull. Pol., t. 4, nr 11 — określony w zapisie *olim*.

³⁰⁵ A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 72–73; *Słownik historyczno-geograficzny województwa płockiego*, z. 2, s. 175, hasło *Łęg Kościelny*.

³⁰⁶ J. Grabowski, *op. cit.*, s. 66–67.

³⁰⁷ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 266.

³⁰⁸ Ibid., s. 229.

³⁰⁹ J. Grabowski, *op. cit.*, s. 67.

³¹⁰ A. Supruniuk, *Wojewoda płocki Abraham Socha. Przyczynek do genealogii Nałęczów mazowieckich*, w: *Personae* —

Jan z Gościszewic (ob. Goszczewice ziemia sandomierska) h. Jeleń, w latach 1381–1399 bliski współpracownik Siemowita IV często poświadczony w listach świadków dokumentów książęcych³¹¹.

Bliżej nieznanym Andrzej z Trębek (najpewniej w ziemi gostynińskiej) h. Prawda mógł być spokrewniony z Pawłem (Paszkiem) z Trębek kasztelanem gostynińskim.

Dok. 262

d) *Reg.*: Naruszewicz, t. 8, nr 179, s. 637.

g) Maciej ze Słubic (ziemia gostynińska) h. Prus wójt we wsi Jamno był synem Falisława z Słubic.

W styczniu 1381 r. urząd wojewody mazowieckiego (płockiego) piastował Krystyn z Gozdowa (do 11 XII 1382); wymieniony w liście świadków dokumentu starosty mazowieckiego Szczepana z Jasiońca jako wojewoda płocki bliżej nieznanym Świętosławem (*Swentoslao Plocensi*) nie mógł więc sprawować wspomnianej godności. Miejsce Świętosława w testacji dyplomu (zaraz po Dobrogoście z Nowego Dworu h. Naęcz dziekanie krakowskim i kantorze gnieźnieńskim, a przed Wincentym z Kępy h. Doliwa wojewodzie poznańskim) może sugerować, że być może chodzi o Świętosława z Lekowa h. Lubicz kustosa płockiego (zob. tu Dok. 166), którego urząd w hierarchii praefatur był niżej notowany od godności dziekana.

Bliżej nieznanym Sasin podłowczy płocki swój urząd sprawował dowodnie w r. 1381³¹². Mimo, że jest zaznaczony w przypisie 8, nie znajdziemy objaśnień dotyczących jego osoby.

Dok. 263

d) *Reg.*: Naruszewicz, t. 8, nr 179, s. 637.

g) Sasin z Baboszewa, Brześcia (ziemia płocka) i Nieborowa (ziemia sochaczewska) h. Prawda, syn Janisława (Jana) z Baboszewa kasztelana sierpeckiego, sprawował kolejno urząd podstolego sochaczewskiego (1381), podkomorzego (1386–1390) oraz kasztelana sochaczewskiego (1391–1422). Zmarł przed 21 I 1426³¹³.

Dok. 264

a, b) Dokument Janusza I wystawiony w Wyszogrodzie, znany z XVI-wiecznego transumptu, błędnie datowany na 2 II 1381 r. Powinno być: 2 II 1391. O ile dokument jest autentyczny — nie została, niestety przeprowadzona analiza treści — błędną datę wpisali kopiści. Na późniejszy moment wystawienia dyplomu wskazuje zarówno tytułatura książęca, jego miejsce wystawienia oraz lista świadków. Tytułatura Janusza I zapisana w formie *dux Mazovie et dominus Czyrnensis, Varszoviensis, Zakroczymsis, Vischegradiensis, Czyechanoviensis* nie była używana przez księcia za życia ojca — Siemowita III, w którego rękach znajdowała się ziemia wyszogrodzka. Także wymieniona w intytulacji ziemia czerska do połowy 1381 r. była zarządzana przez Siemowita IV. O późniejszej dacie może też świadczyć miejsce wystawienia dyplomu. Do 16 VI 1381 r. Wyszogród należał do Siemowita III i Janusz I nie wystawiał tam dokumentów. Janusz Grabowski przyjął, że dyplom powinien być hipotetycznie datowany na rok 1391³¹⁴. Datę tę uwiarygodnia występujący wśród świadków dyplomu Piotr marszałek książęcy, który mógł w tym czasie sprawować swój urząd³¹⁵.

g) Skądinąd nieznanym Piotr marszałek dworu książęcego — to Piotr Pilik (Pilikowic) ze Skułów (ziemia czerska) h. Rogala, syn Jana (Jaśka) Pilika wojewody czerskiego, który w latach 1385–1398 sprawował urząd marszałka. W roku 1385 Pilikowic był również podstolim warszawskim. W latach

Colligationes — Facta, Toruń 1991, s. 50–65; także, *Socha Abraham, wojewoda płocki*, w: PSB, t. 39, s. 610–612; także, *Otoczenie*, s. 121–124.

³¹¹ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 184–185.

³¹² *Ibid.*, s. 246.

³¹³ *Ibid.*, s. 248–249; K. Pacuski, *Sasin z Baboszewa*, w: PSB, t. 35, s. 245–246.

³¹⁴ J. Grabowski, *op. cit.*, s. 67–68.

³¹⁵ Piotr został marszałkiem dworu Janusza I po awansie Sasina z Bolkowa na kasztelaniego wyszogrodzką (przed sierpniem 1388 r.) — K. Pacuski, *Sasin ze Smarzewa*, s. 248 — uważa, że Piotr otrzymał tę godność ok. 1385 r.

1390–1400 piastował godność podkomorzego zakroczymskiego, a od 1402 do 1435 roku wojewody czerskiego (mazowieckiego)³¹⁶.

Dok. 265

g) Dziedzice z Gawarca (ziemia wyszogrodzka) h. Nałęcz byli blisko spokrewnieni z Nałęczami z Przywieczerzyna na Kujawach.

Dok. 266

f) Prądno wieś leżąca w Wielkopolsce (prawidłowo określone położenie — przypis 17), była własnością Grzymałów Prądyńskich (w indeksie podano ją jako niezidentyfikowaną wieś na Kujawach).

Sroczków wieś leżąca w ziemi wiślickiej (prawidłowo określone położenie — przypis 12), w indeksie umieszczona została jako leżąca na Kujawach.

g) Wojciech Pustołka z Bielaw (ziemia łęczycka) h. Łazęka, syn Wojciecha, kanonik łęczycki (1373–1389), kanonik gnieźnieński (1389–1398), pleban w Piątku (1384–1390), scholastyk łęczycki (1398–1429), w 1422 r. był świadkiem oskarżenia w procesie poznańsko–krakowskim. Zmarł w 1429 r.³¹⁷

Dok. 268

d) *Wzm.*: MPH, t. 2, s. 692 — tam informacja o okolicznościach powstania dokumentu i spotkaniu z Dobiesławem Sówką, biskupem płockim w Złotorii 13–14 V 1381 r.

g) Piotr Małocha z Małoszyc (ziemia sandomierska) h. Grzymała, syn Małochy, starosta brzeski (1376–1383), w czasie wojny domowej w Koronie w latach 1382–1385 stronnik Siemowita IV, następnie chorąży rawski (1391–1401). Zmarł po 6 II 1401³¹⁸.

Dok. 269

b) Siemowit III, nie Siemowit IV. Dokument wystawiony w Płocku 2 VI 1381 r., w którym książę potwierdza nadanie Andrzeja z Korabiewic podkomorzego płockiego dla jego dworzanina i sługi Jana zwanego Rusin z Mszczonowa (zob. dok. 235 tam nadanie podkomorzego), jest ostatnim znanym aktem Siemowita III Trojdenowica, nie zaś jak chcą wydawcy dyplomem jego syna Siemowita IV Siemowitowica. Na osobę Siemowita III wskazuje zarówno tytułatura *dei gratia dux Mazowie et dominus Visnensis*, w tej formie zapisana tylko we wspomnianym akcie, co świadczy o zachowaniu przez ojca–seniora władzy zwierzchniej nad synami oraz wydzielonymi im ziemiami, jak też lista świadków występujących w jego testacji³¹⁹. Źródła współczesne wydarzeniu potwierdzają, że Siemowit III zmarł w Płocku 16 VI 1381 r.³²⁰, nie ulega wątpliwości, że 2 czerwca tego roku mógł potwierdzić nadanie Andrzeja z Korabiewic. Ponadto przed 16 VI 1381 nie znamy żadnego samodzielnego dyplomu Siemowita IV wystawionego w Płocku³²¹.

d) *Wyd.*: KDWłkp., t. 3, nr 1788.

Reg.: Naruszewicz, t. 8, nr 179, s. 638 i 640.

Dok. 270

f) *Lanoué* — to Łanięta w ziemi ciechanowskiej, nawet na podobnie zamieszczonej u Grabowskiego i w tekście dokumentu poniżej wyraźnie zapisano *Lanantha*.

Valanda — to Oglanda rzeka (ob. Morawka) w ziemi ciechanowskiej³²².

³¹⁶ Na temat Piotra Pilika zob. M. Wilska, *Pilik (Pilikowic) Piotr ze Skul h. Rogala*, w: PSB, t. 26, s. 279.

³¹⁷ W. Sieradzan, *Świadomość historyczna świadków w procesach polsko–krzyżackich w XIV i XV wieku*, Toruń 1993, s. 218 — aneks biograficzny nr 185; Bull. Pol., t. 3, nr 144, 175, 545.

³¹⁸ J. Bieniak, M. Syska, *Małocha Piotr*, w: PSB, t. 19, s. 543; zob. też A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 232–233.

³¹⁹ J. Grabowski, op. cit., s. 158–159.

³²⁰ *Kronika*, s. 692; O. Balzer, op. cit., s. 458.

³²¹ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 309–310.

³²² A. Borkiewicz–Celińska, *Osadnictwo ziemi ciechanowskiej w XV wieku (1370–1526)*, Wrocław 1970, s. 68, 106, 117.

Dok. 271

d) Reg.: *Katalog dokumentów pergaminowych Biblioteki PAN w Krakowie, cz. 1: Dokumenty z lat 1113–1571*, opr. K. Dziwik, Wrocław 1966, nr 18 — tam z błędną datą 21 marca 1381.

g) Nadbór z Chamska (na Zawkrzu) h. Bolesta, brat Racibora łowczego i skarbnika plockiego, w latach 1381–1383 występował jako świadek dokumentów Janusza I³²³.

Dok. 271A — brak

Pobiedziska, ok. 15 lipca 138[1]

Wymienieni dostojnicy poręczają księciu mazowieckiemu Siemowitowi IV za Dzierżka z Iwna, kasztelana łowickiego.

Wyd.: 1. KDKMaz., nr 108.

2. KDWłkp., t. 6, nr 272.

Wzm.: J. Bieniak, *Epilog zabiegów Siemowita IV o koronę polską*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici”. Historia, t. 9: 1973, s. 78–79; A. Supruniuk, *Otoczenie księcia mazowieckiego Siemowita IV. Studium o elicie politycznej Mazowsza na przełomie XIV i XV wieku*, Warszawa 1998, s. 32³²⁴.

Uw.: Dokument wydrukowany w KDKMaz. z datą roczną 1383. Janusz Bieniak przesunął datę na rok 1381, łącząc wystawienie dyplomu ze sporami Dzierżka jeszcze z Siemowitem III o Łowicz, nie zaś walkami Grzymałów z Siemowitem IV w czasie bezkrólestwa po Ludwiku Węgierskim. Ramy czasowe wystawienia dyplomu określa zgon Siemowita III (16 VI 1381) oraz odwołanie Dzierżka z Łowicza (druga połowa kwietnia 1382 r. — MPH, t. 2, s. 692, 694, 715–716). Z terminem 15 VII 1381 nie koliduje też godność żadnej z osób występujących w analizowanym akcie. Datę 15 VII 1381 przyjęli również wydawcy szóstego tomu KDWłkp.

Dzierżek z Iwna h. Grzymała podstoli kaliski (1368–1379), kasztelan gnieźnieński (1381–1383)³²⁵.

Dok. 277

a, b) Autentyczny dokument Siemowita III, ale błędnie datowany. Według wydawców wystawiony został 24 XII 1381 r. Powinno być: 24 XII 1380. Dyplom Siemowita III wystawiony w Sochaczewie, w którym książę w zamian za role wsi Gzdów nadaje kościołowi w Mszczonowie część ziemi książęcej leżącej koło kościoła. Dokument zachowany tylko w trzech XVI– i XVII-wiecznych kopiach, jest przedrukiem z trzeciego tomu KDWłkp., nr 1797. Data dzienna aktu zapisana w formie *in vigilia Nativitatis Domini* jest bezsporna, natomiast data roczna określona *millesimo tricentesimo octuagesimo primo* wskazywałaby na Siemowita IV, mogła być zapisana cyframi i podczas kopiowania dokumentu pisarz mógł ją przepisać niepoprawnie. Za datowaniem na rok 1381 opowiada się również część literatury (np. A. Radziwiński)³²⁶. Jednak już Oswald Balzer zauważył, że dyplom rzekomo z 24 XII 1381 r. został wystawiony przez Siemowita III Trojdenowica w grudniu 1380 r.³²⁷, na co wskazuje tytułatura książęca zapisana w formie *dux tocius terre Mazovie et dominus Czirnensis*, bowiem tylko ten książę używał w swoich dokumentach i pieczęciach tytułatury czerskiej³²⁸. Siemowit IV nie mógł stosować wspomnianej tytułatury, bowiem od połowy czerwca 1381 roku rządził tylko zachodnią częścią Mazowsza, natomiast ziemia czerska wchodziła już wówczas w skład księstwa czersko-warszawskiego Janusza I. Siemowit IV Siemowitowic nie mógł również używać określenia *dux tocius terre Mazovie*. O. Balzer przyjął, że datę zapisaną w brzmieniu *millesimo tricentesimo octuagesimo primo*, należy odnieść do roku 1380, gdyż w tym przypadku wigilię Bożego Narodzenia pisarz potraktował integralnie ze świętami Bożego Narodzenia, przyjmując za obowiązujący w kancelarii mazowiec-

³²³ A. Supruniuk, *Otoczenie*, s. 245.

³²⁴ Porękę za Dzierżka z Iwna kasztelana gnieźnieńskiego zarządzającego arcybiskupim kluczem łowickim wobec księcia Siemowita IV i jego urzędników złożyli: wojewoda brzeski Wojciech z Kościelca h. Łaska, kasztelan poznański i starosta Wielkopolski Domarat z Iwna h. Grzymała oraz sędzia poznański Jan z Czarnkowa h. Nałęcz.

³²⁵ *Urzednicy wielkopolscy*, cz. 2, nr 176, 41.

³²⁶ A. Radziwiński, *Prałaci*, t. 2, s. 93.

³²⁷ O. Balzer, op. cit., s. 458.

³²⁸ J. Grabowski, op. cit., s. 70–72, np. w dyplomie z 14 III 1378 r. — NKDMaz., cz. III, nr 202.

kiej styl *a nativitate*. Dokument z całą pewnością był wystawiony przez kancelarię Siemowita III 24 XII 1380 r.³²⁹

d) *Reg.*: Naruszewicz, t. 8, nr 179, s. 638 i 639–640.

Dok. 278

f) Turzec (ob. Turze) w ziemi warszawskiej — to nie Kurzeszyn (ob. Kurzeszynek Mały) w ziemi rawskiej.

g) Goworek Kurzeski (nie Turzeski) h. Rawa wcześniej chorąży rawski, następnie cześnik rawski i sochaczewski (zob. tu Dok. 140).

Dok. 281

d) *Reg.*: 1. AGAD, Płockie grodzkie oblaty 29, f. 90.

2. *Lustracje województwa płockiego 1565–1789*, wyd. A. Sucheni–Grabowska, S. M. Szacherska, Warszawa 1965, wykaz dokumentów, nr 2, s. 238.

3. MRPS, t. V/2, Warszawa 1961, nr 4932.

4. Nowowiejski, s. 95 — z podaną listą świadków.

g) Florian kanclerz łęczycki — to Florian z Mokrska h. Jelita, późniejszy biskup krakowski (zob. tu Dok. 18).

Dok. 282

g) Paweł (Paszek) prepozyt kolegiaty św. Michała w Płocku (zob. tu Dok. 11). Błędny przypis — odsyłacz do dok. 85, przypis 30 (dane dotyczą Dobiesława Sówki a nie Pawła); powinno być: dok. 85, przypis 31.

Wszebor z Piaskowic (ziemia łęczycka) h. Łazęka cześnik łęczycki w latach 1355–1390³³⁰.

Racibór z Chamska h. Bolesta łowczy i skarbnik płocki (zob. tu Dok. 146).

Bliżej nieznanym Wojciechem skarbnik płocki poświadczony był na tym urzędzie od marca 1365 co najmniej do kwietnia 1369 r.³³¹

Michał Niedźwiedź z Broniszowa (ziemia sandomierska) h. Półkocz, syn Stanisława, był notariuszem Kazimierza Wielkiego (1360–1370) oraz Elżbiety Łokietkówny (1372), protonotariuszem królewskim (1368), kanonikiem wiślickim (1361–1366), skalbmierskim (1350–1366), krakowskim (1367–1387), kantorem włocławskim (1368) oraz kanclerzem biskupów krakowskich (1381–1386). Był też prawdopodobnie tenutariuszem pabianickim. Zmarł w listopadzie 1387 r.³³²

Dok. 283

f) *Bielsko* — to Bielsk wówczas miasto (ob. wieś) w ziemi płockiej.

g) Markward, syn Ziemaka z Kluczewa (ziemia płocka), przed 1365 r. uzyskał kanonię w kapitule płockiej, którą posiadał do września 1376 r.³³³

Bliżej nieznanym Mikołajem cześnik płocki występował w latach 1368–1381. Zmarł przed 6 XII 1383³³⁴.

Mikołaj Krusza mieszczanin płocki występował w latach 1368, 1381³³⁵.

³²⁹ J. Grabowski, op. cit., s. 71–73; O. Balzer, op. cit., s. 458.

³³⁰ *Urządnicy łęczyccy*, nr A 58; S. Zajączkowski, S. M. Zajączkowski, *Materiały do słownika*, cz. 2, s. 31.

³³¹ KDWiKp., t. 6, nr 224, s. 253–255, przypis 8.

³³² K. Ożóg, op. cit., s. 137 (nr 48); zob. też M. D. Kowalski, *Prałaci i kanonicy*, s. 209 (nr 133); tenże, *Uposażenie krakowskiej kapituły katedralnej w średniowieczu*, Kraków 2000, s. 195, przypis 115, s. 196, przypis 118.

³³³ A. Radziwiński, *Prałaci*, t. 2, s. 96.

³³⁴ ZDm.Pł., t. 1, nr 37, przypis 5, nr 52.

³³⁵ Ibid., nr 37, przypis 6, nr 47.

Dok. 284

b) Błędna data. Data dzienna *sexta feria proxima post Conductum Pasche anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo nono* – rozwiązana jako 13 V 1369. Powinno być: 13 IV 1369. Wydawcy podali ją za Stellą M. Szacherską, która w tomie pierwszym ZDm.Pł., albo sama popełniła pomyłkę, albo nie dostrzegła błędu drukarskiego. Jan T. Lubomirski w KDMaz. pozostawił datę nierozwiązaną.

g) Jakub, syn Piotra z Ossowy (pod Jędrzejowem), notariusz królewski (1352–1369), kanonik płocki (1368–1373) i kanonik kolegiaty św. Jerzego na Wawelu (1368), później podkanclerzy Kazimierza (Kaźka) Słupskiego (1371), kanclerz (bydgoski 1371). Zmarł prawdopodobnie po 1373 r.³³⁶

Mikołaj Rola h. Rola kustosz łeczycki (1364–1389/1396) i notariusz w kancelarii królewskiej (1364), kanonik płocki (1369–1399) i kruszwicki (1373), oficjał gnieźnieński (1387)³³⁷.

Dok. 285

f) *Osnica* — to Ośnica wieś nad Wisłą (ob. częściowo włączona do Płocka)³³⁸.

Dok. 286

d) *Reg.: Lustracje województwa płockiego 1565–1789*, wykaz dokumentów, nr 3, s. 238.

g) Jakub pleban w Białej Rawskiej i notariusz książęcy (1368), podkanclerzy dworu Siemowita III (1368/1371), kanclerz ziemski zakroczymski (1372–1373/1374) i ciechanowski (1373–1374), kanonik płocki (1373)³³⁹ (zob. dok. 133, przypis 9).

Dok. 287

c) Błędny regist: powinno być: Dokument Janusza I.

f) Załęże (ob. Załęże Biernaty) w ziemi różańskiej.

g) Magnus, Stanisław, Andrzej, Gardomir, Wiktor, Zbylut, Jarosław i Świętosław bracia z Załęży najpewniej h. Sulima³⁴⁰.

Florian kanclerz zakroczymski — to Florian kapelan księcia Janusza I i kanclerz ziemski zakroczymski (1374–1378)³⁴¹ (zob. dok. 148, przypis 11).

Dok. 288

d) *Kop.:* Naruszewicz, t. 8, nr 150, s. 541–542 (w kodeksie nie podano stron).

Reg.: Inventarium omnium et singulorum privilegiorum, litterarum, diplomatum, scripturarum et monumentorum quaecunque in Archivo Regni in arce cracoviensi continentur per commissarios a Sacra Regia Maiestate et Republica ad reverendum et connotandum omnes scripturas in eodem archivo existentes deputatos confectum a. D. 1682, ed. E. Rykaczewski, Lutetiae Parisiorum 1862, s. 343.

Dok. 289

c) Bulla papieża do Jana de Smalenburg prepozyta chełmińskiego (zob. tu Dok. 207).

Uw.: Dokument identyczny z podanym wyżej nr 236. Wydawcy nie zauważyli, że dwukrotnie umieścili ten sam dokument, jeden przedrukowując za ZDm.Pł.

³³⁶ A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 59; zob. też K. Jasiński, *Jakub z Ossowy*, w: PSB, t. 10, s. 362–363; M. Szymecka, op. cit., s. 305–306.

³³⁷ A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 105–106.

³³⁸ *Słownik historyczno-geograficzny województwa płockiego*, z. 3, s. 224; zob. też ZDm.Pł., t. 1, nr 35, przypis 4, s. 386.

³³⁹ A. Radziwiński, *Pralaci*, t. 2, s. 60; J. Grabowski, op. cit., s. 251–253.

³⁴⁰ A. Wolff, *Mazowieckie zapiski herbowe z XV i XVI wieku*, Kraków 1937, nr 53, s. 14 (1448), nr 397, s. 87 (1472), nr 634, s. 137 (1484) oraz indeksy, s. 351, 377; J. Grabowski, op. cit., s. 266, przypis 27, s. 291 przyjął, że być może byli herbu Prus.

³⁴¹ J. Grabowski, op. cit., s. 304–306.

INDEKS

Wielka liczba pomyłek popełnionych w indeksie, w tym przede wszystkim opuszczeń i błędnych identyfikacji (wynikających zarówno z niewiedzy, jak i złego odczytania źródła oraz tekstów przypisów), wyklucza ich pełne odnotowanie i poprawienie. Już samo wyliczenie najważniejszych z nich wymagałoby opracowania nowego skorowidza. Ograniczę się zatem do wykazania typowych pomyłek oraz najbardziej rażących błędów i nieściśłości. Pominę, podobnie jak w wypadku uwag do dokumentów, błędy pospolite, np. numery odsyłaczy niezgodne z numerami dokumentów, braki numerów przy niektórych osobach czy przekrecone nazwy własne imion i miejscowości.

Zaznaczyć trzeba w tym miejscu, że nieszczęśliwy jest sam układ indeksu powtórzony za autorami części II NKDMaz. Nieczytelny jest zwłaszcza skorowidz urzędników — zamiast układu imiennego lepszy byłby według urzędów (poprzednicy i następcy). Niepotrzebnie też Autor mnoży wiadomości w indeksie, identyfikując miejscowości z powiatem i ziemią, gdy — ponieważ informację tę zawierają przypisy — wystarczyłoby podanie ziemi. Poniższe uwagi dotyczą jedynie błędów indeksu i nie odnoszą się do treści niniejszego artykułu.

Najczęściej spotykane błędy indeksu dotyczą:

a) zły identyfikacji osób, np.:

Adam, syn Ottona ze Skrzynnej — to Adam, brat Ottona ze Skrzyńska (nie Skrzynna).

Andrzej kasztelan płocki — to Andrzej z Gulczewa h. Prawda kasztelan płocki.

Czibor prepozyt płocki — to Ścibor kanonik płocki.

Otta podkomorzy włocławski — to Otton z Borkowic h. Łabędź podkomorzy inowrocławski (nie było podkomorzyc włocławskich).

Janusz podkomorzy zakroczymski — to Junosza z Zaborowa h. Junosza podkomorzy zakroczymski.

Jaśko Pilik podstoli gostyniński — to Jasiak Pilik h. Rogala, który nigdy nie pełnił urzędu podstolego gostynińskiego.

Marcin z Dąbrowy pleban w Mszczonowie, kanonik łęczycki — to Marcin Szczak z Dąbrowy kanonik płocki, pleban w Mszczonowie i podkanclerzy Siemowita III.

b) zły identyfikacji miejscowości, np.:

Bolkowo (ob. Bulkowo) położone jest w ziemi wyszogrodzkiej.

Niezidentyfikowane Brodzino — to Brudzeń wieś w ziemi dobrzyńskiej.

Brodnica według indeksu miasto położone na Kujawach, w rzeczywistości w ziemi chełmińskiej.

Niezidentyfikowane Czarnowo leży w ziemi zakroczymskiej.

Wieś Czarne z całą pewnością jest położona w ziemi dobrzyńskiej.

Niezidentyfikowane Długie to wieś w ziemi dobrzyńskiej, własność Świnków ze Strzyg, następnie Abrahama Sochy h. Nałęcz.

Gnojno nie leży na Kujawach tylko w ziemi dobrzyńskiej (par. Bobrowniki).

Niezidentyfikowane Kravare — to miejscowość w Czechach.

Krzyżanów z całą pewnością leży w ziemi łęczyckiej (pow. kutnowski).

Kuklin nie leży na Kujawach tylko w ziemi dobrzyńskiej (par. Szpetal).

Niezidentyfikowane Lanoue — to Łanięta w ziemi ciechanowskiej.

Lasotki leżą w ziemi dobrzyńskiej.

Niezidentyfikowane Lypaw — to Lipieniek w ziemi chełmińskiej.

Niezidentyfikowane Otholicze — to Otolice w ziemi łęczyckiej.

Przenitowo w ziemi dobrzyńskiej (niżej jako niezidentyfikowane Przynytou) — to właściwie Przywitowo w ziemi dobrzyńskiej.

Radomin położony jest w ziemi dobrzyńskiej.

Niezidentyfikowane Rączaje — to Ręczaje w ziemi warszawskiej.

Niezidentyfikowane Schotowo — to Zochowo w ziemi płockiej.

Niezidentyfikowana wieś Sędzin leży na Kujawach inowrocławskich.
 Niezidentyfikowane Stropkowo — to Stropkowo położone w ziemi płockiej.
 Zamiast Sumina w ziemi dobrzyńskiej w indeksie jest Sienino w ziemi dobrzyńskiej.
 Niezidentyfikowane Szczepanki leżą w ziemi dobrzyńskiej (pow. lipnowski, par. Ostrowite).
 Śliwniki położone są w ziemi łęczyckiej.
 Niezidentyfikowana wieś Terczanka — to najpewniej Trzcianka Mała lub Trzcianka Wielka (parafia Bądkowo Kościelne) wsie położone w ziemi dobrzyńskiej.
 Turza (Thura) według indeksu w ziemi dobrzyńskiej — to Gostkowo koło Torunia.
 Umień nie leży w ziemi dobrzyńskiej tylko w ziemi łęczyckiej.
 Wielkie Jezioro nie jest identyczne z jeziorem Wzdworz (ob. Zdvorskim Jeziorem).
 Niezidentyfikowane Wrogizewo (Wrpgyzewo) — to zaginione Wrociszewo w ziemi dobrzyńskiej.

c) łączenia dwóch osób w jedną lub pomnażania osób, np.:

Andrzej z Korabiewic marszałek dworu Siemowita III, podkomorzy rawski, płocki nigdy nie był podstolim warszawskim, który to urząd piastował Andrzej Rzeszotko marszałek dworu Siemowita IV i podstoli warszawski.
 Benedykt stolnik płocki i Benedykt stolnik wyszogrodzki to jedna i ta sama osoba.
 Bienik stolnik wyszogrodzki jest identyczny z Benedyktem stolnikiem wyszogrodzkim.
 Bogusław kanonik gnieźnieński i Bogusław kanonik łęczycki to jedna i ta sama osoba — Bogusław z Oporowa h. Sulima.
 Podobnie Bolesta z Kuchar i Mojkowa starosta wyszogrodzki i Bolesta starosta generalny w księstwie Janusza I.
 Dersław notariusz czerski i Dzierśław notariusz czerski to jedna i ta sama osoba — Dzierśław z Główczyzna h. Awdaniec kanonik płocki.
 Goworek chorąży rawski i Goworek cześnik rawski i sochaczewski to również jedna osoba.
 Goworek podłowczy rawski i Goworek syn Goworka Turzeskiego (wł. Kurzeskiego) to też jedna osoba — Goworek podłowczy rawski.
 Florian podczaszy rawski i Florian podkomorzy rawski to jedna osoba — Florian z Kurzeszyna h. Rawa podczaszy rawski, następnie chorąży rawski. Nigdy nie występował jako podkomorzy rawski.
 Jan kanclerz kapituły płockiej i Janusz kanclerz kapituły płockiej to ta sama osoba — Jan (Janusz) h. Gozdawa kanclerz kapituły płockiej.
 Krzonko stolnik warszawski i Krystyn stolnik warszawski to jedna i ta sama osoba — Krystyn z Gozdowa h. Gozdawa stolnik warszawski, następnie wojewoda płocki.
 Marcin syn Tomisława z Dąbrowy, Marcin pleban w Mszczonowie i Marcin Szczak podkanclerzy dworu Siemowita III to też jedna osoba.
 Marcin archidiakon gnieźnieński i Marcin archidiakon czerski i kanonik poznański to niewątpliwie jedna osoba — Marcin zwany Szady.
 Paweł kanonik płocki i Paweł prepozyt kolegiaty św. Michała w Płocku i pleban w Olbrachtowie to też jedna osoba.
 Piotr kanonik, kanclerz gnieźnieński i Piotr kustosz gnieźnieński to też jedna osoba.
 Podobnie Sasin marszałek dworu Janusza I i Sasin kasztelan wyszogrodzki to też jedna osoba.
 Marcin podkanclerzy dworu Siemowita IV, pleban w Żbikowie i prebendarz grójecki nie jest identyczny z Marcinem Szczakiem podkanclerzym Siemowita III — w indeksie złączone.
 Natomiast Świętosław z Łęgu kanonik płocki i Świętosław z Lekowa kustosz płocki to dwie różne osoby — w indeksie złączone.

d) braku miejscowości występujących w kodeksie, np.:

W indeksie nie znajdziemy miejscowości: Czarnowo nad Bugiem, Chomiąża, Czchów, Gulczewo, Guły, Kisielewo, Kozuchowo, Łempin, Nowe Miasto, Oporowo, Stępowo czy Sumin.

- e) osady i nazwy topograficzne dobrze zidentyfikowane w kodeksie w indeksie często występują z odnośnikami „nie zidentyfikowano”, np.:
- Bydłowo w ziemi wiślickiej (dok. 266) — w indeksie Bydlnowo wieś niezidentyfikowana może na Kujawach.
- Wieś Biała leży w ziemi płockiej (dok. 288) — w indeksie inna Biała w ziemi rawskiej.
- Mroczkowiec wieś w ziemi rawskiej (dok. 266) — w indeksie na Kujawach.
- Czernikowo wieś w ziemi dobrzyńskiej (dok. 117) — w indeksie na Kujawach.
- Gawarzec Wielki i Gawarzec Mały w ziemi wyszogrodzkiej (dok. 265) — dobrze zidentyfikowane w indeksie, ale zapisane jako Gwarzec Wielki i Mały.
- Grążawy wieś w ziemi michałowskiej (dok. 207) — w indeksie na Kujawach.
- Kłobukowo wieś w ziemi dobrzyńskiej (dok. 85) — w indeksie niezidentyfikowana wieś może w ziemi płockiej.
- Pkanów koło Radomia (dok. 266) — w indeksie niezidentyfikowane Pkanowo.
- Prądno wielkopolska wieś Grzymałów Prądyńskich (dok. 266) — w indeksie położona jest na Kujawach.
- Raciąż wieś na Kujawach własność biskupstwa włocławskiego (ob. Raciążek, dok. 18) — w indeksie Raciąż miasto w ziemi płockiej.
- Rogoźno miasto w Wielkopolsce (dok. 266, przypis 14 — tam nie zidentyfikowano) — w indeksie Rogoźno wieś na Kujawach.
- Siedlímowo wieś w Wielkopolsce (dok. 266) — w indeksie wieś na Kujawach.
- Sroczków w ziemi wiślickiej (dok. 266) — w indeksie Sroczkowo na Kujawach.
- Skrew to według wydawców Skrwilno w ziemi dobrzyńskiej (dok. 266) — w indeksie niezidentyfikowana Skrew.
- Suszewo w ziemi dobrzyńskiej (dok. 226) — w indeksie Suszewo wieś może w ziemi dobrzyńskiej.
- Turza Mała i Turza Wielka w ziemi dobrzyńskiej (dok. 85) — w indeksie w ziemi zawkrzeńskiej, powiat szreński (!) co jest niemożliwe ze względów geograficznych.
- Wojnowo wieś w Wielkopolsce (dok. 266) — w indeksie niezidentyfikowana wieś na Kujawach.
- Zbłąg wieś położona na Kujawach (dok. 12) — to według indeksu Elbląg.
- Zdzieborz (wł. Zdziembórz) w ziemi płockiej (dok. 85) — to według indeksu wieś w ziemi nurskiej.
- Żuchowo w ziemi dobrzyńskiej (dok. 226) — w indeksie nie zidentyfikowano.